

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Η ΚΟΥΚΛΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗΣ

A.M. 0207115

1^{ος} επόπτης καθηγητής
Μαγουλιώτης Απόστολος, Αναπληρωτή Καθηγητή

2^{ος} επόπτης καθηγητής:
Μιχαλοπούλου Αικατερίνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Ιούνιος, 2011

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

Στους ανθρώπους που αγαπώ...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.5

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Η Εκπαίδευση στην Προσχολική ηλικία

1.1. Γενικά.....σελ.8

1.2. Η Εκπαίδευση και το τρίγωνο της αγωγής.....σελ.8

1.3. Η Εκπαίδευση στο χώρο του Νηπιαγωγείουσελ.10

1.4. Ο ρόλος του/της Νηπιαγωγούσελ.11

1.5. Η προσωπικότητα του παιδιού προσχολικής ηλικίας και οι ανάγκες του.....σελ.14

1.6. Το Περιβάλλον αγωγής και η οργάνωση του υλικού –
γωνιών.....σελ.16

1.7. Το Παιχνίδι ως μέσο μάθησης, έκφρασης και ανάπτυξης των παιδιών.....σελ.20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Η Κούκλα: παιχνίδι και εκπαίδευση

2.1. Γενικά.....σελ.25

2.2. Οι Αξίες και οι δυνατότητες της κούκλαςσελ.25

2.3. Η χρήση της κούκλας.....σελ.28

2.4. Το Παιδί και η κούκλασελ.31

2.5. Οι κούκλες παιχνίδι ρόλων.....σελ.33

2.6. Οι Κούκλες για αγόρια και κορίτσια.....σελ.36

2.7. Η κούκλα στην εκπαίδευση.....σελ.38

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

3.1. Γενικά.....σελ.44

3.2. Αναγκαιότητα της έρευνας.....σελ.44

3.3. Μεθοδολογία

3.3.1 Ερευνητική Προσέγγιση.....σελ.45

3.3.2 Δείγμα.....σελ.46

3.3.3 Εργαλεία συλλογής δεδομένων.....σελ.47

3.3.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....σελ.48

3.4. Αποτελέσματα.....σελ.50

3.5. Συμπεράσματα-Συζήτηση- Προτάσεις.....σελ.68

Γ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

σελ.72

Δ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

σελ.77

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστό πόσο σημαντικό ρόλο παίζει το Νηπιαγωγείο στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, αλλά και πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η κούκλα στη ζωή του παιδιού. Επιπλέον τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία έρχονται σε επαφή με τις κούκλες και μέσα από το παιχνίδι τους με αυτές βγάζουν διάφορα πράγματα που κρύβουν μέσα τους και είναι δύσκολο να τα εκφράσουν στους μεγαλύτερούς τους. Έχοντας ως κεντρικό άξονα λοιπόν αυτές τις ιδέες, αποφάσισε η ερευνήτρια να ασχοληθεί με το θέμα «Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών». Ασχολήθηκε τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο με το συγκεκριμένο θέμα. Θέλησε να πληροφορηθεί λοιπόν, ποια η θέση της κούκλας στα ελληνικά νηπιαγωγεία και ποιες είναι οι προτιμήσεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας και τι παιχνίδι ρόλων αναπτύσσουν με τις κούκλες.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από δύο μέρη: το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το θεωρητικό περιλαμβάνει δύο κεφάλαια, ένα σχετικά με την εκπαίδευση στη προσχολική ηλικία και το δεύτερο αφορά τις κούκλες ως παιχνίδι και τις κούκλες στην εκπαίδευση. Το δεύτερο μέρος της εργασίας, το ερευνητικό, ασχολείται με τις δύο έρευνες που πραγματοποιήθηκαν προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα που έθεσε η ερευνήτρια.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας, και πιο συγκεκριμένα στο 1^ο κεφάλαιο, γίνεται λόγος για την εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο και το τρίγωνο της αγωγής, το οποίο περιλαμβάνει το παιδαγωγό- το παιδί και το περιβάλλον. Ασχολείται με το ποιος είναι ο ρόλος του νηπιαγωγού, ποια τα χαρακτηριστικά, οι τάσεις και οι ανάγκες των παιδιών προσχολικής ηλικίας, πως είναι διαμορφωμένο το περιβάλλον του και ποιος ο ρόλος των χώρων –γωνιών στην ανάπτυξη των παιδιών με τις γωνιές τις οποίες περιλαμβάνει, και πιο είναι το παιχνίδι τους στη προσχολική ηλικία.

Στο 2^ο κεφάλαιο της εργασίας περιγράφεται η κούκλα, το παιχνίδι με αυτήν και τη θέση της στην εκπαίδευση. Πιο αναλυτικά, αναφέρεται ποια είναι η θέση της κούκλας στην εκπαίδευση και πως αξιοποιείται. Λίγο πιο κάτω γίνεται λόγος για το παιχνίδι του παιδιού με τη κούκλα και ποιους ρόλους αναπτύσσει μέσα από το παιχνίδι του. Τα τρία τελευταία κομμάτια του θεωρητικού μέρους της εργασίας,

ασχολούνται με κάποιες από τις κούκλες που απευθύνονται για παιδιά, τις κούκλες για αγόρια και κορίτσια, τις κούκλες διαπολιτισμικότητας και τέλος τις κούκλες με διαφορετικά υλικά.

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, αρχικά παρουσιάζονται η αναγκαιότητα της παρούσας εργασίας, οι υποθέσεις και τα ερωτήματα. Επίσης εμφανίζονται η μεθοδολογία και το δείγμα της έρευνας. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ανάλυση των ερωτηματολογίων που συλλέχθηκαν από εκπαιδευτικούς των νομών Λαρίσης και Μαγνησίας και αφορούν τις κούκλες. Μετά από αυτή την ανάλυση, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της παρατήρησης στο 18^ο νηπιαγωγείο του Βόλου, στο οποίο έγιναν τρεις παρεμβάσεις με διαφορετικές κατηγορίες κούκλων(των δύο φύλων, με διαφορετικά υλικά και διαπολιτισμικές) στις οποίες παρατηρούνταν το παιχνίδι των παιδιών με τις κούκλες και οι προτιμήσεις που είχαν.

Σε επόμενο κομμάτι του ερευνητικού μέρους γίνεται μια συζήτηση γύρω από τα συμπεράσματα σχετικά με αυτά που αναφέρθηκαν στο θεωρητικό μέρος και στα αποτελέσματα που εξήχθηκαν από την έρευνα. Έπειτα ακολουθεί η βιβλιογραφία και το παράρτημα στο οποίο παρουσιάζονται τα εργαλεία της έρευνας, δηλαδή το ερωτηματολόγιο και τα τρία διαφορετικά φύλλα παρατήρησης και φωτογραφικό υλικό όπου απεικονίζονται οι κούκλες των παρεμβάσεων.

Για την εκπόνηση της παρούσας έρευνας η ερευνήτρια αισθάνεται την υποχρέωση να ευχαριστήσει θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της, κο Μαγουλιώτη Απόστολο, Αναπληρωτή Καθηγητή, στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η κατάλληλη καθοδήγηση, η πολύτιμη βοήθεια και η υποστήριξη που παρείχε στην ερευνήτρια, καθόλη τη διάρκεια της εκπόνησης αυτής της έρευνας, ήταν καθοριστική και ανεκτίμητη.

Επιθυμίες για ευχαρίστηση προς τη κυρία Μιχαλοπούλου Αικατερίνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας καθώς και τη κυρία Ρούση- Βέργου Χριστίνα, Διδάσκουσα 407 στο ΠΤΠΕ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, και ερευνήτρια στο Εργαστήριο Εξελικτικής Ψυχολογίας και Ψυχοπαθολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, η οποία βοήθησε αρκετά στην ανάλυση των ερωτηματολογίων. Επίσης

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ευχαριστίες προς τις νηπιαγωγούς του 18^{ου} Νηπιαγωγείου Βόλου, οι οποίες δέχτηκαν την ερευνήτρια στο χώρο εργασίας τους και η συνεργασία τους ήταν καλή.

Παράλληλα πολλές ευχαριστίες προσφέρει στους ανθρώπους που στάθηκαν δίπλα της όλο αυτό τον καιρό και τη στήριξαν σε αυτό το πρωτόγνωρο εγχείρημα. και στην οικογένειά της όμως, που ήταν πάντα δίπλα της σε όλη τη διάρκεια των πανεπιστημιακών της σπουδών. Η συναισθηματική τους στήριξη και θετική τους ενέργεια βοήθησαν αρκετά την ερευνήτρια.

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Η Εκπαίδευση στην Προσχολική ηλικία

1.1. Γενικά

Η προσχολική παιδαγωγική ασχολείται με την ανάπτυξη σωματική και ψυχοπνευματική του παιδιού και έχει ως σκοπό τη τροποποίηση της συμπεριφοράς του παιδιού με συνειδητές, μεθοδευμένες και προγραμματισμένες επιδράσεις του παιδαγωγού καθώς και του ευρύτερου κοινωνικό-πολιτισμικού περιβάλλοντος. Και για τους τρεις αυτούς συντελεστές γίνεται λόγος σε αυτό το κεφάλαιο της παρούσας εργασίας. Επιπρόσθετα το παιχνίδι, το φυσικό μέσο του παιδιού για αυτοέκφραση, με το οποίο μπορεί να απασχοληθεί και να διασκεδάσει, είναι ένας τρόπος ζωής όπως υποστηρίζεται από πολλούς ερευνητές. Η διάθεση των παιδιών, οι επιθυμίες, οι φόβοι, η αγάπη και το μίσος εκφράζονται μέσα από αυτό. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στο χώρο της εκπαίδευσης με διάφορους τρόπους προκειμένου να κάνει πιο εύκολη τη μαθησιακή διαδικασία αλλά και για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να γνωρίσει καλύτερα τους μαθητές του. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο περιγράφεται το παιχνίδι ως μέσο μάθησης, έκφρασης και ανάπτυξης των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

1.2. Η Εκπαίδευση και το τρίγωνο της αγωγής

Η διαδικασία αγωγής και μάθησης, διαρκεί όσο και η ζωή του ανθρώπου και απαιτεί οργάνωση, σχεδιασμό και συγκεκριμένη μορφή. Αυτή η θεσμοθετημένη και οργανωμένη διαδικασία αγωγής και μάθησης, που γίνεται από φορείς του κράτους ή ιδιωτικούς και παρέχεται από τους διάφορους τύπους σχολείων, λέγεται εκπαίδευση (Χριστιάς, 1994· Κιτσαράς, 2001). Η εκπαίδευση αναφέρεται στη περιοχή των ικανοτήτων, των δεξιοτήτων και γενικότερα της γνώσης, δηλαδή κυρίως σε ότι έχει σχέση με τα εφόδια και την επαγγελματική αποκατάσταση (Κιτσαράς, 2001:33).

Ο πυρήνας της παιδαγωγικής επικεντρώνεται σε ένα πλέγμα διαπροσωπικών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων, στη βάση του οποίου βρίσκονται ο «παιδαγωγός» που διαπαιδαγωγεί, ο «παιδαγωγούμενος» που μαθαίνει και το «περιβάλλον» στο πλαίσιο του οποίου συντελείται η παιδαγωγική διαδικασία (Φράγκος, 1984). Η μάθηση δηλαδή για τη σύγχρονη παιδαγωγική, είναι μια τριαδική δυναμική σχέση(Κακανά, 1994). Με τον όρο παιδαγωγική σχέση εννοείται η σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στο δάσκαλο(παιδαγωγό) και τους μαθητές(παιδαγωγούμενους) με την είσοδο του παιδιού στο σχολείο, σε συγκεκριμένες συνθήκες, και η οποία εξελίσσεται σε παράγοντα αποφασιστικής σημασίας για τη μάθηση. Σε αυτή την εξέλιξη και το περιβάλλον έχει καθοριστικό ρόλο, αφού μέσα σε αυτό επιτελείται η τροποποίηση της συμπεριφοράς του παιδιού, ώστε να επιτευχθεί η όσο το δυνατό καλύτερη προσαρμογή σε αυτό (Κακανά, 1994).

Ο παιδαγωγός, είναι στην αρχή (λόγω της εμπειρίας και της ωριμότητάς του) αυτός που αναλαμβάνει τη πρωτοβουλία και την ευθύνη να φέρει σε πέρας τη παιδαγωγική διαδικασία. Οφείλει να επιτελέσει ένα έργο πολύπλευρο για το οποίο στόχος του δεν είναι μόνο η μετάδοση γνώσεων αλλά και η διαμόρφωση χαρακτήρων και προσωπικοτήτων(Χαραλαμπίδης, 1984). Όλα αυτά τα επιτυγχάνει μέσα από τις μεθόδους αγωγής και διδασκαλίας που χρησιμοποιεί, με το υλικό για τη μάθηση, το στυλ και το κλίμα που δημιουργεί, την παιδαγωγική ατμόσφαιρα, κλπ(Γερμανός, 2006). Ο παιδαγωγούμενος από την άλλη διακρίνεται για την επιδεκτικότητα απέναντι στις ποικίλες επιδράσεις του παιδαγωγού αλλά και το περιβάλλοντος. Είναι εύπλαστος και χαρακτηρίζεται για την πλαστικότητα της συμπεριφοράς του(Κακανά, 1994:36). Τέλος, το περιβάλλον είναι ο τρίτος συντελεστής της αγωγής, του οποίου πρωτεύον στοιχείο αποτελεί ο υλικός χώρος μέσα στον οποίο γίνεται η τροποποίηση της συμπεριφοράς του παιδιού, ως αποτέλεσμα της διαδικασίας της μάθησης. Η επίδραση του εμπλουτισμένου προσχολικού περιβάλλοντος στη νοημοσύνη αλλά και στη γενικότερη συμπεριφορά του παιδιού είναι πολύ μεγάλη. Οι συσχετισμοί και οι αλληλεπιδράσεις αυτών των τριών συντελεστών της αγωγής καθορίζουν την παιδαγωγική διαδικασία αλλά και τη γενικότερη ανάπτυξη και προσαρμογή του ατόμου στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον(Κακανά, 1994:38, 41).

1.3. Η Εκπαίδευση στο χώρο του Νηπιαγωγείου

Η εκπαίδευση στο Νηπιαγωγείο θεωρείται ως ο πλέον παιδαγωγικός χώρος, γιατί παρέχει στα παιδιά τη δυνατότητα να αποκτήσουν καινούριες εμπειρίες, μέσα από τη πολλαπλότητα και τη ποικιλία των παιχνιδιών που του προσφέρει, να γνωρίσει καινούρια πράγματα, να αποκτήσει γνώσεις και δεξιότητες. Γι' αυτό στη μεγαλύτερη πλειοψηφία των παιδιών, το νηπιαγωγείο είναι τόπος της πρώτης αγωγής και εκπαίδευσης εκτός οικογένειας. Για αυτό και θεωρείται ως ο σημαντικότερος θεσμός κοινωνικοποίησης μετά την οικογένεια (Νόβα-Καλτσούνη, 1995:113). Χρέος του, εκτός των άλλων, είναι η εξασφάλιση της αναγκαίας μεσολάβησης μεταξύ του κόσμου της παιδικότητας και του κόσμου των ενηλίκων. Το νηπιαγωγείο δίνει ευκαιρίες στο παιδί να αναπτύξει τις απαραίτητες δυνάμεις, για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του περιβάλλοντός του (Κιτσαράς, 2001). Σκοπός του νηπιαγωγείου σήμερα, είναι να αναπτύξει ολόπλευρα, δυναμικά και ισοδύναμα όλες τις δυνατότητες του παιδιού και να του δώσει τις καλύτερες ευκαιρίες που θα το βοηθήσουν να διαμορφώσει τη προσωπικότητά του και να πετύχει στο σχολείο, και στη ζωή γενικότερα (βλ. Τσιαντζή, 1996· Ντολιοπούλου, 2000).

Το Νηπιαγωγείο πρέπει να είναι ένας χώρος, που να προσφέρει πολλά ερεθίσματα στα παιδιά, μέσα από τα υλικά του στοιχεία, μέσα από τους χώρους παιχνιδιού, στους οποίους αναπτύσσονται ουσιαστικά. Τα παιχνίδια είναι οι σημερινοί πρωταγωνιστές στους χώρους αγωγής παιδιών προσχολικής ηλικίας, μιας και αποτελούν το μεγαλύτερο, αν όχι όλο, ποσοστό της παιδαγωγικής εργασίας (Ντολιοπούλου, 2000· Πανταζής, 2002).

Για να μπορέσει όμως το Νηπιαγωγείο να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, πρέπει να εξασφαλίσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις σε υλικοτεχνική υποδομή και προσωπικό, το οποίο πρέπει να κατέχει όλα εκείνα τα στοιχεία που δομούν την παιδαγωγική προσωπικότητα (Κιτσαράς, 2001). Γι' αυτό ο σκοπός του Νηπιαγωγείου και σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ. και ΑΠΣ (2007) είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στο πλαίσιο των ευρύτερων στόχων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Θα πρέπει να εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις ώστε τα παιδιά να αναπτύσσονται και να κοινωνικοποιούνται ομαλά και πολύπλευρα.

Ο νηπιαγωγός είναι σε θέση να δημιουργήσει ένα ελκυστικό μαθησιακό περιβάλλον που θα παρακινεί το παιδί να συμμετέχει στο σχεδιασμό της μαθησιακής διαδικασίας, να αντλεί ευχαρίστηση από τη συμμετοχή του στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται, να αντιμετωπίζει και να επιλύει αυτόβουλα τα προβλήματα που παρουσιάζονται (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2008).

Εκτός από τις καθημερινές πρακτικές που υποδεικνύει ο χώρος του νηπιαγωγείου, παρέχει ερεθίσματα για ποικίλες δραστηριότητες, δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να εκφραστεί και να παρέμβει, καθώς επίσης δημιουργεί τις προϋποθέσεις μια αμφίδρομης και υγιούς επικοινωνίας μεταξύ των μελών του (Γερμανός, 1998).

Ειδικά το παιχνίδι εισάγεται στο νηπιαγωγείο ως παιδαγωγική στρατηγική όπως τονίζει και η Μακρυνιώτη (2000) γιατί ενέχει τη δυναμική να μετατραπεί σε σημαντικό τόπο παρατήρησης αλλά και σε συστατικό στοιχείο συγκρότησης της έννοιας του κανονικού ή φυσιολογικού παιδιού. Αντίστοιχα ανατίθεται στη νηπιαγωγό ο ρόλος του παρατηρητή, του ερμηνευτή και του αξιολογητή.

1.4. Ο ρόλος του/της Νηπιαγωγού

Με τον όρο «νηπιαγωγός» εννοούμε τον επαγγελματία εκπαιδευτικό, του οποίου κύριο έργο είναι η αγωγή, η μόρφωση και γενικά η εκπαίδευση και παιδεία των παιδιών προσχολικής ηλικίας (Ξωχέλλη, 1985). Ο ρόλος του είναι αποφασιστικός και σχεδόν αποκλειστικός αφού η σημαντικότερη αποστολή του νηπιαγωγού είναι η εφαρμογή του Αναλυτικού Προγράμματος και η αποτελεσματικότερη υποβοήθηση των παιδιών (Κιτσαράς, 2004).

Ο ρόλος του συνίσταται στην κατεύθυνση και προώθηση των παιδιών στις δραστηριότητες και ενασχολήσεις στο νηπιαγωγείο, στη παρότρυνση της αυτενέργειας και της αυθόρμητης δημιουργικής έκφρασής τους καθώς και στην ανάπτυξη των πνευματικών ικανοτήτων τους, στην προαγωγή της γλωσσικής τους εξέλιξης, κ.α. (Κιτσαράς, 2001). Ο νηπιαγωγός καλείται να φέρει σε επαφή το παιδί με τα μορφωτικά αγαθά, τα αντικειμενικά αγαθά του πολιτισμού (Κιτσαράς, 2001). Κύριο μέλημα των εκπαιδευτικών είναι να ανταποκρίνονται όσο γίνεται καλύτερα στις ανάγκες των παιδιών (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2008). Και επειδή οι ανάγκες των παιδιών δεν είναι ίδιες αλλά και τα ενδιαφέροντά τους παρουσιάζουν σημαντικές

διαφορές, ο νηπιαγωγός καλείται να εμπλέκεται στην παιδευτική διαδικασία όχι μόνο με το σύνολο της ομάδας αλλά και σε υποομάδες καθώς και σε εξατομικευμένη αντιμετώπιση ορισμένων παιδιών (Κιτσαράς, 2004:69).

Δεν αρκεί όμως να έχουν μόνο καλές προθέσεις. Οι νηπιαγωγοί θα πρέπει να έχουν αποκτήσει γνώσεις σχετικά με το πώς αναπτύσσονται και πώς μαθαίνουν τα παιδιά και να έχουν αναπτύξει συγκεκριμένες επαγγελματικές δεξιότητες τις οποίες θα εξελίσσουν με συνεχή ενημέρωση, μελέτη και σκέψη (Οδηγός Νηπιαγωγού). Θα πρέπει δηλαδή να είναι «ανοιχτοί» σε κάθε πρόοδο, τόσο παιδαγωγική όσο και επιστημονική γενικότερα (Κιτσαράς, 2001:371). Θα πρέπει να διαθέτουν και κάποια προσόντα, όπως: επιστημονική κατάρτιση, σωστή προπαρασκευή, παιδαγωγική αγάπη, αγάπη για το διδασκαλικό επάγγελμα, υπομονή, επιμονή, χιούμορ, δημοκρατικός, επικοινωνιακός, διαρκή προβληματισμό πάνω σε θέματα ψυχοπαιδαγωγικής, κλπ (Πυργιωτάκης, 2000).

Ο νηπιαγωγός είναι η ψυχή του νηπιαγωγείου. Οι σωστές επεμβάσεις του ενισχύουν και βελτιώνουν τις σχέσεις των παιδιών, ενώ οι άκαιρες δε φέρνουν θετικά αποτελέσματα. Θα πρέπει ακόμη ο εκπαιδευτικός να παροτρύνει τα παιδιά για αυτενέργεια, να έχει μια βοηθητική στάση με ταυτόχρονη ενθάρρυνση αλλά και μείωση των κατευθυνόμενων και ελεγχόμενων για το παιδί μέτρων στο απολύτως αναγκαίο ώστε το παιδί να βοηθηθεί για τη κοινωνική του συμπεριφορά (Πυργιωτάκης, 2000· Κιτσαράς, 2001:177). Ακόμη το μυεί στο σεβασμό της ελεύθερης έκφρασης του, στο σεβασμό της εργασίας του και στον σεβασμό της εργασίας των άλλων. Υποστηρίζει την προσπάθεια του παιδιού για αυτοσυγκέντρωση και το βοηθά να υποφέρει την δοκιμασία της αποτυχίας (Stern, 1992). Είναι ο οργανωτής της εκπαιδευτικής αλληλεπίδρασης στη τάξη, σε επίπεδο ατόμων ή ομάδων και είναι αρμόδιος για τη τεκμηρίωση, δηλαδή είναι αυτός που οργανώνει το υλικό, το οποίο θα χρησιμοποιούν τα παιδιά όταν ερευνούν τη τάξη τους (Γερμανός, 2006:180).

Ο ρόλος του νηπιαγωγού στη προσπάθεια των παιδιών να εκφραστούν ελεύθερα και να δημιουργήσουν μέσω του παιχνιδιού, θεωρείται καθοριστικός. Για παράδειγμα τα σωματικά παιχνίδια δίνουν τη δυνατότητα στο παιδί να αναπτύξει μυϊκό έλεγχο καθώς επίσης να αποκτήσει ισορροπία και να έχει εμπιστοσύνη όταν χρησιμοποιεί το σώμα του. Αρχικά λοιπόν, η νηπιαγωγός πρέπει να προσπαθεί να

οργανώσει ένα πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον για το παιδί, ενός περιβάλλοντος με ποικίλες δραστηριότητες, διευθετημένες στις γωνιές(Κουτσοβάνου, 1998). Ο εκπαιδευτικός παίζει έναν ενεργό και ζωτικό ρόλο στην εδραίωση της αρχικής επικοινωνίας ανάμεσα στο παιδί και στα υλικά που υπάρχουν στη τάξη και έτσι το προσκαλεί να τα εξερευνήσει και προσφέρει συγκεκριμένα μαθήματα για τη χρήση τους(Montessori, 1967).

Επιπλέον η νηπιαγωγός έχει υποχρέωση να δημιουργεί συνεχώς ευκαιρίες παιχνιδιού, να προσφέρει στα παιδιά κατάλληλα υλικά και χώρους, μεγάλες δυνατότητες εκλογής και να δημιουργεί συνθήκες κατάλληλες για παιχνίδι. Η νηπιαγωγός έχει καθήκον να φροντίζει και να μην καταπιέζει την ανάπτυξη της προσωπικότητας του ούτε να την αναπτύσσει πρόωρα(Κόφφας, 1989:76-77).

Το έργο του εκπαιδευτικού δεν είναι να «διδάξει» τεχνητά εκείνα που λείπουν από το παιδί, αλλά αντίθετα να είναι ένας προσεκτικός παρατηρητής της ανάπτυξης του κάθε παιδιού, παρέχοντας υλικά που ανταποκρίνονται στη μάθηση, καθώς και καθοδήγηση με τη μορφή της διδασκαλίας, της συνεπούς δομής και της κατάλληλης ενθάρρυνσης(Roornarine,&Johnson, 2006:411). Ο εκπαιδευτικός είναι αναγκασμένος να παρατηρεί συνέχεια τους μαθητές του, αφού η παρατήρηση ως μεθοδικά κατευθυνόμενη και ελεγχόμενη αντίληψη: προηγείται όλων των αποφάσεων για τη λήψη συγκεκριμένων παιδαγωγικών και διδακτικών μέτρων, συνοδεύει την εφαρμογή τους και ελέγχει και σταθμίζει την αποτελεσματικότητά τους. Μέσα από τη παρατήρηση ο εκπαιδευτικός γνωρίζει τους μαθητές του ως ανθρώπους, και έτσι δε τους αντιμετωπίζει πλέον απλά ως φορείς ενός ρόλου(«μαθητής») αλλά ως άτομα πολύπλευρα και πολύπλοκα, προικισμένα πολλές φορές με αρετές και χαρίσματα ή καταπονημένα από προβλήματα, στα οποία το σχολείο αδυνατεί να προσφέρει μια λύση(Wittenbruch, 1995:56). Ο ρόλος του είναι να παρατηρεί και διακριτικά να οδηγεί, αλλά όχι να παρεμβαίνει στις δημιουργικές διαδικασίες του παιδιού(Roornarine,& Johnson, 2006:52). Οφείλει να ακούει τις διαθέσεις των παιδιών, να υιοθετεί διάφορες λύσεις και να βοηθά κάθε παιδί ξεχωριστά με το να σέβεται την ιδιαιτερότητα και τη προσωπικότητά τους(Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, 1997).

Επειδή το παιδί της προσχολική ηλικίας μιμείται τη συμπεριφορά του νηπιαγωγού, αυτός με τη σειρά του θα πρέπει να είναι πρότυπο συμπεριφοράς και

μίμησης και να διακρίνεται για τη συνέπεια των λόγων του και τη συμφωνία των λόγων και των πράξεών του (Κιτσαράς, 2001). Μια άλλη αποκλειστική αρμοδιότητα του νηπιαγωγού είναι η δημιουργία κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος και μαθησιακής ατμόσφαιρας τέτοιας που θα συντελεί στην όσο το δυνατόν καλύτερη εξασφάλιση των προϋποθέσεων της μάθησης (Κιτσαράς, 2004). Μέσα από τις γωνίες δραστηριοτήτων και γενικότερα μέσα από την οργάνωση του χώρου, πρέπει να παρέχονται πολλά και πλούσια ερεθίσματα στα παιδιά που θα δημιουργούν καταστάσεις προβληματισμού, τέτοιες που θα συμβάλλουν στη κινητοποίηση της σκέψης των παιδιών, στην ανάπτυξη της φαντασίας τους και στη καλλιέργεια της δημιουργικότητάς τους (Ντολιοπούλου, 2000· Κιτσαράς, 2004).

Όπως συνοψίζει και ο Κιτσαράς (2001), «η παιδαγωγική προσωπικότητα του νηπιαγωγού θα πρέπει δηλαδή να χαρακτηρίζεται από πλήρη κατάρτιση και παιδαγωγικές δεξιότητες, αγάπη για το παιδί, συνεργατικότητα, ευσυνειδησία, υπομονή και πριν από όλα θέληση και ζήλο για διαπαιδαγώγηση και εργασία, πίστη και ψυχή στο έργο του».

1.5. Η προσωπικότητα του παιδιού προσχολικής ηλικίας και οι ανάγκες του

Η προσχολική ηλικία (2-6 ετών) είναι ηλικία συνειδητοποίησης του Εγώ και της κατάκτησης της κινητικής ανάπτυξης με ευχέρεια στις κινήσεις. Είναι η ηλικία της μεγάλης πλαστικότητας και δεκτικότητας. Οι ιδιαιτερότητες της ηλικίας των παιδιών είναι αρκετές και οφείλονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και τις ανάγκες των συγκεκριμένων ηλικιών (Καψάλης, 1995).

Το παιδί προσχολικής ηλικίας χαρακτηρίζεται για την αξιοζήλευτη ζωτικότητα, την ανεπιφύλακτη εμπιστοσύνη που δείχνει αλλά και τις δραστηριότητες που είναι αυθόρμητες και κυρίως ατομικές είναι κάποια από τα γνωρίσματά του. Η φυσική περιέργεια, που αποτελεί ένδειξη σχολικής κοινωνικοποίησης, αφυπνίζεται σε αυτή την ηλικία και μαζί με την φαντασία συντελούν στη συνεχή υποβολή ερωτήσεων προς τους μεγάλους για οτιδήποτε τα περιβάλλει, γιατί προσπαθεί να ανακαλύψει τον κόσμο του (Καψάλης, 1995· Cole & Cole, 2002).

Επίσης το παιδί αυτής της ηλικίας έχει περιορισμένη λεκτική ικανότητα και η έλλειψη αλφαριθμητισμού είναι κάποιες ακόμα ιδιαιτερότητές του. Αν και έχει τη τάση

να μιλάει πολύ και να παίζει με τις λέξεις σχηματίζοντας πολλές προτάσεις, το λεξιλόγιό του παραμένει, συνήθως, φτωχό. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας κάνουν αυθαίρετες γενικεύσεις αποδίδοντας αφελείς σημασίες στις λέξεις (προέννοιες) και δεν είναι πάντα σε θέση να εκφράσουν με σαφήνεια κάποιο πρόβλημα που τα απασχολεί, αδυνατούν να γράψουν και να διαβάσουν και γενικότερα το αναπτυξιακό τους επίπεδο είναι χαμηλό. Χαρακτηριστικά της νηπιακής ηλικίας είναι και η γρήγορη αντιληπτική ανάπτυξη, η οποία σχετίζεται με την αλματώδη ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας, και η κοινωνική αφύπνιση. Η φαντασία που επικρατεί στο μυαλό του παιδιού σε συνδυασμό με την ανάγκη για ανεξαρτησία, μίμηση και αυτονομία, χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ηλικίας αυτής, οδηγούν τα νήπια στην ενασχόλησή τους με φανταστικά και μιμητικά παιχνίδια. Τέλος ένα ακόμη χαρακτηριστικό αυτής της ηλικίας είναι η τάση του παιδιού για έκφραση και δημιουργία, η οποία εκπληρώνεται μέσα από την ενασχόληση με χειροτεχνίες, μουσική, χορό αλλά και φυσικά μέσα από το παιχνίδι (Κιτσαράς, 2001, 2004).

Μετά τη παρουσίαση των χαρακτηριστικών των παιδιών της προσχολικής ηλικίας θα ήταν καλό να δούμε και ποιες είναι οι ανάγκες τους, με βάση τις οποίες έχει καθοριστεί το έργο του νηπιαγωγείου αλλά και του νηπιαγωγού (Κιτσαράς, 2001). Οι ανάγκες τους μπορούν να διαχωριστούν σε ατομικές και ομαδικές και σε θεμελιώδεις και δευτερεύουσες. Η ικανοποίηση των θεμελιωδών αναγκών(ανάγκες βιολογικού χαρακτήρα) είναι προϋπόθεση για την ικανοποίηση των δευτερευουσών οι οποίες είναι παιδαγωγικού, κοινωνικού και ψυχολογικού χαρακτήρα, όπως στοργή, αναγνώριση, αγάπη, αγωγή κλπ. (Μαυροειδής, 1989). Η ανάγκη για *κίνηση και δράση*, που συνδυάζεται με την ανάγκη για *κατάκτηση του χώρου* και την ανάπτυξη της *αυτοανακάλυψης*, είναι μία από τις πρωταρχικές ανάγκες του παιδιού, την οποία καλείται να ικανοποιήσει το νηπιαγωγείο μέσα από ψυχοκινητικές και φυσικής αγωγής δραστηριότητες. Ο Κιτσαράς (2001), συνεχίζοντας, αναφέρει πως μία ακόμα ανάγκη του παιδιού είναι αυτή για έκφραση (γλωσσική και καλαισθητή) και δημιουργικότητα. Μία ακόμη ανάγκη η οποία αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας, είναι αυτή για νοητική ανάπτυξη, μάθηση και γνώση η οποία εκδηλώνεται με τη φυσική περιέργεια που διακατέχει το παιδικό νου. Βασικές είναι ακόμα οι ανάγκες του παιδιού για αγωγή, μόρφωση και κοινωνικοποίηση και το νηπιαγωγείο είναι ο τόπος όπου θα αξιοποιηθούν τα ενδιαφέροντα και τα κίνητρα του παιδιού με στόχο τη κάλυψη αυτών των αναγκών

(Κιτσαράς, 2001). Το νηπιαγωγείο, ως το πρώτο πεδίο αγωγής του ανθρώπου είναι ο χώρος, όπου γίνεται προσπάθεια να ικανοποιηθούν αυτές οι ανάγκες του παιδιού (Τσιαντζή, 1996· Ντολιοπούλου, 2000).

1.6. Το Περιβάλλον αγωγής και η οργάνωση του υλικού -γωνιών

Η έννοια του περιβάλλοντος αγωγής συντίθεται από δύο πτυχές:

- Το *χώρο των αντικειμένων*, που περιλαμβάνει τα υλικά στοιχεία του περιβάλλοντος(κατασκευές, αντικείμενα, κλπ) και
- Το *βιωματικό χώρο*, που δημιουργείται επειδή οι ψυχοκοινωνικοί παράγοντες οι οποίοι συνδέουν το υποκείμενο με το κοινωνικό τους περιβάλλον, όπως οι διαπροσωπικές σχέσεις, τα πρότυπα, οι στάσεις και οι αξίες εκφράζονται ΚΑΙ μέσα από διαδικασίες που αναπτύσσονται στο χώρο, ιδίως με τις μορφές συμπεριφοράς και τις πρακτικές του υποκειμένου (Γερμανός, 2006:37).

Το περιβάλλον του νηπιαγωγείου ως συντελεστής αγωγής μετατρέπεται σε μια «σιωπηλή μορφή διδασκαλίας», σε ένα πολύτιμο όργανο στα χέρια του παιδαγωγού, γιατί μέσα σε αυτό αναπτύσσονται πολύ ενδιαφέρουσες μορφές συμπεριφοράς (Τσιαντζή, 1996· Ντολιοπούλου, 2000). Αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο διαμόρφωσης μορφών συμπεριφοράς και πρακτικών-Γερμανός, 2006).Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι η διαδικασία εκμάθησης του χώρου από το παιδί και η διαδικασία της οικειοποίησης(Κακανά, 1994). Η οργάνωση ενός συγκεκριμένου υλικού περιβάλλοντος μεταφέρει προς το υποκείμενο αξίες και πρότυπα που κυριαρχούν στο κοινωνικό σύνολο. Το υποκείμενο δέχεται τις επιδράσεις του περιβάλλοντος, οι οποίες προβάλλονται μέσα από τα χαρακτηριστικά της οργάνωσης και της προβλεπόμενης λειτουργίας του «χώρου των πραγμάτων»(Γερμανός, 2006).

Η οργάνωση του υλικού περιβάλλοντος μεταφέρει προς το υποκείμενο αξίες και πρότυπα που κυριαρχούν στο κοινωνικό σύνολο. Το υποκείμενο δέχεται τις επιδράσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος, οι οποίες προβάλλονται, μέσα από τα χαρακτηριστικά της οργάνωσης και της προβλεπόμενης λειτουργίας του «χώρου των πραγμάτων». Οι πληροφορίες που προσφέρει ο χώρος αποτελούν ερεθίσματα

μάθησης και αφετέρου, οι δυνατότητες που παρέχει για αλληλεπίδραση με το περιβάλλον οδηγούν σε απόκτηση δεξιοτήτων και σε διαμόρφωση μορφών συμπεριφοράς. Ο χώρος είναι η υλική βάση μιας σύνθετης διαδικασίας αγωγής, η οποία συνδέει το υποκείμενο ταυτόχρονα με το ευρύτερο περιβάλλον και του προσφέρει τα ερεθίσματα για σωματική, πνευματική, ψυχική και κοινωνική έκφραση. Ο χώρος προσφέρει δυνατότητες για ενεργητική μάθηση και τα ερεθίσματα ώστε το παιδί να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, να εκφράζεται με διάφορους τρόπους και να προσλαμβάνει με κριτικό τρόπο τα ερεθίσματα που του παρέχονται από το περιβάλλον. Έτσι ο χώρος προσεγγίζει το παιδί όπως είναι και όχι όπως «θα έπρεπε» να είναι (Γερμανός, 2006:37-43).

Η κατάλληλη διαμόρφωση του υλικοτεχνικού περιβάλλοντος του Νηπιαγωγείου είναι αποφασιστική στη δημιουργία των βάσεων για κοινωνικές εμπειρίες, που διαμορφώνουν τα παιδιά μέσα τους (Κιτσαράς, 2001). Σύμφωνα με τον Οδηγό της Νηπιαγωγού (2008) για να αισθάνονται τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας άνετα και οικεία μέσα στη σχολική αίθουσα, το περιβάλλον θα πρέπει να διαμορφώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να αντανακλά τα βιώματά τους. Όλο το νηπιαγωγείο, όπως τονίζει και ο Πανταζής (2002), με τους βοηθητικούς χώρους, διαδρόμους και επιφάνειες πρέπει να θεωρείται ένας ενιαίος χώρος ζωής και παιχνιδιού, στον οποίο τα παιδιά θα μπορούν να κινούνται ελεύθερα και αυτόνομα. Ο χώρος της σχολικής τάξης θα πρέπει να «μιλά» για τις δραστηριότητες των παιδιών, για τα σχέδια εργασίας που έχουν πραγματοποιηθεί, για τις καθημερινές τους συνήθειες και τις σχέσεις αλληλεπίδρασης που βιώνουν καθημερινά (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2008). Όπως τονίζει και η Montessori δεν πρέπει να προσαρμόζουμε το παιδί στις ανάγκες του σχολείου, αλλά αντιθέτως να δημιουργούμε κατάλληλο παιδαγωγικό περιβάλλον, το οποίο θα εξυπηρετεί τις ανάγκες του παιδιού, θα είναι ειδικά διαμορφωμένο, ώστε να προσαρμόζεται στις ικανότητες του και τελικά να βοηθά το παιδί «να μαθαίνει πώς να μαθαίνει» (Κουτσοβάνου, 2000). Το περιβάλλον μπορεί να αποτελέσει ένα αξιόλογο ερέθισμα αλλά και ένα εργαλείο μάθησης. Μπορεί να μετατραπεί σε κίνητρο που προωθεί το επίπεδο της ενεργητικής δραστηριότητας του παιδιού, παρέχοντάς του πολλές αφορμές για δράση (Τσιαντζή, 1996· Ντολιοπούλου, 2000).

Ο εσωτερικός χώρος του Νηπιαγωγείου διαμορφώνεται σε επιμέρους χώρους, χώρους με συγκεκριμένο θέμα λειτουργίας, που ονομάζονται «γωνιές». Αποτελούνται

από ένα έπιπλο πάνω στο οποίο έχει τοποθετηθεί εξειδικευμένο εκπαιδευτικό υλικό (Γερμανός, 2002· Πανταζής, 2002). Οι γωνιές χωρίζονται μεταξύ τους με μετακινούμενα χωρίσματα (π.χ. κινητά κιβώτια-ράφια, ντουλάπια) τα οποία αν χρειαστεί αποσύρονται πολύ εύκολα για να ελευθερώσουν το χώρο για άλλες δραστηριότητες (Πανταζής, 2002). Το νηπιαγωγείο πρέπει να ανοίξει και να θέσει στη διάθεση του παιδιού όλους τους χώρους (Πανταζής, 2002:150).

Στις γωνιές κάθε παιδί επιλέγει να δουλέψει ατομικά, παράλληλα ή σε συνεργασία με άλλα παιδιά. Στο πλαίσιο του παιχνιδιού στις γωνιές συνδέεται αβίαστα το περιεχόμενο διαφορετικών μαθησιακών περιοχών και δίνονται στα παιδιά δυνατότητες για αυτόνομες δραστηριότητες (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2008:60). Προορίζονται για αυθόρμητο παιχνίδι και πολλές φορές τείνουν να αναπαραστήσουν κάποιο χώρο κοινωνικής-επαγγελματικής δραστηριότητας, όπως ένα εμπορικό κατάστημα, ένα κομμωτήριο κ.λ.π.(Γερμανός, 2002). Γενικά μια τέτοια διεύθετηση του χώρου σε γωνιές, δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να ασχοληθούν με παραπάνω από μία δραστηριότητες (ατομικές ή ομαδικές), τα υποκινεί στο να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να αυτοενεργήσουν, τα επιτρέπει να πειραματισθούν, και τα ενθαρρύνει στη μάθηση με σεβασμό στα προσωπικά τους ενδιαφέροντα (Τσιαντζή, 1996· Ντολιοπούλου, 2000).

Το περιβάλλον της σχολικής αίθουσας πρέπει να είναι τέτοιο ώστε το παιδί να βρίσκει πολλά πράγματα και παιχνίδια που να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντά του (Φράγκος, 1964:40). Επίσης ο χώρος του Νηπιαγωγείου πρέπει να αλλάζει συχνά, για να εξυπηρετεί τις ανάγκες που προβάλλει η διαρκής πρόοδος των παιδιών. Όπως και οι άλλες κατηγορίες επιμέρους χώρων, έτσι και οι «γωνιές» πρέπει να αλλάζουν στη διάρκεια της χρονιάς. Όταν κρίνει ο εκπαιδευτικός πως το ενδιαφέρον των παιδιών για μια συγκεκριμένη «γωνιά» έχει χαθεί, φροντίζει να την αποσύρει και να δημιουργήσει μια καινούρια (Γερμανός, 2002). Για αυτό και ο αριθμός των «γωνιών» που λειτουργούν σταθερά κατά τη διάρκεια της χρονιάς δεν είναι σταθερός, αφού συνδέονται με το ενδιαφέρον που εκδηλώνουν τα παιδιά, τις προτεραιότητες που έχει θέσει η νηπιαγωγός αλλά και με το μέγεθος της αίθουσας, όπως αναφέρεται στον Οδηγό της Νηπιαγωγού (2008). Όπως επισημαίνει και ο Πανταζής (2002), η εναλλασσόμενη διαμόρφωση του χώρου ικανοποιεί τη διάθεση των παιδιών για πειραματισμούς και για έρευνα, προάγει τη φαντασία τους, ενισχύει τη περιέργειά τους. Αυτή η πολλαπλότητα και η διαφοροποιημένη προσφορά του χώρου πρέπει να

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ενισχύεται μέσω ενός πλούσιου σε παραλλαγές υλικού, δηλαδή να ανοίγονται δυνατότητες για παιχνίδι, βιώματα και εμπειρίες σε όλους τους τομείς (Τσιαντζή, 1996· Ντολιοπούλου, 2000· Πανταζής, 2002).

Οι γωνιές που λειτουργούν συνήθως στο χώρο των περισσότερων νηπιαγωγείων είναι:

- **η γωνιά της συζήτησης** εξοπλισμένη με καρέκλες για όλα τα παιδιά και αφίσες,
- **η γωνιά της βιβλιοθήκης** με βιβλιοθήκες του ΟΣΚ ή ράφια στο τοίχο, βιβλία, εφημερίδες κ.α.,
- **η γωνιά των εικαστικών** που απαρτίζεται από ράφια, καβαλέτο, πινέλα, μαρκαδόρους, τραπεζάκια, νερομπογιές, κ.α.,
- **η γωνιά του οικοδομικού υλικού** που περιέχει πλαστικά και ξύλινα τουβλάκια,
- **η γωνιά του κουκλόσπιτου** όμως, είναι μία γωνιά που υπάρχει σε πολλά νηπιαγωγεία και τα υλικά της είναι ηλεκτρική κουζίνα, κουζινικά, κούκλες, καθρέφτης και οτιδήποτε άλλο μπορεί να συμβάλει στη λειτουργία ενός σπιτικού μικρόκοσμου. Σύμφωνα και με τον Οδηγό της Νηπιαγωγού(2008), μπορεί να υπάρξει στο χώρο του σχολείου η γωνιά της κούκλας, εκεί όπου τα παιδιά θα μπορούν να παίζουν με τις κούκλες, θα αυτοσχεδιάζουν ατομικά ή ομαδικά. Η γωνιά θα έχει στη διάθεσή της, κούκλες τις οποίες προτιμούν τα παιδιά και προσελκύουν το ενδιαφέρον τους. Η εκπαιδευτικός θα πρέπει να φροντίζει ώστε να δίνει στα παιδιά ερεθίσματα για να ασχολούνται με τις κούκλες, διότι όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, το παιχνίδι με αυτές μπορεί να δώσει πολλές πληροφορίες στην εκπαιδευτικό για τον κόσμο των παιδιών,
- **η γωνιά της δραματικής τέχνης, με το κουκλοθέατρο**, τις κούκλες για αυτό, με ρούχα και άλλα αντικείμενα που επιτρέπουν μεταμφιέσεις, είναι κάποιες από τις γωνιές που μπορούμε να βρούμε πολύ εύκολα σε οποιοδήποτε νηπιαγωγείο.

Βέβαια, για κάποιους, αυτά τα περιβάλλοντα μάθησης αποκαλούνται γωνιές και για κάποιους άλλους αποκαλούνται σταθμοί μάθησης ή περιοχές δραστηριοτήτων (Γερμανός, 2002). Οποιαδήποτε άλλη γωνιά οργανώσουν οι νηπιαγωγοί με τα

παιδιά, μπορεί πολύ εύκολα να κάνει την εμφάνισή της στο χώρο του νηπιαγωγείου (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2008).

1.7. Το Παιχνίδι ως μέσο μάθησης, έκφρασης και ανάπτυξης των παιδιών

Το παιχνίδι θεωρείται ως το βασικότερο μέσο για την ανάπτυξη της παιδικής προσωπικότητας κατά τη προσχολική ηλικία και ταυτόχρονα ως η κατάλληλη δραστηριότητα που οδηγεί το μικρό παιδί στη μάθηση. Παιχνίδι και μάθηση νοούνται ως δύο όψεις του ίδιου νομίσματος και επιπλέον στην πρώιμη παιδική ηλικία κυριαρχεί η παιγνιώδης ή άτυπη μάθηση (Fthenakis, 2003). Αυτό βέβαια δε σημαίνει πως στο νηπιαγωγείο χρησιμοποιούνται αποκλειστικά μέθοδοι και μορφές διδασκαλίας οι οποίες έχουν ως βάση το παιχνίδι (Τσιαντζή, 1995) αλλά το παιχνίδι επειδή επιτελεί πολλές λειτουργίες για το παιδί έχει πολύ μεγάλη θέση στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου.

Τα ίδια τα παιχνίδια αποτελούν ανεξάντλητες πηγές ερεθισμάτων μάθησης και πληροφοριών, για τα παιδιά, τόσο για το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν, όσο κυρίως για τον ίδιο τους τον εαυτό, εφόσον έχουν την ευκαιρία να ανακαλύψουν τις δυνατότητές και τις δεξιότητές τους, παίζοντας, χρησιμοποιώντας τα διάφορα παιχνίδια-υλικά. Μέσα από τον κόσμο της φαντασίας, την πλασματική πραγματικότητα, την οποία τα παιδιά δημιουργούν, επικοινωνούν με τον κόσμο που τα περιβάλλει, ισορροπημένα και αρμονικά (Γερμανός, 1998:66).

Το παιχνίδι όπως μαρτυρά η Garvey (1990), είναι ένα φυσικό προϊόν των διαδικασιών της σωματικής και γνωστικής ανάπτυξης. Μέσα από το παιχνίδι τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να ανταλλάξουν πληροφορίες, να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες, να μάθουν να ελέγχουν τα συναισθήματά τους, να ανακαλύψουν νέες ιδέες και γνώσεις μέσα από την επίλυση των συγκρούσεων που προκύπτουν, να εξασκηθούν σε κοινωνικούς ρόλους, να αποτελέσουν μέρος του πολιτισμικού πλαισίου μέσα στο οποίο ζουν και να διαπραγματευτούν και να διευθετήσουν ζητήματα εξουσίας και ταυτότητας στις υπάρχουσες κοινωνικές τους σχέσεις, όπως αναφέρει η Αυγητίδου (2001). Όπως αναφέρει και ο Froebel στο *Education of Man* (1887) το παιχνίδι συμβάλλει στη διανοητική ανάπτυξη του παιδιού. Το παιχνίδι δεν αποτελεί απλώς έναν τρόπο για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να περνούν το χρόνο τους, αλλά τα βοηθά να αναπτυχθούν κοινωνικά,

γνωστικά και σωματικά (Feldman, 2009:323). Για αυτό και το παιχνίδι είναι ένα ζήτημα σημαντικό που αγγίζει το ενδιαφέρον των γονιών, των εκπαιδευτικών, αλλά και της κοινωνίας και της πολιτείας (Kamii & Devries, 1979· Χουϊζίνγκα, 1989), αρκεί να στηρίζεται στη σωστή χρήση ισχυρίζεται ο Piaget (Garvey, 1990).

Για την αναγκαιότητα και τη πολυσημαντικότητα του παιχνιδιού έχουν μιλήσει πολλοί παιδαγωγοί και ψυχαγωγοί. Ο Froebel θεωρεί πως το παιχνίδι αποτελεί το φυσικό μέσο με το οποίο το παιδί μαθαίνει να προσαρμόζεται στη ζωή. Το αυθόρμητο παιχνίδι έχει κατά τον ίδιο, μεγαλύτερη σημασία (Κιτσαράς, 2001). Για τη Montessori, η κίνηση και κατά συνέπεια το παιχνίδι, είναι μια έμφυτη φυσική ανάγκη. Ο Decroly θεωρεί πως το παιχνίδι είναι η καλύτερη προετοιμασία για τη μελλοντική σοβαρή απασχόληση του παιδιού (Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, 1977). Κατά το Piaget το παιχνίδι συμβάλλει περισσότερο στη διαδικασία της αφομοίωσης(απόκτηση πληροφοριών μέσα από την εμπειρία) και λιγότερο στη λειτουργία της συμμόρφωσης(μετατροπή της εμπειρίας στο νου). Υποστηρίζει πως βαθμός κατανόησης του παιχνιδιού εξαρτάται από το γενικό βαθμό νοητικής ανάπτυξης (Πανταζής, 2002). Χαρακτηριστική είναι και η άποψη του Freud, ότι το παιχνίδι δίνει διέξοδο στις καταπιεστικές από τη συνείδηση έμφυτες τάσεις και παρορμήσεις (Ματθαίου- Οικούντα, 1996). Πιστεύει πως ένα βίωμα μεγάλης έντασης επαναβιώνεται στο παιχνίδι λειτουργικά και επαναλαμβάνεται μέχρι να τεθεί υπό έλεγχο και να αφομοιωθεί. Με τη θεωρία του αυτή υπογραμμίζεται η τεράστια σημασία του ελεύθερου παιχνιδιού που ανταποκρίνεται και εκφράζει τις ανάγκες του παιδιού (Κοντογιάννη, 2000:39). Ο J. Huizinga αναφέρει πως το παιχνίδι είναι μία από τις βάσεις του πολιτισμού και θεωρεί την ανθρώπινη δραστηριότητα στο σύνολό της ως παιχνίδι (Huizinga, 1989). Τέλος, ο Vygotsky(1997) υποστηρίζει ότι το παιχνίδι του παιδιού βασίζεται σε εσωτερικές τάσεις και κίνητρα και όχι μόνο σε ερεθίσματα που του παρέχουν τα εξωτερικά αντικείμενα. Θεωρεί ότι κύριο χαρακτηριστικό του παιχνιδιού είναι η φαντασική κατάσταση και δίνει έμφαση στο νόημα που δίνουν τα παιδιά σε αντικείμενα, σύμφωνα με τις επιθυμίες και τις ανάγκες τους (Αυγητίδου, 2001). Ακόμη αναφέρει πως το παιχνίδι αποτελεί και μian άσκηση, ανταλλαγή και αλληλεπίδραση με τη πραγματικότητα (Κοντογιάννη, 2000).

Ο Piaget έχει διαιρέσει το παιχνίδι σε τρεις τύπους καθώς το παιδί εξελίσσεται και μεγαλώνει, και όπως αναφέρουν και άλλοι σύγχρονοι ερευνητές, οι τύποι είναι:

- Ο πρώτος τύπος παιχνιδιού είναι το *κινητικό παιχνίδι ή παιχνίδι άσκησης*, το οποίο διαρκεί από τη βρεφική ηλικία μέχρι το δεύτερο χρόνο ζωής, όταν το παιδί εξασκείται στο να αποκτά τον έλεγχο των κινήσεών του και μαθαίνει να συνδυάζει τις χειρονομίες του ή τα νοήματά του με τα αποτελέσματά τους. Έτσι το παιχνίδι σε αυτό το στάδιο περιλαμβάνει κοίταγμα, μίμηση συμπεριφοράς άλλων ατόμων, πειραματισμό με μέρη του σώματός του, φωνητικές εκδηλώσεις, άρπαγμα διάφορων αντικειμένων και ερωτήσεις για διάφορα πράγματα χωρίς σκοπό (Garvey, 1990).
- Ο δεύτερος τύπος παιχνιδιού, σύμφωνα με το Piaget, είναι το *συμβολικό ή αναπαραστατικό παιχνίδι* το οποίο διαρκεί από το δεύτερο έτος μέχρι τα έκτο περίπου. Το παιδί σε αυτή την ηλικία αποκτά την ικανότητα να κωδικοποιεί με σύμβολα τις εμπειρίες του. Μιμείται γεγονότα πραγματικά, προσθέτοντας και άλλα από τον φανταστικό κόσμο. Ένα παιδί μπορεί να παίζει με τα σύμβολα και τους συνδυασμούς τους, υποκρινόμενο, για παράδειγμα, ότι γεμίζει με αβγά μια φωλιά (ενώ τοποθετεί μέσα σε ένα καπέλο μπίλιες (Garvey, 1990). Με το συμβολικό παιχνίδι επιχειρεί να διατηρήσει ομαλές σχέσεις με το πραγματικό κόσμο, παίζει, φαντάζεται, πλουτίζει την πείρα του και γεμίζει τη ψυχή του με άπειρες μορφές ζωής (Κιτσαράς, 2001). Επιπρόσθετα στο συμβολικό παιχνίδι και στο παιχνίδι υπόκρισης τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να κρατήσουν έναν κανόνα. Οι συμβάσεις του παιχνιδιού τους συνδέονται με το παράλογο αλλά και με τις επικρατούσες κοινωνικές καταστάσεις. Παράλληλα σε αυτό το τύπο παιχνιδιού τα παιδιά αναγνωρίζουν ότι έχουν τη δυνατότητα να ανασύρουν ή να καταστρατηγήσουν τους κανόνες περισσότερο από ό,τι στα γλωσσικά παιχνίδια (Κοντογιάννη, 2000:49).
- *Τα παιχνίδια με κανόνες* είναι ο τρίτος τύπος παιχνιδιού και αρχίζει μαζί με τη σχολική ηλικία και αντιστοιχεί στην ανάπτυξη της σκέψης (Κιτσαράς, 2001). Σε αυτή την ηλικία το παιδί έχει αρχίσει να καταλαβαίνει κάποιες κοινωνικές έννοιες, όπως τη συνεργασία και τον ανταγωνισμό. Αρχίζει να σκέφτεται και να εργάζεται πιο αντικειμενικά και έτσι ασχολείται με παιχνίδια που αποτελούνται από κανόνες, οι οποίοι έχουν σα σκοπό τη κοινωνική συνύπαρξη και συνεργασία, και τα οποία είναι ομαδικά, αφού προϋποθέτει δύο τουλάχιστον πρόσωπα (Garvey, 1990). Το παιχνίδι

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

κανόνων προϋποθέτει κοινή αποδοχή του παιχνιδιού από τους συμπαίκτες ενώ στις προηγούμενες μορφές παιχνιδιού δε γίνεται λόγος για αποδοχή και τήρηση κανόνων (Κιτσαράς, 2001).

Μια άλλη διάκριση του παιχνιδιού είναι σε *ατομικό (μοναχικό) και ομαδικό (συνεργατικό)*. Το παιχνίδι με τους άλλους είναι πρωταρχικό και το μοναχικό παιχνίδι με την ατομική φαντασία είναι δευτερεύοντες, παραγόμενοι τρόποι παιχνιδιού (Garvey, 1990:18).

- Το **μοναχικό παιχνίδι** έχει συμβολική ή φαντασιακή διάσταση: το παιδί εξοικειώνεται με τους άλλους υποδυόμενο τους ρόλους τους. Μαθαίνει ταυτιζόμενο, ενσαρκώνοντας και υποδυόμενο τον άλλον (Μακρυνιώτη, 2000:92). Υπάρχει μια απλή διαδοχή του ενός ρόλου μετά τον άλλο- μια περίσταση η οποία βεβαίως είναι χαρακτηριστική της ίδιας της προσωπικότητας του παιδιού. Σε αυτό ακριβώς έγκειται τόσο η γοητεία της παιδικής ηλικίας όσο και η ανεπάρκειά της (Mead, 2001:293). Επιπρόσθετα το μοναχικό παιχνίδι διακατέχεται από τον αυθορμητισμό, την ενέργεια και τη δράση του παιδιού και δεν υπάρχουν κανόνες (Ματσαγγούρας, 1982).
- Το **ομαδικό παιχνίδι** από την άλλη φέρνει το παιδί σε επαφή με τα υπόλοιπα παιδιά και στηρίζεται στην έννοια του «αναλαμβάνω το ρόλο του άλλου» σε αντίθεση με το μοναχικό που στηρίζεται στο «ερμηνεύω το ρόλο του άλλου». Μέσα από το ομαδικό παιχνίδι αναδύεται μια οργανωμένη προσωπικότητα (Mead, 2001) και αυτό γιατί δείχνει σεβασμό προς τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας και ακολουθεί τους κανόνες οι οποίοι συνθέτουν ένα κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο για τους μετέχοντες. (Μακρυνιώτη, 2000). Όπως αναφέρει και ο Σόλομων (2000:175), το παιχνίδι μεταξύ συνομηλίκων και γενικότερα ή παρέα ή η ομάδα συνομηλίκων θεωρούνται σήμερα ένας από τους σημαντικότερους τομείς για την ανάπτυξη κοινωνικών ρόλων και την κοινωνικοποίηση.
- **Παιχνίδι για κοινωνικοποίηση.** Σύμφωνα και με τη θεωρία της κοινωνικοποίησης, το παιχνίδι παίζει σημαντικό ρόλο στη *διαμόρφωση της ταυτότητας και της υποκειμενικότητας του παιδιού*, μέσα σε μια δοσμένη και

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

αντικειμενικά δομημένη κοινωνική πραγματικότητα, όπως είναι αυτή του νηπιαγωγείου (Μακρυνιώτη,2000:94).

- **Παιχνίδι για μάθηση.** Για αυτό άλλωστε είναι εμφανής τόσο στο Αναλυτικό Πρόγραμμα όσο και στην οργάνωση του χώρου του νηπιαγωγείου, η έμφαση στην *αυθόρμητη μάθηση* μέσω του παιχνιδιού (Τσίγκρα,2001). Προτείνονται δραστηριότητες οι οποίες θα αναδεικνύονται μέσα από το παιχνίδι αλλά και ο χώρος να είναι οργανωμένος σε ‘γωνιές’ οι οποίες θα εξυπηρετούν τις ανάγκες των νηπίων για παιχνίδι και μάθηση μέσω του παιχνιδιού.(Τσίγκρα, 2001, Μαγουλιώτης, 2009). Οι προτεινόμενες γωνιές αποτελούν κυρίως χώρους παιχνιδιών(παιδαγωγικών, παιχνιδιών ρόλων, θεατρικών παιχνιδιών κ.λ.π.) Μεταξύ των παιχνιδιών που προτείνονται να βρίσκονται στο Νηπιαγωγείο είναι και οι κούκλες με όλες τις μορφές και τις χρήσεις που μπορούν να έχουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Η κούκλα: παιχνίδι και εκπαίδευση

2.1. Γενικά

Η κούκλα με τα πολλά ονόματα και τους χαρακτηρισμούς, κατασκευάζεται για να ζωντανεύει ιδέες, όνειρα, ιστορίες, παραμύθια, θεατρικές παραστάσεις κ.ά. . Κατασκευάζεται για να επικοινωνεί μαγευτικά με τους ανθρώπους (ενήλικες και παιδιά) και να εκπαιδεύει. Δημιουργείται για να δωριστεί και να δεχθεί τις καλύτερες τιμές από τους ανθρώπους ή για να γίνει αντικείμενο θαυμασμού. Χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση προκειμένου να επιτευχθούν πιο εύκολα οι στόχοι της. Το παιδί μπορεί να χρησιμοποιήσει τη κούκλα και να ταξιδέψει σε ένα κόσμο, όπου κρύβονται όλες του οι ανησυχίες, οι επιθυμίες και οι προθέσεις του, και έτσι ο εκπαιδευτικός, ο οποίος θα παρατηρεί το ελεύθερο παιχνίδι των παιδιών, θα μπορέσει να βοηθήσει το παιδί να μπει ομαλά στο κόσμο που το περιβάλλει. Το παιδί με τις κούκλες και τους ρόλους που δίνει σε αυτές, βλέπει τον εαυτό του και τους άλλους, όπως είναι και όπως θα ήθελε να είναι. Όλα αυτά αλλά και η θέση της κούκλας στην εκπαίδευση, αναλύονται πιο κάτω έτσι ώστε να μπορέσει ο αναγνώστης να δει τι μπορεί να επιτευχθεί με μια κούκλα.

2.2. Οι Αξίες και οι δυνατότητες της κούκλας

Η Κούκλα κατασκευάζεται από διάφορα υλικά και απεικονίζει διάφορες μορφές από τον πραγματικό ή το φανταστικό κόσμο. Και ο όρος κούκλα μπορεί να προέρχεται: από το σλαβικό όρο *kykla* (που προφέρεται κούκλα) και συναντάται στη Ρώσικη, στη Βουλγάρικη, στην Πολωνική γλώσσα ή από την λατινική λέξη «*cuculla*» που σημαίνει μικρό ομοίωμα ανθρώπου, όπως και κατά την Αλβανική *kukull* (βλ Μαγουλιώτης, 2009· Μπαμπινιώτης, 1998)

Οι αξίες της κούκλας εμφανίζονται από την αρχαιότητα ισχυρίζονται αρκετοί ερευνητές (Γαλανοπούλου, κ.ά., 1985· Πούχγερ, 2000· Μαγουλιώτης, 2009) όταν ο άνθρωπος, «κατασκευάζει» φανταστικούς κόσμους σε μια προσπάθεια να

ικανοποιήσει διάφορες ανάγκες. Δηλαδή χρησιμοποιεί διάφορα υλικά και πλάθει εικαστικές μορφές- ομοιώματα, για να επικοινωνεί με τον φανταστικό και πραγματικό κόσμο. Χάριν αυτής της επικοινωνίας, οι άνθρωποι καθιέρωσαν γιορτές και έθιμα, όπου χρησιμοποιούσαν διάφορες κατασκευές ομοιώματα- κούκλες. Επίσης σ' αυτές τις εκδηλώσεις αναμειγνύονταν «έννοιες της φιλίας» και πραγματοποιούνταν σε ένα γιορταστικό κλίμα, με διάφορες κατασκευές (ομοιώματα σε γλυκίσματα) και μάλιστα με τη συμμετοχή των παιδιών (Man, 2004). Στην πορεία εξέλιξης της ιστορίας του ανθρώπου οι εκδηλώσεις αυτές με τη συμμετοχή ομοιωμάτων –κατασκευών κούκλας, διασώθηκαν ως παιχνίδια για τα παιδιά (Γαλανοπούλου, κ.ά., 1985). Επίσης η κούκλα γίνεται μέσο –*παιχνίδι* προετοιμασίας του ανθρώπου για τους διάφορους ρόλους της ζωής ο δε Ευαγγέλου (1991) ισχυρίζεται ότι η δημιουργία των ομοιωμάτων μπορεί να ικανοποιεί πνευματικές ανάγκες του ανθρώπου.

Οι κούκλες χρησιμοποιούνται από παιδιά ή από ενήλικες (Thyssen, 2001· Μαγουλιώτης, 2009) ως μέσα μίμησης, ή αναπαράστασης ή για να βιώσουν κάποιες εμπειρίες ή για να εκφράζουν τις αδυναμίες και τις επιθυμίες τους ή για να τους προκαλούν «συμβολικά» φανταστικά ταξίδια γεμάτα όνειρα και περιπέτεια. Ακόμη στα χέρια του παιδιού η κούκλα υπακούει στην ιδιοτροπία του, στην έμπνευσή του, στον ενθουσιασμό του και «γίνεται» ένα ζωντανό πλάσμα και όχι μια «κούκλα αντικείμενο άψυχο» (Rambert, x.x.).

Η κούκλα είναι ένα αντικείμενο άψυχο, αλλά στα χέρια του εμψυχωτή μπορεί να ζωντανεύει, όταν εμψυχωθεί. Και το φαινόμενο της εμψύχωσης των κούκλων - ομοιωμάτων εμφανίζεται πάλι από την πρωτόγονη εποχή, όταν ο άνθρωπος θεωρούσε ότι όλα γύρω του είναι ζωντανά και ενεργά, όπως ισχυρίζεται ο Αγουρίδης (2003). Το φαινόμενο της προσωποποίησης και της εμψύχωσης των αντικειμένων της φύσης ονομάζεται ανιμισμός και ο όρος αυτός προέρχεται από το λατινικό *anima* (Segal, 2004:14) που σημαίνει ψυχή, πνεύμα. Και όρος animism (Clodd, 1921) καθιερώθηκε από τον ανθρωπολόγο E. B. Tylor (1904d) «ως γενική πίστη στις πνευματικές υπάρξεις» και ορίστηκε ως «ελάχιστος ορισμός της θρησκείας». Βέβαια το φαινόμενο του ανιμισμού εμφανίζεται και κατά την παιδική ηλικία του ανθρώπου, όταν μιλάει με τα παιχνίδια σαν να είναι μια ζωντανή ύπαρξη ισχυρίζεται ο Πιαζέ (Ράπτης, 1974). Επίσης το φαινόμενο του ανιμισμού διαπιστώνεται και στα παιδιά όταν ζωγραφίζουν, δηλαδή μπορεί να τα ακούμε να μιλούν με τις ζωγραφιές ή τις κατασκευές που έχουν

δημιουργήσει. Επιπλέον κατά τον Φράγκο (1964) το παιδί εκδηλώνεται αυθόρμητα, γιατί βιάζεται να εκφράσει όλες του τις εμπειρίες και γι' αυτό μιλάει με τα παιχνίδια και ειδικά με τις κούκλες (Μαγουλιώτης, 2011).

Κατά τα λεγόμενα του Vygotsky (1999), το μικρό παιδί έχει την ικανότητα να ορίζει ως κούκλα οποιοδήποτε αντικείμενο, στο οποίο αποδίδει ένα νόημα, για να λειτουργεί σύμφωνα με τις επιθυμίες και τις ανάγκες του. Έτσι για χάριν του παιχνιδιού, το παιδί έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει ένα κομμάτι ξύλο και να παίξει συμβολικά (Vygotsky, 1994). Γιατί η μορφή τα κούκλας, μπορεί να κατασκευαστεί εύκολα και γρήγορα με απλά ή με φθηνά ή με ακριβά υλικά καθώς και με μακροχρόνιες διαδικασίες και τεχνικές. Γι' αυτό καθετί μπορεί να μεταμορφωθεί σε κούκλα που να κινείται, να μιλάει και να είναι ο πρωταγωνιστής ενός έργου που παίζεται από κούκλες φτιαγμένες από διάφορα αντικείμενα, όποια και να είναι αυτά (Δημητράτου, 2005). Όμως τα υλικά κατασκευής μια κούκλας μερικές φορές, αλλάζουν τη διάθεση του παίχτη. Π.χ. μέσα και από το πείραμα του Harlow με ανθρωποειδής πιθήκους, χρησιμοποιήθηκαν δύο είδη υποκατάστατων μητέρας με διαφορετικά υλικά. Μια υφασμάτινη μητέρα από ένα ξύλινο κύλινδρο, καλυμμένο με ένα μαλακό πανί και μια συρμάτινη μητέρα από ένα ακάλυπτο σύρμα. Και μέσα από αυτό το πείραμα που αφορούσε τη προσκόλληση, συμπεράνε πως παρόλο που τα πιθηκάκια έπαιρναν το γάλα τους από τη συρμάτινη μητέρα, προτιμούσαν να περνούν την περισσότερη ώρα με την υφασμάτινη. Συμπέρανε λοιπόν πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η ζεστασιά που προσφέρει η σωματική επαφή με τις υφασμάτινες κούκλες (Βοσνιάδου, 2007:104, 105). Δηλαδή το μικρό παιδί χαρακτηρίζεται για την πλούσια φαντασία και με αυτή μπορεί να μετατρέπει σε κούκλες απλά υλικά με αφαιρετικές ή συμβολικές μορφές για να εκφράσει όλες τις φαντασιώσεις του, όπως περιγράφονται σε διάφορες έρευνες (Stöcklin-Meier, 1980· Hof, 1982· Μαγουλιώτης, 2009).

Γι' αυτό όταν η κούκλα που συντροφεύει τον άνθρωπο, πλάθεται από απαλά υλικά, τα οποία θα του επιτρέπουν να την αγγίζει ευχάριστα (Μαγουλιώτης, 2009:18).

2.3. Η χρήση της κούκλας

Από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί έχει αποδειχθεί πως η κούκλα πλάθεται για να εξυπηρετεί διάφορες ανάγκες- επιθυμίες του ανθρώπου. Γι' αυτό γενικά οι κούκλες ανάλογα με τη χρήση ή τις γενικές ανάγκες των ανθρώπων, κατά τις Bofinger, B. & I. (1992) κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες: α. *Κούκλες κουλτούρας*, β. *Κούκλες Σουβενίρ*, γ. *Κούκλες Παιχνίδι και δ. Κούκλες Θεάτρου*. Αλλά κατά τον Μαγουλιώτη (2009) οι κούκλες μπορούν να διαχωριστούν γενικότερα σε τρεις ομάδες χρήσεις. Δηλαδή οι κούκλες κατηγορίας Κουλτούρας και Σουβενίρ μπορούν να ενωθούν σε μια κατηγορία όπως *κούκλες στην Κοινωνία* (ως μέσον γενικής κοινωνικής έκφρασης). Η κατηγορία κούκλες *Θεάτρου* να ονομαστεί *κούκλες στις Τέχνες*, για να ενταχθούν όλες οι μορφές τεχνών που χρησιμοποιούν κούκλες. Η κατηγορία κούκλες *Παιχνίδια* να ονομαστεί *κούκλες στην Εκπαίδευση* και μπορεί να ενταχθούν όλες οι κούκλες οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο χώρο ως μέσο έκφρασης, μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών.

α. Κούκλες στην Κοινωνία. Μία ομάδα κούκλων η οποία ανήκει σε αυτή τη κατηγορία, είναι οι αποκαλούμενες *θρησκευτικές κούκλες* που χρησιμοποιούνται από την αρχαιότητα για να εκφράσουν το θρησκευτικό συναίσθημα. Απεικονίζουν μορφές θεοτήτων ή άλλων θρησκευτικών προσώπων και χαρακτηρίζονται και ως ειδώλια ή ξόανα ή ανδρείκελα ή κούκλες (Bofinger,1992· Μαγουλιώτης, 2009). Τα ανθρωπόμορφα ειδώλια χρησιμοποιούνται τόσο ως αντικείμενα θρησκευτικής ή ταφικής λατρείας όσο και ως κούκλες- ομοιώματα με προστατευτική δύναμη. Είναι κατασκευασμένα από διάφορα υλικά: πηλό, πέτρες, ύφασμα, ξύλα, κερί, μαρμαρόσκονη, μέταλλα, κ.ά.) και τα υλικά αυτά είναι ανθεκτικά ούτως ώστε να διατηρούνται με το πέρασμα του χρόνου και να μην φθείρονται με τη χρήση τους. Επιπρόσθετα οι κούκλες αυτές έχουν εκφραστικές μορφές και έτσι τονίζονται κάποια χαρακτηριστικά τους στοιχεία (Πολίτη, 2007). Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα υπάρχει και ένα άλλο είδος κούκλας, το οποίο χρησιμοποιείται στα πλαίσια παιχνιδιών *δρώμενων*, *εθίμων*, και τελετών και ανήκει και αυτό στη κατηγορία κούκλων κουλτούρας. Οι κούκλες αυτές ονομάζονται *κοκκώνες* ή *ανδρείκελα* ή *μανεκέν* ή *κουτσούνες* ή *παιχνίδια* και επί το πλείστον κατασκευάζονται από απλούς τεχνίτες ή από τους γονείς με τα παιδιά και ο χαρακτήρας τους είναι απλός και συμβολικός. Ακόμη, η τύχη και ιδιαίτερα η καλή τύχη απασχολεί τους ανθρώπους από πολύ παλιά και για αυτό το λόγο οι άνθρωποι κατασκευάζουν διάφορες κούκλες-

ομοιώματα (αποκαλούμενες της τύχης) και τις χαρίζουν ή τις έχουν μαζί τους προκειμένου να είναι «καλότυχοι». Τέτοιες κούκλες είναι και οι *μασκότ* που είναι ομοιώματα ζώων ή φυτών ή φανταστικών μορφών, με διάφορα μεγέθη και από διάφορα υλικά, είναι πρωτότυπες και ελκυστικές και δημιουργούνται κυρίως για να θυμίζουν κάποιον οργανισμό ή ομάδα ή διοργάνωση (Μαγουλιώτης, 2009). Και η ομορφιά και η ασχήμια είναι δύο έννοιες που έχουν απασχολήσει τον άνθρωπο και θέλησε να τις εκφράσει με διάφορους τρόπους. Έτσι έχουμε τη δημιουργία κούκλων με όμορφες και άσχημες μορφές. Οι όμορφες μορφές παρουσιάζονται στις κούκλες επίδειξης μόδας και στις κούκλες-ομοιώματα διασήμων προσωπικοτήτων των τεχνών κ.ά. ενώ οι άσχημες μορφές παρουσιάζονται στα σκιάχτρα των αγρών και στα «άσχημα ομοιώματα» πολιτικών προσώπων στις εκδηλώσεις κοινωνικής διαμαρτυρίας που πραγματοποιούνται (Bofinger, 1992). Όλες αυτές οι ομάδες κούκλων ανήκουν στη κατηγορία κούκλων κουλτούρας. Επίσης οι τουριστικές επιχειρήσεις κάθε χώρας δημιούργησαν αυτό το είδος κούκλας, στο οποίο παρουσιάζονται πολλά στοιχεία της κουλτούρας και του πολιτισμού τους. Φτιάχνονται από πολλά και διάφορα υλικά, σύμφωνα με τα προϊόντα που παράγονται σε αυτό το τόπο, και επειδή κατασκευάζονται μαζικά από τη κάθε χώρα δεν έχουν κάποια καλλιτεχνική αξία. Η κούκλα σουβενίρ μπορεί να είναι διακοσμητική ως μέσο στολισμού κάποιων χώρων, αναμνηστική ως ένδειξη κάποιων γεγονότων, επισκέψεων, συλλεκτική του είδους αυτού (Μαγουλιώτης, 2009).

Οι κούκλες διαπολιτισμικότητας ή διαφορετικότητας αφορούν τις κούκλες με χαρακτηριστικά από διάφορες χώρες και πολιτισμούς ή κούκλες με εμφανή κάποια ασθένεια με εξωτερικά σημάδια οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις σχολικές αίθουσες γιατί μπορούν να προσφέρουν πολλά στους μαθητές. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να νοιώσουν καλά με το πολιτισμικό και οικογενειακό τους περιβάλλον ενώ συγχρόνως μαθαίνουν να σέβονται και να εκτιμούν και τους ανθρώπους που είναι διαφορετικοί και από άλλες χώρες. Μιλώντας για τη διαφορετικότητα μέσα από το παιχνίδι με τις κούκλες, καταλαβαίνουν πως το να είναι κάποιος διαφορετικός δε σημαίνει πως πρέπει να τον περιφρονούμε και να τον παρενοχλούμε (Brown, 2008).

β. Κούκλες στις Τέχνες. Στην περίπτωση αυτή αναφέρονται οι κούκλες που εμπλέκονται στο χώρο της Λογοτεχνίας (οι κούκλες ήρωες των λογοτεχνικών έργων), κούκλες που σχετίζονται με τις Εικαστικές τέχνες (οι κούκλες ως έργα της εικαστικής

έκφρασης), οι κούκλες που συμμετέχουν στο Θέατρο (οι κούκλες ως ηθοποιοί θεατρικών παραστάσεων- Κουκλοθεάτρου και μικτού θεάτρου), οι κούκλες που χρησιμοποιούνται σε έργα του Κινηματογράφου, και στην Τεχνολογία που εξυπηρετούν διάφορες καλλιτεχνικές εκφραστικές ανάγκες. Για την παρούσα εργασία θα αναφερθούμε μόνο στις κούκλες του κουκλοθεάτρου, γιατί με αυτές θα ασχοληθούμε στο ερευνητικό μας μέρος.

Η **κούκλα του κουκλοθεάτρου** χαρακτηρίζεται από την ακινησία της. Η διάστασή της είναι παράξενη και έχει ανυπολόγιστη δυναμικότητα και έτσι μέσα στη πραγματικότητα δημιουργεί μια άλλη πραγματικότητα, φαινομενική, παιγμένη, σκηνοθετημένη η οποία όμως μπορεί να είναι τόσο αληθινή όσο και η ίδια η πραγματικότητα (Κοντογιάννη, 1992). Οι τύποι των θεατρικών κούκλων είναι πολλοί και διαφορετικοί. Κατασκευάζονται από πολλά υλικά όπως: ξύλο, πηλό, υφάσματα, χαρτοπολτό, σφουγγάρι, λάστιχο αλλά και από άλλα φυσικά υλικά. Αρχικά οι τύποι αυτών των κούκλων ήταν πέντε και μετά ο κάθε ένας αναπλάστηκε σε νέους τύπους ή σε συνδυασμούς αυτών. Οι κούκλες αυτές είναι:

- **κούκλες με κλωστές-νευρόσπαστα**, πλαγγόνες, μαριονέτες, στις οποίες ο κουκλοπαίχτης πρέπει να κινήσει κάποιες κλωστές που συνδέονται με τα χέρια και τα πόδια της κούκλας προκειμένου να τις παίξει (Δαράκη, 1992· Μαγουλιώτης, 2009),
- **κούκλες γάντι**, τις οποίες φοράμε στο χέρι σα γάντι και ζωντανεύει εισάγοντας ο εμψυχωτής το χέρι στο κούφιο υφασμάτινο, χάρτινο ή πλαστικό σώμα της κούκλας (Δημητράτου, 2005:48· Μαγουλιώτης, 2009),
- **κούκλες με ραβδιά**, είναι ένα είδος γαντόκουκλας, με τη διαφορά ότι το κεφάλι της κούκλας στηρίζεται και παίζεται από τον ξύλινο ή πλαστικό μίσχο μπαστούνι (Delpeux, 1987· Μαγουλιώτης, 2009),
- **επίπεδες κούκλες**, δηλαδή δεν έχουν όγκο όπως οι προηγούμενες περιπτώσεις, οι οποίες στηρίζονται σε μπαστούνια ή φοριούνται στα δάχτυλα ή στα χέρια του παίχτη (Δημητράτου, 2005:35-41· Μαγουλιώτης, 2009) και
- **κούκλες σκιών**- τύπων Καραγκιόζη, είναι επίπεδες, κινούνται πίσω από ένα πανί, τον μπερντέ, είναι ασπρόμαυρες ή έγχρωμες, διάτρητες ή συμπαγείς και κινούνται από τους εμψυχωτές με βέργες (Delpeux, 1987· Μαγουλιώτης, 2009).

γ. Κούκλες στην Εκπαίδευση. Αρχικά μπορούμε να θέσουμε τις κούκλες που χρησιμοποιούν τα παιδιά ως παιχνίδια και κάνουν την εμφάνισή τους στην

αρχαιότητα όπου ονομάζονταν πλαγγόνες, νύμφαι, κόραι, κ.λ.π και οι κατασκευαστές τους λεγόταν κοροπλάστες. Είχε καθιερωθεί με τη λέξη κούκλα να εννοούμε μόνο το παιχνίδι των κοριτσιών αλλά από τότε κατασκευάζονται και στρατιωτάκια που προορίζονται για το παιχνίδι των αγοριών. Οι κούκλες παιχνίδια είναι μια προετοιμασία των παιδιών για τη μετέπειτα ζωή τους αφού λαμβάνουν τα εφόδια με τα οποία θα ωριμάσουν(Μαγουλιώτης, 2009). Βέβαια στην εκπαίδευση μπορούν να χρησιμοποιηθούν όλες τις κατηγορίες των κουκλών και να αναπτυχθούν ζητήματα γενικού ενδιαφέροντος, όπως θα δούμε πιο κάτω.

2.4. Το Παιδί και η κούκλα

Το παιδί από τις πρώτες στιγμές της ζωής του, έχει σύντροφο του μία κούκλα ή ένα ζώακι αντικείμενο, με το οποίο παίζει μαζί της, κοιμάται μαζί, τρώει μαζί της. Η κούκλα κερδίζει πάντοτε την καρδιά του παιδιού και γεμίζει ολόκληρη τη ζωή του: στο σχολείο, στο σπίτι, παντού (Κόφφας, 1989). Αυτή η εμμονή του παιδιού με μια συγκεκριμένη κούκλα-αντικείμενο ικανοποιεί τις τάσεις του για αφοσιώσεις σε φετίχ (αντικείμενα, πρόσωπα, μυρωδιές, χρώματα, τάσεις που είναι απόλυτα φυσιολογικές για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας όπως φυσική είναι και η ανάγκη κατοχής ενός αντικειμένου-παιχνιδιού ή αγαπημένου προσώπου (Γιάνναρης, 1994).

Η κούκλα αναφέρεται ως έμψυχος σύντροφος. Το παιδί αισθάνεται τη κούκλα σα κάτι το ζωντανό και για αυτό της φέρεται σαν σε άνθρωπο και της προσδίδει ανθρώπινα χαρακτηριστικά. «Αυτή η μετενσάρκωση της κούκλας, επιτρέπει στο παιδί να ταυτίζεται απόλυτα μαζί της, να την αγαπά αλλά και να την μισεί, να χαίρεται με τις χαρές της, να λυπάται με τις λύπες, να αγωνιά με τα παθήματά της» (Δαράκη, 1992:16).

Η κούκλα με όλα αυτά τα χαρακτηριστικά και το ζωντάνεμά της ανταποκρίνεται στις βαθύτερες ψυχολογικές ανάγκες του παιδιού, στη βαθύτερη ευαισθησία του, στη φυγή από τη πραγματικότητα της ζωής και στην πραγματοποίηση των προσδοκιών του μέσα σε ένα δικό του κόσμο, όπως αναφέρει ο Κόφφας, (1989).

Το παιδί μαγεύεται από τη κούκλα και ταξιδεύει μαζί της σε έναν άλλο κόσμο, στο κόσμο του φανταστικού και των παραμυθιών. Αισθάνεται μέσα από τη κούκλα, τη συμμαρτίζε και τη νοιώθει, επικοινωνεί μαζί της. Της κάνει ερωτήσεις

και εκείνη του απαντά, την έχει φίλο του. Κάποιες στιγμές ασκεί εξουσία επάνω της, κάποιες άλλες παίρνει τρυφερότητα και αγάπη από αυτήν, στο βαθμό και με τη μορφή που αυτό επιθυμεί (Γιάνναρης, 1994).

Η κούκλα έχει ιδιαίτερη σημασία για την αισθηματική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού. Το παιδί ζει με τη κούκλα του όλα τα γεγονότα, προσωπικά και μη, σε όλες τις αισθηματικές και ηθικές καταστάσεις που μπορεί να κατανοήσει. Η κούκλα είναι ο αντικαταστάτης του ιδεατού φίλου, ο οποίος όλα τα καταλαβαίνει και δε κρατά κακία. Για αυτό και η ανάγκη για μια κούκλα ή για οποιοδήποτε άλλο αγαπημένο παιχνίδι εμφανίζεται όχι μόνο στα κορίτσια αλλά και στα αγόρια. Η κούκλα για το παιδί δεν είναι μόνο η κόρη ή ο γιος, αλλά αποτελεί αντικείμενο επικοινωνίας σε όλες τις εκδηλώσεις του, σύντροφος του παιδιού στο παιχνίδι (Μουχινά, 1990). Αποτελεί ένα καλό σύντροφο για το παιδί, ιδίως όταν αυτό δεν έχει συντροφιά στο σπίτι του για να παίξει (Γιάνναρης, 1994).

Η βάση του παιχνιδιού έγκειται στο γεγονός ότι το παιδί επιθυμεί να συμπεριφέρεται όπως ο ενήλικος (Thyssen, 2001). Όπως αναφέρει η Garvey (1990), τα παιδιά, στο παιχνίδι τους, παίζουν ή αναπαριστούν τις γνώσεις τους από τον κοινωνικό και υλικό κόσμο που δε μπορούν να τον εκφράσουν λεκτικά με ξεκάθαρο, σαφή τρόπο ή να τον εμφανίσουν σε ένα πειραματικό περιβάλλον. Όσο δεν ερμηνεύουμε υπερβολικά κυριολεκτικά τη συμπεριφορά τους, τότε μπορούμε να μάθουμε πολλά για την ιδέα που έχουν τα παιδιά για τους κοινωνικούς κανόνες και τις υποχρεώσεις, για τον τρόπο που αντιλαμβάνονται το φυσικό περιβάλλον και για τη γνώση τους για τη δομή της γλώσσας. Τα παιδιά ενεργούν πάνω στα παιχνίδια τους και η επιλογή τους κατευθύνεται από διαθέσεις και επιθυμίες, αόριστες αλήθεια, αλλά πολύ πραγματικές (Πλουτάρχου, κ.α., 1996:39). Το παιδί σιγά σιγά θα μετασχηματίζει μέσα από το παιχνίδι του με τις κούκλες, το χώρο της μαγείας και του συμβόλου και θα τον προσαρμόζει στο κόσμο το πραγματικό (Φράγκου, 1964:42).

Τα παιδιά χρησιμοποιούν τις κούκλες ως μέσα μίμησης ή αναπαράστασης ή για να βιώσουν κάποιες εμπειρίες (Thyssen, 2001). Οι Goleman (1998) και Gardner (2010) ισχυρίζονται ότι οι κούκλες είναι ένα εύχρηστο μέσο επικοινωνίας μεταξύ των παιδιών, ειδικά όταν πειραματίζονται με ρόλους ή συμπεριφορές ή τις συνδέουν με συγκεκριμένα άτομα ή περιστάσεις. Έτσι μέσα από αυτούς τους πειραματισμούς τα παιδιά αποκτούν την ικανότητα να συσχετίζουν τις δικές τους προσωπικές εμπειρίες με τις συμπεριφορές και τις καταστάσεις άλλων προσώπων. Μπορεί να παίζουν ένα ρόλο με βάση τα συναισθήματά τους και τη στάση τους απέναντι στα άλλα παιδιά.

Καθώς παίζουν ένα δραματικό ρόλο με πραγματικό περιεχόμενο όπως, ο γιατρός, ο έμπορος, το μωρό μπορεί να δώσουν στο ρόλο ένα συναισθηματικό τόνο που είναι βαθιά προσωπικός. Κάποιο παιδί μπορεί να μιμείται τη μητέρα και να είναι καταπιεστικό, ευγενικό, προστατευτικό κτλ. Άλλες φορές τα παιδιά μέσω του ρόλου τους εκτονώνουν συναισθηματικές περιοχές, οι οποίες δεν εκδηλώνονται με άλλο τρόπο, όπως να δείχνουν πώς νομίζουν ότι αισθάνονται οι άνθρωποι απέναντι στους άλλους ή πώς εύχονται να τους φέρονται οι άνθρωποι. Οποιαδήποτε από αυτές τις συμπεριφορές μπορεί να είναι παρούσα σε οποιοδήποτε παιχνίδι. Είναι όμως πιθανόν οι στάσεις να αλλάξουν με το ρόλο και με την επαφή με τους διάφορους συμπαίχτες του παιδιού. Ένα παιδί υπάρχει περίπτωση να είναι υποταχτικό σε ένα δυνατό συμπαίκτη αλλά επιβλητικό με έναν αδύναμο(Cohen-Stern-Balaban, 2000). Βέβαια, για τα παιδιά, υπάρχουν και στιγμές έκφρασης βίας και επιθετικότητας, όταν χτυπούν ή σπάζουν ή καταστρέφουν τις κούκλες, αλλά και περιπτώσεις που τους συμπεριφέρονται με πολύ αγάπη και στοργή, εκφράζοντας έτσι τα δικά τους συναισθήματα ή επιθυμίες(Μαγουλιώτης, 2011).

2.5. Οι κούκλες παιχνίδια ρόλων

Οι κούκλες-αντικείμενα προκαλούν την περιέργεια των παιδιών και την επιθυμία τους για παιχνίδια-μάθησης. Προκαλούν τη διασκέδαση, καθώς τα παιδιά μπορούν να κουμαντάρουν τη χρήση τους και να αντιλαμβάνονται τα χαρακτηριστικά τους, ενώ την ίδια στιγμή συνεχίζουν να διευκολύνουν τις κοινωνικές επαφές και να βοηθούν την έκφραση ιδεών και συναισθημάτων(Garvey, 1990:77).

Όταν το παιδί είναι μικρό, εκτελεί με τη κούκλα μόνο τις ενέργειες που του δείχνει ο ενήλικος. Πρόκειται πριν από όλα για απομίμηση των πράξεων και όχι για αναπαράσταση των σχέσεων των ενηλίκων. Αργότερα ο ενήλικος χρησιμοποιεί τη κούκλα ή τα ζώα- παιχνίδια σαν μέσο για ψυχική επικοινωνία του παιδιού(Μουχινά, 1990).

Το παιδί μέσα από τη κούκλα προβάλλει τον εαυτό του. Η κούκλα έτσι αποκτά μια δύναμη, ανθρωποποιείται ένα αντικείμενο. Η ανθρωποποίηση αυτή, η συμβολοποίηση ή η δραματοποίηση αρχίζει καθώς το παιδί εμπλέκεται με μια κούκλα- μωρό, με μια κούκλα- πρόσωπο, μια κούκλα αντικείμενο, μια κούκλα-ζώο ακόμη και με μια παντόφλα, ένα κατασκεύασμα στο σπίτι(Γιάνναρης, 1994). Η

εμπύκωση της κούκλας στα χέρια του παιδιού, είναι ένα φαινόμενο το οποίο ονομάζεται ανιμισμός. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερο γνώρισμα της ψυχής που δίνει ζωή στα άψυχα, ομιλία στα άλαλα, χαρές, λύπες, φόβους και άλλα συναισθήματα σε πράγματα. Το παιδί αποδίδει στα πράγματα ιδιότητες όμοιες με αυτές που το ίδιο προοδευτικά κατακτά(Κιτσαράς, 2001:111). Το παιδί δηλαδή μιλά με τα παιχνίδια σαν να είναι μια ζωντανή ύπαρξη(Μαγουλιώτης, 2009). Και όπως αναφέρει και ο Φράγκος(1964), αυτό οφείλεται στο ότι το παιδί εκδηλώνεται αυθόρμητα, και αυτό γιατί βιάζεται να εκφράσει όλες τις εμπειρίες. Έτσι μιλάει συνεχώς με το γύρω κόσμο, ειδικά με τα παιχνίδια και τις κούκλες(Φράγκος, 1964). Εκεί οφείλεται και η επιμονή και η γεμάτη πάθος ενασχόλησή του με τον κόσμο των πραγμάτων, όπως αναφέρει και ο Φράγκος(1964).

Όταν η κούκλα είναι στα χέρια του παιδιού, της δανείζει ζωή η φαντασία του παιδιού και ειδικότερα η ανάγκη μητρότητας του μικρού κοριτσιού ή κατοχής δημιουργήματος γενικά του αγοριού (Γιάνναρης(1994).

Το παιχνίδι με τη κούκλα είναι κυρίως ατομικό και παίζεται ανάμεσα στο παιδί και τη κούκλα του. Η συναισθηματική διάσταση εδώ είναι σημαντική: το παιδί έχει ιδιαίτερη προτίμηση σε μία από τις κούκλες του. Είναι πιο δεμένο μαζί της και παίζει περισσότερο με αυτήν. Το παιχνίδι προϋποθέτει διάλογο παιδιού και κούκλας. Το παιδί μιλάει στη κούκλα(τη μαλώνει, τη συμβουλεύει) και πιο σπάνια τη κάνει να μιλάει(Δαράκη, 1992).

Το παιχνίδι με κούκλες με περιορισμένη απογραφή των ρεαλιστικών απεικονισμένων ανθρώπινων όντων έχει σε μεγάλο βαθμό χρησιμοποιηθεί για να μελετηθεί η επιθετικότητα, η φυλετική προκατάληψη, η προτίμηση ενός γονιού από τους δύο και η στάση απέναντι στα μεγαλύτερα αδέρφια (Garvey, 1990:74,75).

Οι κούκλες στο σπίτι ή στο χώρο του Νηπιαγωγείου μπορούν να έχουν μορφές: ζώων, ανθρώπων ή φανταστικών όντων. Οι υποκριτικοί ρόλοι οι οποίοι δίνουν τα παιδιά στις κούκλες μπορεί να είναι: οικογενειακοί, πρακτικοί, περιφερειακοί, στερεότυποι ή φανταστικοί.

- **Οικογενειακοί ρόλοι.** Στο παιχνίδι με τις κούκλες και άλλα αντικείμενα τα παιδιά μερικές φορές φαίνονται να συνδέουν τις κούκλες με μέλη των οικογενειών τους και συνήθως διαλέγουν μια κούκλα του ίδιου φύλου για να αναπαραστήσουν τον εαυτό τους. Τα παιδιά ίσως να αναπαριστούν γεγονότα που τα ίδια έχουν ζήσει καθώς και καταστάσεις που πιθανόν έχουν κάποια

σημασία για αυτά. Έτσι οι κούκλες- αντικείμενα ενσωματώνονται στην εκφραστικότητα του παιδιού. Μεγάλη σπουδαιότητα στο παιχνίδι με τις κούκλες έχουν οι «οικογενειακοί» ρόλοι. Συνήθως εμφανίζονται ανά ζεύγη, δηλαδή όταν εμφανιζόταν μια «μαμά», σε λίγο θα τη συνόδευε και ένας «μπαμπάς» ή ένα «παιδί». Οι ρόλοι αυτοί χρησιμοποιούνται από τα παιδιά να είναι πάντα διαθέσιμοι «εκεί». Οι ρόλοι αυτοί είναι: η μαμά, ο μπαμπάς, η σύζυγος, ο σύζυγος, το μωρό, το παιδί(κόρη ή γιος), ο αδερφός, η αδερφή, και, αρκετά πιο σπάνια, ο παππούς και η γιαγιά. Κάποιες φορές το παιδί μπορεί να υποδύεται το γονιό χωρίς να διευκρινίζει το φύλο του. Επίσης χρησιμοποιούν και τις κούκλες-ζώα (πλαστικές ή πάνινες) σε το κατοικίδιο της οικογένειας, το οποίο πολλές φορές αντιμετωπίζεται σαν παιδί (Garvey,1990). Συχνά συζητούνται οι ρόλοι πριν ξεκινήσει η υπόκριση. Το φύλο και η ηλικία των παιδιών είναι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την επιλογή των οικογενειακών ρόλων που θα υποδυθούν τα παιδιά με τις κούκλες. Τα κορίτσια συνήθως δείχνουν προτίμηση στους ρόλους «μητέρας» και «παιδιού» ενώ τα αγόρια αναλαμβάνουν ρόλους «πατέρα», οι οποίοι παίζονται με λιγότερες λεπτομέρειες (Garvey, 1990).

- **Περιφερειακοί ρόλοι.** Οι ρόλοι αυτοί βρίσκονται στο περιθώριο του χρόνου προσποίησης και ποτέ στο προσκήνιο. Είναι συνήθως τα φανταστικά πρόσωπα, τα οποία συζητούνται ή ζητούνται στο τηλέφωνο ή που το όνομά τους αναφέρεται σε μια συζήτηση των παιδιών που παίζουν. Χωρίς όμως να αναγνωρίζεται η ταυτότητα τους από το παιδί.

- **Πρακτικοί ρόλοι.** Οι πρακτικοί ρόλοι είναι οι ζωντανές, αλλά όχι απαραίτητα ανθρώπινες οντότητες, που έχουν να παρουσιάσουν συγκεκριμένες λειτουργίες και ορίζονται με βάση τα σχέδια δράσης που θέλουν να αναπτύξουν τα παιδιά. Παράδειγμα τέτοιου ρόλου είναι ο οδηγός του λεωφορείου που οδηγεί-υποθετικά βέβαια- η κούκλα (Garvey, 1990).

- **Ρόλοι χαρακτήρα.** Οι ρόλοι χαρακτήρα είναι δύο ειδών: οι στερεότυποι και οι φανταστικοί. Οι στερεότυποι ρόλοι είναι χαρακτήρες που διακρίνονται κυρίως βάση του επαγγέλματος, των συνηθειών, των απόψεων ή της προσωπικότητας και οι πράξεις και οι στάσεις τους μπορούν να προβλεφθούν πολύ εύκολα αλλά και το πεδίο δράσης τους είναι περιορισμένο. Παραδείγματα τέτοιων ρόλων είναι ο γιατρός, η νύφη, ο καουμπόη, η μάγισσα.

• **Φανταστικοί.** Όταν τα πρόσωπα που υποδύονται τα παιδιά με τις κούκλες έχουν ονόματα τα οποία είναι φανταστικά αλλά και η προέλευση τους φαίνεται να βρίσκεται σε διάφορες ιστορίες, στη τηλεόραση ή στη προφορική παράδοση τότε οι ρόλοι αυτοί ονομάζονται φανταστικοί. Μπορεί όμως να είναι και «ανόητες» δημιουργίες των παιδιών που επινοήθηκαν από ονόματα τα οποία τους φάνηκαν αστεία, π.χ. η κυρία Νύχι (Garvey, 1990).

2.6. Κούκλες για αγόρια και κορίτσια

Όταν τα αγόρια και τα κορίτσια παίζουν με το ίδιο παιχνίδι, έχει παρατηρηθεί ότι το παίζουν, συχνά, με διαφορετικό τρόπο. Όταν ένα κοριτσάκι παίζει με μια κούκλα, συνήθως παριστάνει τη «μαμά»: τη ταΐζει, την πλένει, την ντύνει. Τα αγόρια όμως παίζουν με τους ήρωες-κούκλους διαφορετικά: στη φαντασία του ο κούκλος είναι το ίδιο αγόρι που πολεμά και σκοτώνει. Το παιχνίδι των κοριτσιών περιστρέφεται γύρω από τη σχέση με ένα άλλο πρόσωπο(τη κούκλα) ενώ τα αγόρια είναι τα ίδια οι ήρωες του παιχνιδιού(Eaton Von Bargen & Keats, 1981).

Η συμπεριφορά των παιδιών διαμορφώνεται από τη συμπεριφορά των μεγάλων και ειδικά οι γονείς ενδιαφέρονται για τη συμπεριφορά των παιδιών τους και την ενισχύουν με επιλογές παιχνιδιών και δραστηριότητες που καθορίζουν το φύλο των παιδιών (Cole & Cole, 2002). Έτσι καθιερώθηκε να προωθούν στα κορίτσια το παιχνίδι με τις κούκλες και στα αγόρια το παιχνίδι με στρατιωτάκια ή αυτοκίνητα. Οι κούκλες όμως δεν είναι αποκλειστικό παιχνίδι των κοριτσιών, γιατί μέσα από αυτές εκφράζονται και μαθαίνουν τη ζωή και τα αγόρια. Η κούκλα είναι ένα παιχνίδι για το παιδί, το οποίο κατασκευάζει και βιώνει από μικρό το φυλετικό του ρόλο (Μαγουλιώτης, 2009). Το παιχνίδι όμως αγοριών και κοριτσιών διαφέρει. Το κορίτσι αρκετά συχνά χρησιμοποιεί τη κούκλα ως μωρό και προσπαθεί μέσα από το συμβολικό παιχνίδι να βιώσει διάφορους ρόλους: μητέρας ή νταντάς ή δασκάλας ή γιατρού. Μέσω των κούκλων υποδύονται και τους ρόλους της νύφης και του γαμπρού και αναπαριστούν τελετές γάμου. Ακόμα ένα γνώρισμα του κοριτσίστικου παιχνιδιού είναι η ανάπτυξη του διαλόγου και αυτό καλλιεργείται μέσα από διαλόγους κούκλων(Αυδίκος, 1996). Τα κορίτσια βρίσκουν ευκαιρίες για να ασκήσουν μητρική εξουσία πάνω στις κούκλες. Αντιθέτως τα αγόρια επιδίδονται σε παιχνίδια-κούκλες στρατιώτες, που εκδηλώνουν βία και καλλιεργούν τη σωματική αντοχή, όπως αναφέρει ο Αυδίκος(1996). Όμως ο Αντωνιάδης(1994) συμπληρώνει

πως τα αγόρια δεν ασχολούνται μόνο με τα πολεμικά παιχνίδια, τα οποία προετοιμάζουν την επιθετικότητα και τη γενναιότητά τους, αλλά και με παιχνίδια-κούκλες που παριστάνουν άνδρες και γυναίκες, έτσι ώστε μέσα από το παιχνίδι τους να εκφράζουν τη συνύπαρξη των δύο φύλων και τις σχέσεις τους.

Κούκλες- παιχνίδια που δηλώνουν μωρά, έχουν κάνει την εμφάνιση τους από την αρχαιότητα, οι αποκαλούμενες κόρες, που απευθύνονταν για το παιχνίδι των κοριτσιών (Bofinger, B. & I., 1992). Οι κούκλες αυτές παλιά ήταν ξύλινες, πήλινες και κέρινες. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας άλλαξε όμως τη ζωή των ανθρώπων, και η βιομηχανοποίηση των παιχνιδιών με τη σειρά της, έφερε και μεγάλη αλλαγή στις συνήθειες των παιχιδιών (Αυδίκος, 1996). Μία κούκλα για κορίτσια μπορεί να περικλείει όλες τις κρυφές επιθυμίες ενός κοριτσιού ή μιας μαμάς για το μέλλον της κόρης της. Η κούκλα μωρό μετεξελέγη σε κούκλα-μανεκέν. Μεταξύ αυτών των κούκλων είναι η Barbie, η οποία παριστάνει μια μορφή ενήλικης γυναίκας με ωραίες σωματικές επιθυμίες (Λαζαρίδου, 2007). Επίσης υπάρχουν κούκλες που παριστάνουν μορφές πριγκιπισσών ή βασιλισσών αλλά και υφασμάτινες κούκλες, σαν αυτές που έπαιζαν οι γιαγιάδες μας, οι οποίες έχουν αφαιρετικές μορφές, χωρίς πολλές λεπτομέρειες. Στα καταστήματα με παιχνίδια, κάποιες από τις κούκλες για κορίτσια ονομάζονται κούκλες «μανεκέν» ή «επίδειξης» και συνοδεύονται από ενδύματα της μόδας και κάποιες άλλες που παριστάνουν μορφές παιδιών αποκαλούνται «κλασσικές» κούκλες.

Τα παιχνίδια-κούκλες για αγόρια με μορφές που έχουν σχέση με τους άνδρες, ονομάζονται «φιγούρες». Οι περισσότερες από αυτές τις φιγούρες απεικονίζουν μορφές δανεισμένες από ήρωες εκπομπών της τηλεόρασης (Action Man κ.α.) και είναι μορφές που δηλώνουν αγριότητα, δύναμη και σωματικές μεταλλάξεις. Υπάρχουν και μορφές από το κόσμο του κινηματογράφου, όπως ο Superman, που δηλώνουν άντρες με υπερδυνάμεις. Τέλος, κάποιες άλλες από τις μορφές των κούκλων για αγόρια είναι επηρεασμένες από κλασσικά κινηματογραφικά έργα, όπως ιππότες, πειρατές, πολεμιστές (Μαγουλιώτης, 2009).

Βέβαια στην αγορά υπάρχουν και κάποιες παιδαγωγικές κούκλες, οι οποίες δε διαχωρίζονται ποιος είναι για αγόρια και ποιος για κορίτσια αλλά παριστάνουν και τα δύο φύλα, η μία δίπλα στην άλλη, ή απεικονίζουν οικογένειες ή διάφορους επαγγελματίες (Μαγουλιώτης, 2009:223).

2.7. Η κούκλα στην εκπαίδευση

Η κουλτούρα του παιχνιδιού αποτελεί μέρος της γενικής κουλτούρας της κοινωνίας από την οποία πηγάζουν οι ιδέες και το υλικό των δραστηριοτήτων των παιδιών (Thyssen, 2001). Και όπως ισχυρίζεται και η Tyrrell (2003) η παρουσία μιας κούκλας στο χώρο του νηπιαγωγείου προσελκύει τα παιδιά και ιδιαίτερα τη φαντασία τους. Έτσι μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για γραφή και ανάγνωση, για αφήγηση, για κοινωνικές εκδηλώσεις, για ανίχνευση πληροφοριών, για αντικατάσταση προσώπων κ.ά..

Σύμφωνα και με τον Χαραλαμπίδου (1960) η μορφή της κούκλας που θα επιλέξουμε για παιχνίδι του παιδιού, θα λειτουργήσει ως ένα μέσο δραστηριοποίησης ή ενεργοποίησης της έκφρασης του ή ως πρόκληση στα ενδιαφέροντα του. Και αυτό διότι η επιλογή του παιχνιδιού, ο τρόπος με τον οποίο παίζει το παιδί αλλά και ο τρόπος και τα λόγια που λέει κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού προδίδουν τα ενδιαφέροντα και τα κίνητρα του παιδιού.

Η ασχολία και το παίξιμο με τις κούκλες συμβάλλει στη σωματική, πνευματική, συναισθηματική, γλωσσική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Η σωματική ανάπτυξη προκύπτει μέσα από τις δραστηριότητες κατασκευής της κούκλας αλλά και από την εμπύχωση της κατά τη διάρκεια της οποίας χρησιμοποιεί τα χέρια του και τις αισθήσεις του. Καλλιεργείται έτσι η λεπτή κινητικότητα των δακτύλων και των χεριών και επιτυγχάνεται ο καλύτερος συντονισμός των κινήσεων. Επιπλέον κατά τη διάρκεια της κατασκευής μιας γιγαντόκούκλας, τα παιδιά εργαζόμενα συλλογικά νιώθουν μεγαλύτερη χαρά και διασκεδάζουν περισσότερο όταν κατασκευάζουν τα ίδια τις κούκλες που θα παίξουν. Έτσι η κούκλα διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, καθώς το βάζει σε διαδικασίες κοινωνικοποίησης και ξεπεράσματος του εγωκεντρισμού τους (Κοντογιάννη, 1992). Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας δε παίζουν πάντα μόνα τους με τις κούκλες αλλά παίζουν και σε ομάδες. Σχεδιάζουν το θέμα που θα υποδυθούν και τους ρόλους που θα παίξουν, μοιράζονται χαρές και πράγματα και εκφράζουν τις σκέψεις ή τις απόψεις τους σε θέματα συνύπαρξης ή ανάπτυξης σχέσεων. Συνδιαλέγονται για διάφορα θέματα που προκύπτουν μέσα από το παιχνίδι τους, προτείνουν λύσεις γι' αυτά, επιλέγουν την καταλληλότερη κατά την άποψή τους, την αιτιολογούν, την αξιολογούν και προβλέπουν τις επιπτώσεις της. Έτσι γίνονται ευρηματικοί και υπεύθυνοι (Κοντογιάννη, 2000:73). Επιπλέον το κοινό ενδιαφέρον για ένα παιχνίδι δημιουργεί φιλίες κα έχθρες. Όλα αυτά λοιπόν

συμβάλλουν στη κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού μέσα από το παιχνίδι με τις κούκλες (Μαγουλιώτης, 2009).

Με τα παιχνίδια-κούκλες τα παιδιά ανακουφίζονται από διάφορα προβλήματα τους με ομαλό τρόπο, διότι μέσα από τη δραματοποίηση βγάζουν τις ψυχικές τους καταστάσεις. Το παιδί βιώνει αβίαστα την πραγματικότητα, αφομοιώνει τους κοινωνικούς κανόνες, ηθικές και ανθρώπινες αξίες, μαθαίνει για τα ήθη και τα έθιμα, τις κρατούσες νοοτροπίες, τις απαγορεύσεις και τα ιδανικά, καθώς τη δομή και τη λειτουργία της κοινωνίας (Κοντογιάννη, 1992). Με τη κούκλα δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να υποδυθεί ρόλους που έχει ζήσει και να τους μεταλλάξει ή να τους ζήσει μέσα από την εναλλακτική προσέγγιση της ομάδας, ώστε να αναδιαμορφώνεται συνεχώς η ταυτότητά του. Έτσι το παιχνίδι με τη κούκλα συμβάλλει στην συναισθηματική του ανάπτυξη και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του.

Οι δραστηριότητες με κούκλες εκτός από τη συναισθηματική ανάπτυξη συμβάλλουν και στην ανάπτυξη της σκέψης, γιατί οι κινήσεις είναι στενά συνδεδεμένες με το μυαλό. Επιπρόσθετα με τη παρατηρητικότητα και τη μνήμη του καθ' όλη τη διάρκεια του παιχνιδιού καλλιεργείται και η φαντασία, η σκέψη και η κρίση και όλα αυτά μαρτυρούν πως η κούκλα παίζει σημαντικό ρόλο στη πνευματική ανάπτυξη του παιδιού (Μαγουλιώτης, 2009).

Η κούκλα στο χώρο της εκπαίδευσης μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο και στη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού. Πρώτα από όλα, προσπαθώντας να φτιάξουν τη κούκλα, ζητούν οδηγίες και υλικά, συνεργάζονται, ανταλλάσσουν απόψεις και γενικά καλλιεργούν τη γλώσσα τους. Το παιδί επιπλέον, έχει την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει την ομιλία για να συνεργαστεί με τους άλλους και να ανταποκριθεί σε διαφορετικές καταστάσεις (Κοντογιάννη, 2000). Οι κούκλες επιπλέον μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσο έκφρασης των πρώτων λέξεών των παιδιών (Cole & Cole, 2002) ειδικά όταν τα ονόματα των κούκλων, αναδύονται από εκφραστικά χαρακτηριστικά των κούκλων (Cradock, 1997). Με διάφορες λέξεις, ήχους, χειρονομίες, εκφράσεις και κινήσεις στο χώρο και στο χρόνο το παιδί διευρύνει το «λεξιλόγιό» του ώστε να μπορέσει να εκφράσει τις σκέψεις του για να επικοινωνήσει ικανοποιητικά και αποτελεσματικά (McGregor, Tate, Robinson, 1976). Η γλωσσική ανάπτυξη επιτυγχάνεται και μέσα από τις ιστορίες που δημιουργούν τα παιδιά και τα ημερολόγια που φτιάχνουν τα οποία είναι εμπλουτισμένα με στοιχεία φανταστικής ζωής, όπου φαίνεται και η αγάπη τους προς τις κούκλες (Jennings & Minde, 1996). Το παιδί, υποδύμενο, πειραματίζεται σχετικά με την καταλληλότητα των τύπων της

ομιλίας στους αντίστοιχους ρόλους. Εξασκούμενο, αποκτά ευελιξία και ευρηματικότητα, αναπτύσσει ετοιμότητα στο λόγο. Επιπρόσθετα με το να αλλάζει ύφος κάθε φορά, ανάλογα με το ρόλο που δίνει στη κούκλα, το οποίο γίνεται ασυνείδητα από τη μεριά του, εξασκείται και υιοθετεί ποικίλες εκφράσεις (Κοντογιάννη, 2000).

Η κούκλα, φαίνεται λοιπόν, πως αποτελεί σημαντικό παιδαγωγικό μέσο, αξιοποιώντας όμως όλες τις πτυχές της. Και η κατασκευή της και το παίξιμό της από την νηπιαγωγό αλλά και το παίξιμο από τα ίδια τα παιδιά, συμβάλλουν πολύ στην αγωγή του παιδιού. Η νηπιαγωγός λοιπόν έχει στα χέρια της ένα πολύτιμο «εργαλείο» το οποίο μπορεί να τη βοηθήσει πάρα πολύ στη διδακτική πράξη αλλά και στη προσωπική της χαρά και δημιουργία (Γιάνναρης, 1995).

Η κατασκευή και η εμπύχωση της κούκλας αποτελούν ευκαιρίες για εικαστική έκφραση, συμβάλλουν στην ανάπτυξη της φαντασίας και την ανάπτυξη της γλωσσικής έκφρασης. Η κούκλα ως μέσο παρουσίασης μιας κατάστασης ή μιας ιστορίας στο χώρο της εκπαίδευσης, συμβάλλει στην απόκτηση γνώσεων με ικανοποιητικά αποτελέσματα. Έτσι κατά τα τελευταία χρόνια, οι κούκλες στο χώρο της εκπαίδευσης, θεωρούνται ως τα πιο ελκυστικά αντικείμενα-μέσα αγωγής, για απόκτηση γνώσεων ή για δημιουργία και έκφραση. Για τους λόγους αυτούς το νέο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ) της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης προτείνει το σχεδιασμό σχετικών δραστηριοτήτων (Μαγουλιώτης, 2009).

Η κούκλα χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση μέσα από δραστηριότητες Εικαστικών και Θεατρικής έκφρασης και δημιουργίας, χρησιμοποιείται ως μέσο απόκτησης γνώσεων σε δραστηριότητες διάφορων γνωστικών αντικειμένων, ως μέσο επικοινωνίας του παιδιού για αυτά που θέλει να εκφράσει και να πει. Τέλος η κούκλα μπορεί να γίνει θέμα σε ένα σχέδιο εργασίας (Project) (Μαγουλιώτης, 2009).

Μία από τις δραστηριότητες θεατρικής έκφρασης που μπορούν να λάβουν μέρος στο Νηπιαγωγείο είναι το κουκλοθέατρο, όπου η ύπαρξη της ανάλογης γωνιάς σε πολλά σχολεία αυξάνει τη λειτουργία του. Αποτελεί μέρος της αγωγής του νηπίου και πιο συγκεκριμένα μέρος του γνωστικού αντικειμένου Παιδί και Δημιουργία-Έκφραση. Το κουκλοθέατρο είναι ένα μέσο ψυχαγωγίας που εκτός από το να ψυχαγωγεί, διαπαιδαγωγεί το παιδί. Προσφέρει πολλές δυνατότητες για γέλιο, παιχνίδι, κίνηση, και συγχρόνως μέσα από αυτό το παιδί μαθαίνει για το ίδιο, για τους άλλους και για τον κόσμο. (Κοντογιάννη, 2000). Επιτρέπει το να σεβόμαστε την

ατομικότητα του παιδιού, γιατί το καθένα έχει το δικό του τρόπο να παίζει, υπάρχει μια προσωπική τονικότητα (Rambert, x.x.). Σημαντική είναι ακόμα η συμβολή του κουκλοθέατρου στη συνεργασία, στην επικοινωνία και στο ταίριασμα παιδιών με διαφορετικές ικανότητες και ενδιαφέροντα (Μαγουλιώτης, 2001). Σε όλα αυτά βοηθά και ο μαγικός κόσμος της κούκλας, τον οποίο ζωντανεύουν και θέλουν να μιλούν. Η χρήση της κούκλας στο χώρο της εκπαίδευσης μέσω της τέχνης του κουκλοθέατρου, αρχικά, μπορεί να επιτρέψει στο παιδί να ταξιδεύει μέσα από τη κούκλα στο χώρο της φαντασίας αλλά και να επιστρέψει στη πραγματικότητα (Κοντογιάννη, 2000). Μέσα από το κουκλοθέατρο, το παιδί φτιάχνει ένα δικό του κόσμο, με τις κούκλες, για να εκφράζεται και να εξοικειώνεται μαζί του. Οι τύποι κούκλας που θα χρησιμοποιηθούν για το παίξιμο του κουκλοθέατρου πρέπει να είναι στα μέτρα των παιδιών και να μην είναι βαριές ώστε να εξοικειώνονται εύκολα μαζί τους, και αυτοί μπορεί να είναι: γαντόκούκλες, δαχτυλόκούκλες, νευρόσπαστες, μαρόκες, επίπεδες, σκιών κ.α.. Ζωντανεύουν τις κούκλες με τα δάχτυλα τους, τις παλάμες τους και τα χέρια τους γενικότερα (Μαγουλιώτης, 2009). Με τις χειρονομίες τους και τους μορφασμούς τους, με τη στάση τους και με τη φωνή τους, τα παιδιά μας αποκαλύπτουν την ένταση της εσωτερικής τους διαμάχης, τη σοβαρότητα του δράματος που παίζουν (Rambert, χχ). Με τις κούκλες αυτές τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν διαλόγους, έχουν τη δυνατότητα να αναπαριστούν συμπεριφορές χαρακτήρων και γενικότερα το κουκλοθέατρο μπορεί να συμβάλει στον αυτοσχεδιασμό αλλά και στην ανάπτυξη της συνεργασίας, στην ενθάρρυνση για μοίρασμα ευθυνών και στη λήψη κοινών αποφάσεων και ρόλων, όταν πρόκειται να ανεβάσουν μια παράσταση (Μαγουλιώτης, 2009).

Η κούκλα χρησιμοποιείται από τα παιδιά ως μέσο επικοινωνίας όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως. Έτσι και στην εκπαίδευση μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για να εκφράζουν τα παιδιά τα μηνύματά τους μα και για να προωθήσουν οι εκπαιδευτικοί διάφορα ζητήματα μέσα από την εμπύχωση της. Με τη κούκλα μπορούν να καλλιεργηθούν με ένα αποτελεσματικό, ενθαρρυντικό, μη απειλητικό και απολαυστικό τρόπο ζητήματα ισότητας, τα οποία αφορούν τη κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη (Brown, 2008). Μέσα από ιστορίες που μπορούν να παρουσιάσουν οι κούκλες, από τα χέρια του εκπαιδευτικού, θίγονται διάφορα προβλήματα (ρατσισμός, αναπηρίες, φτώχεια, ανεργία, διακρίσεις, HIV κ.α.) και καταστάσεις (π.χ. ορφανά παιδιά, κακοποιημένα παιδιά κ.α.), για τις οποίες μπορούν τα παιδιά να ενημερωθούν, να εκφράσουν τη γνώμη τους και τους προβληματισμούς τους οι οποίοι προέκυψαν

μετά από την ιστορία, αλλά και να αλλάξουν τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν παρόμοιες καταστάσεις (Brown, 2008).

Ένα μέσο το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο χώρο του Νηπιαγωγείου για την απόκτηση γνώσεων από όλα τα γνωστικά αντικείμενα, είναι η κούκλα. Μέσα από μια κουκλοθεατρική παράσταση ενός παραμυθιού ή των ανακοινώσεων που γίνονται καθημερινά, πολλά θέματα σχετικά με το περιβάλλον και τους ιστορικούς τόπους μπορούν να θιχτούν (Σακκής & Τσιλιμένη, 2007). Η κούκλα επιπρόσθετα, είναι το ευστοχότερο μέσο και για τη καλλιέργεια της Γλώσσας γιατί αναπτύσσοντας διαλόγους με τις κούκλες καλλιεργούν τις γλωσσικές τους δεξιότητες. Ακόμα η κούκλα σε ρόλο δασκάλας-πομπού με αποδέκτες τα παιδιά ή ενός επισκέπτη σε μια άλλη χώρα που προσπαθεί να επικοινωνήσει με τους ξένους, μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά στην εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας (Κακκανά & Καραντζα, 2004). Και στην εμπέδωση φυσικό-μαθηματικών εννοιών όμως μπορεί να συμβάλλει η χρήση της κούκλας στην εκπαίδευση και ιδιαίτερα κατά τη διαδικασία κατασκευής και εμφύχωσής της (Μαγουλιώτης, 2009).

Με όλα τα ερεθίσματα που δίνουν τα παιδιά στους εκπαιδευτικούς, μέσα από το παιχνίδι τους με τη κούκλα, εκείνοι μπορούν να τα αξιοποιήσουν και για σχέδια εργασίας (Project) (Ζωγράφος, κ.α., 2007).

Το παιχνίδι είναι ο καλύτερος και ο πιο ευχάριστος τρόπος για μάθηση. Καθετί που μαθαίνουν παίζοντας τα παιδιά γίνεται αναπόσπαστο στοιχείο του παιδιού. Το παιχνίδι μπορεί να λειτουργήσει τόσο στο επίπεδο της παιδαγωγικής σχέσης όσο και σε εκείνο της παιδαγωγικής διαδικασίας (Γερμανός, 1998).

Όπως αναφέρει ο Γιάνναρης, (1994:57) «από πολλούς εκπαιδευτικούς και συγγραφείς, έχει τονισθεί η μοναδικότητα και η σημασία της κούκλας ως παιδαγωγικού μέσου διασκέδασης, μόρφωσης, ανάπτυξης, ωρίμασης του παιδιού προσχολικής ηλικίας και του παιδιού, γενικότερα. Η επίδραση της κούκλας στο χαρακτήρα και γενικά στη ζωή του παιδιού, έχει επισημανθεί ως μια παρέμβαση στη προσωπική ζωή του».

Όταν οι εκπαιδευτικοί παρατηρούν και καταγράφουν τι λένε και τι κάνουν τα παιδιά στο ελεύθερο παιχνίδι τους, έχουν ανεκτίμητες πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη της σκέψης τους αλλά και αναγνωρίζουν πιθανά προβλήματα στη ζωή του παιδιού (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2008).

Η κούκλα έχει πολύ μεγάλη αξία διότι επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να δούνε τι κρύβει μέσα τους το παιδί. Ενώ είναι ένα άψυχο αντικείμενο, μπορεί να

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ζωντανέψει μέσω του παιδιού και να δώσει την αυταπάτη ενός όντος, το οποίο μιλάει και κινείται. Έτσι το παιδί περνά τις σκέψεις του και τα συναισθήματά του προς τον εξωτερικό κόσμο(Rambert,x.x.).

Η κούκλα για το παιδί δεν είναι ένα απλό άψυχο αντικείμενο αλλά μια ζωντανή ύπαρξη, που κινείται, μιλάει, έχει νόηση, και έτσι οδηγεί το παιδί σε έναν όμορφο και μαγικό κόσμο, τον κόσμο της φαντασίας και της μαγείας. Περιέχει ένα μυστικό ζωτικότητας και με όλα αυτά αποτελεί ένα αξιόλογο μέσο ψυχαγωγίας και διαπαιδαγώγησης του παιδιού προσχολικής ηλικίας (Κόφφας, 1980). Για αυτό άλλωστε έχει τη θέση της σε όλες τις τάξεις και οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να την εντάσσουν στη σχολική πραγματικότητα.

Τα παιδιά με τη τόσο στενή σχέση που αναπτύσσουν με τη κούκλα, μπορούν να της εξομολογηθούν πράγματα τα οποία θα ντρεπόντουσαν ή δεν θα ήθελαν να τα πούνε στη δασκάλα τους. Έτσι δίνετε στη νηπιαγωγό η ευκαιρία να παρατηρήσει το παιχνίδι των παιδιών, να ακούσει τα προβλήματά τους και τους προβληματισμούς τους και γενικά τον τρόπο που βιώνουν τις καταστάσεις(Κοντογιάννη, 1992). Αυτό βοηθάει και στη διάγνωση προβληματικών καταστάσεων(Γιάνναρης,1994).

Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αφήνουν τα παιδιά να αυτοαναπτυχθούν, να εκδηλώσουν ελεύθερα και αβίαστα τα ενδιαφέροντά τους, τις κλίσεις τους, τις προτιμήσεις τους. Όσο περισσότερο μόνο του μένει το παιδί με τα παιχνίδια του, και πόσο μάλλον με τις κούκλες, τόσο περισσότερο αυτοδιδάσκεται και τόσο περισσότερο αναπτύσσει γόνιμες και ουσιαστικές για τη πρόοδο του πρωτοβουλίες(Φράγκου, 1964).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

3.1. Γενικά

Από τις μέχρι τώρα θεωρητικές απόψεις, που παρουσιάστηκαν παραπάνω, γίνεται φανερό πως οι κούκλες με όλες τους τις μορφές μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών προκειμένου να γνωρίσουν καλύτερα τους μαθητές τους. Το παιδί μέσα από τις κούκλες μπορεί να γνωρίσει καλύτερα το γύρω κόσμο αλλά και αναπτυχθεί συναισθηματικά και νοητικά αφού μπορεί να βγάλει στο πρόσωπο της κούκλας διάφορα πράγματα που το απασχολούν ή του έχουν προκαλέσει τη περιέργεια. Η κούκλα-παιχνίδι συμβάλει στη κοινωνική, συναισθηματική, γνωστική και νοητική ανάπτυξη του παιδιού και για αυτό κρίνεται απαραίτητη η παρουσία της στο χώρο του νηπιαγωγείου. Ας δούμε λοιπόν ποια η θέση της κούκλας σήμερα στα ελληνικά νηπιαγωγεία και πως παίζουν τα παιδιά με αυτές.

3.2. Η αναγκαιότητα της έρευνας

Η παρούσα έρευνα είναι αποτέλεσμα των ερεθισμάτων που πήρα μέσα από τη παρακολούθηση των μαθημάτων του κυρίου Μαγουλιώτη και της μεγάλης απορίας που είχα για το αν χρησιμοποιούνται κούκλες στα σχολεία από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς. Το ενδιαφέρον μου για τις κούκλες οξύνθηκε μετά και από την προσωπική εμπειρία που είχα κατά το διάστημα της πρακτικής μου άσκησης (στο 6^ο εξάμηνο σπουδών) με τα παιδιά και ιδιαίτερα με τη χαρά που ένοιωσαν όταν κατασκεύασαν κούκλες και τις εμπύχωσαν, στα πλαίσια μιας δραστηριότητας που αναπτύχθηκε στη τάξη τους. Στο σχολείο τους, υπήρχαν μόνο κούκλες μωρά, τις οποίες δεν έπαιζαν, και αναρωτήθηκα για το αν ευθύνονταν η χαρά της δημιουργίας που τα παρακίνησε να παίζουν με τις κούκλες τους ή το αν έφταιγε το είδος της κούκλας που υπήρχε στο σχολείο τους. Μετά από συζήτηση με το κύριο Μαγουλιώτη, κατέληξα στο να ασχοληθώ για τη πτυχιακή μου εργασία με το θέμα: *«Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών»*. Θέλησα λοιπόν να πληροφορηθώ τι κούκλες υπάρχουν στα ελληνικά νηπιαγωγεία αλλά και σε ποιο χώρο- γωνιά βρίσκονται. Ακόμη με ενδιέφερε να δω αν τα παιδιά παίζουν με τις

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

κούκλες και μάλιστα τι ρόλους δίνουν σε αυτές καθώς και τι θέματα αναπτύσσουν στο παιχνίδι τους.

Έχοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, η παρούσα έρευνα στήθηκε, για να στηρίξει τις παρακάτω υποθέσεις και ερωτήματα:

Η *πρώτη υπόθεση* που διατυπώθηκε για την έρευνα ήταν, ότι οι κούκλες ως αντικείμενα αγωγής υπάρχουν στο χώρο του νηπιαγωγείου και μπορούν να αποτελέσουν εξαιρετικό εργαλείο αγωγής των εκπαιδευτικών.

Η *δεύτερη υπόθεση* της έρευνας ήταν, πως οι κούκλες ως αντικείμενα αγωγής στο χώρο του νηπιαγωγείου θα γίνουν ερεθίσματα για την έκφραση των ελεύθερων δραστηριοτήτων.

Η *τρίτη υπόθεση* της παρούσας έρευνας ήταν, πως η παρουσία των κούκλων μπορεί να προκαλέσει το ενδιαφέρον των αγοριών και των κοριτσιών και μπορεί να τα ωθήσει να εκφράσουν ιδέες και συναισθήματα.

Για τη διερεύνηση των δεδομένων σχεδιάστηκαν τα εξής ερωτήματα:

1. Τι μορφές κούκλων υπάρχουν στα νηπιαγωγεία και ποιές θα ήθελαν να έχουν οι εκπαιδευτικοί στη τάξη τους;
2. Πόσο συχνά παίζουν με τις κούκλες τα αγόρια και πόσο τα κορίτσια;
3. Τι ρόλους δίνουν στις κούκλες όταν παίζουν μ' αυτές τα παιδιά;
4. Τι θέματα αναπτύσσουν τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι με τις κούκλες;

3.3. Μεθοδολογία

3.3.1. Ερευνητική Προσέγγιση

Όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, που έχει να κάνει με τη κούκλα στο χώρο του νηπιαγωγείου και πρόκειται για μια επισκόπηση. Γιατί οι επισκοπήσεις συλλέγουν δεδομένα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, αποσκοπώντας να περιγράψουν τη φύση των υπάρχουσών συνθηκών ή να εντοπίσουν σταθερές με βάση τις οποίες μπορούν να συγκριθούν οι υπάρχουσες συνθήκες, ή να προσδιορίσουν τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα (Cohen, Manion, Morrison, 2008:290).

Είτε η επισκόπηση είναι μεγάλης κλίμακας είτε είναι μικρής κλίμακας, για τη συλλογή πληροφοριών χρησιμοποιείται συνήθως μία ή περισσότερες από τις εξής τεχνικές συγκέντρωσης δεδομένων: δομημένες ή ημιδομημένες συνεντεύξεις,

ερωτηματολόγια, τυποποιημένα τεστ και κλίμακες στάσεων (Cohen, Manion, Morrison, 2008:290).

Μια επισκόπηση είναι χρήσιμη διότι εκπροσωπεί έναν ευρύ πληθυσμό- στόχο, παρέχει περιγραφικές, συμπερασματικές και επεξηγηματικές πληροφορίες και συγκεντρώνει τυποποιημένες πληροφορίες, αφού χρησιμοποιούνται τα ίδια εργαλεία και ερωτήσεις για όλους τους συμμετέχοντες. Επιπρόσθετα, μια επισκόπηση συγκεντρώνει δεδομένα τα οποία μπορεί κανείς να επεξεργαστεί στατιστικά και συνήθως στηρίζεται σε ευρείας κλίμακας δεδομένα τα οποία συγκεντρώθηκαν από ένα ευρύ πληθυσμό προκειμένου να «επιτρέψει» να γίνουν γενικεύσεις για δεδομένους παράγοντες και μεταβλητές (Cohen, Manion, Morrison, 2008:292).

Όσον αφορά το δεύτερο μέρος της έρευνας, πρόκειται για μια μελέτη περίπτωσης. Η μελέτη περίπτωσης είναι η παρατήρηση ενός πεδίου (π.χ. μιας σχολικής τάξης). Ο σκοπός αυτής της παρατήρησης είναι να εξερευνήσει βαθιά και να αναλύσει συστηματικά τα πολυσχιδή φαινόμενα που συνθέτουν τον κύκλο ζωής της μονάδας, προκειμένου να κάνει γενικεύσεις σχετικά με τον ευρύτερο πληθυσμό στον οποίο ανήκει αυτή η ομάδα (Cohen, Manion, Morrison, 2008). Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η μελέτη περίπτωσης, επειδή τα δεδομένα που συλλέχθηκαν για το θέμα της εργασίας απαντώνται ρεαλιστικά και άμεσα στο χώρο του νηπιαγωγείου.

3.3.2 Δείγμα

Για το πρώτο ερευνητικό ερώτημα η διεξαγωγή της έρευνας έλαβε χώρα το χρονικό διάστημα Οκτώβρη έως τέλη Δεκέμβρη του έτους 2010, σε 70 σχολεία. Από αυτά τα 48 είναι νηπιαγωγεία του Δήμου Λάρισας και Βόλου ενώ τα υπόλοιπα 22 είναι νηπιαγωγεία από χωριά των νομών Λαρίσης και Μαγνησίας.

Το δείγμα για το δεύτερο μέρος της έρευνας αποτελείται από τη τάξη του 18^{ου} Ολοήμερου Νηπιαγωγείου Βόλου. Η ερευνητική διαδικασία πραγματοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα Φεβρουαρίου-Απριλίου 2011. Τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν 20, από τα οποία τα 17 είναι νήπια και τα υπόλοιπα 3 προνήπια, 8 αγόρια και 9 κορίτσια.

3.3.3 Εργαλεία συλλογής δεδομένων

Τα αυτοσχέδια ψυχομετρικά μέσα, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για να συλλέξουν τα δεδομένα της έρευνας μου είναι το ερωτηματολόγιο (βλέπε παράρτημα) και η παρατήρηση (βλέπε *Φύλλα Παρατήρησης* στο παράρτημα).

Το ερωτηματολόγιο είναι ένα εργαλείο μέσω του οποίου συγκεντρώνονται συγκεκριμένες πληροφορίες. Το βασικό του πλεονέκτημα είναι ότι μας βοηθάει να συλλέξουμε απαντήσεις από πολλά υποκείμενα ταυτόχρονα και η επεξεργασία των δεδομένων είναι σχετικά εύκολη (Δημητρόπουλος, 2004).

Η παρατήρηση και πιο συγκεκριμένα η μη συμμετοχική παρατήρηση, όσο αυτή είναι δυνατή από το βαθμό που το επιτρέπουν τα παιδιά, είναι ο τρόπος με τον οποίο διερευνήθηκε το δεύτερο ερευνητικό μου ερώτημα. Κάποιες στιγμές βέβαια μετατράπηκε σε συμμετοχική διότι ρωτούσαν την ερευνήτρια τα παιδιά διάφορα πράγματα σχετικά με το θέμα του παιχνιδιού που υποδύονταν.

Η άμεση παρατήρηση αποτελεί αναμφισβήτητα μια από τις καταλληλότερες μεθόδους συλλογής δεδομένων, κυρίως για τις έρευνες όπου το αντικείμενο μελέτης έχει σχέση με αυθόρμητες, άμεσες και τυπικές μορφές συμπεριφοράς, που εκτυλίσσονται πηγαία στο φυσικό περιβάλλον (Παρασκευόπουλος, 1993).

Επιπρόσθετα, στα εγγενή πλεονεκτήματα της παρατήρησης εντάσσεται η «συλλογή δεδομένων αναφορικά με τη μη- λεκτική συμπεριφορά», η δυνατότητα που παρέχει για «διάκριση της συνεχιζόμενης συμπεριφοράς ενόσω αυτή λαμβάνει χώρα» καθώς επίσης και η «διατήρηση σημειώσεων σχετικά με προεξέχοντα χαρακτηριστικά της» (Cohen, Manion, Morrison, 2008).

Υπάρχουν δύο βασικοί τύποι παρατήρησης, η συμμετοχική παρατήρηση και η μη συμμετοχική παρατήρηση, στη πρώτη οι παρατηρητές εμπλέκονται στις ίδιες δραστηριότητες που επιχειρούν να παρατηρήσουν. Συχνά το «καμουφλάρισμά» τους είναι τόσο τέλει, ώστε σε ό,τι αφορά τους άλλους συμμετέχοντες, δεν είναι παρά μέλη της ομάδας. Το καμουφλάρισμα βέβαια δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχική παρατήρηση (Cohen, Manion, Morrison, 2008:318, 319).

Στη μη συμμετοχική παρατήρηση, οι παρατηρητές δεν αναμιγνύονται στις δραστηριότητες της ομάδας που ερευνούν και αποφεύγουν την ιδιότητα του μέλους της (Cohen, Manion, Morrison, 2008:319).

3.3.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Το *ερωτηματολόγιο* (βλέπε παράρτημα) το οποίο χρησιμοποιήθηκε σε αυτήν την έρευνα, σχεδιάστηκε από την ερευνήτρια και τη συμβολή του επόπτη καθηγητή κο Μαγουλιώτη. Αποτελείται από 7 ερωτήσεις, 3 ημι- κλειστού τύπου (1, 4 &6) και οι υπόλοιπες 4 (2, 3, 5 &7) ανοιχτού τύπου, στις οποίες οι νηπιαγωγοί θα εξέφραζαν ελεύθερα την άποψή τους. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώνονταν από τις νηπιαγωγούς στο χώρο του νηπιαγωγείου. Κατά τη συμπλήρωσή του, η ερευνήτρια έδινε κάποιες οδηγίες και διευκρινίσεις σχετικά με το τι ακριβώς ζητούσαν κάποιες ερωτήσεις, οι οποίες τους δυσκόλευαν.

Στο δεύτερο μέρος της παρούσας έρευνας, πραγματοποιήθηκε μια *μελέτη περίπτωσης με παρατήρηση*, ώστε να παρατηρηθεί το ελεύθερο παιχνίδι των παιδιών με τις κούκλες κατά την ώρα των ελεύθερων δραστηριοτήτων. Η παρέμβαση της ερευνήτριας πραγματοποιήθηκε σε τρεις φάσεις γιατί τρεις ήταν και οι κατηγορίες των κούκλων που μπήκαν στη τάξη. Οι κούκλες επιλέχθηκαν με κριτήριο όσα είπαν οι νηπιαγωγοί στα ερωτηματολόγια τους αλλά και την άποψη της ερευνήτριας. Έτσι θέλοντας να έχουν στη τάξη τους κούκλες διαφορετικού φύλου, κούκλες διαφορετικότητας και τέλος κούκλες υφασμάτινες και πλαστικές, αποφασίστηκε μετά από συνεννόηση με τον επιβλέποντα καθηγητή αλλά και τις νηπιαγωγούς για το χρονικό διάστημα που θα χρειαστεί να είναι στη τάξη τους η ερευνήτρια, να γίνει η παρέμβαση στη τάξη σε τρεις φάσεις. Για κάθε μία από τις φάσεις χρησιμοποιήθηκε διαφορετικό *φύλλο παρατήρησης* (βλέπε παράρτημα), στο οποίο καταγράφονταν αναλυτικά, πόσα αγόρια και πόσα κορίτσια έπαιζαν με τις κούκλες και αν προτιμούσαν τις ίδιες, τι ρόλους (παιχνίδια) έδιναν και τι θέματα ανέπτυσαν στο παιχνίδι τους και με ποιες κούκλες. Η κάθε φάση διαρκούσε δέκα ημέρες.

- Στη *πρώτη φάση της παρέμβασης*, τοποθετήθηκαν στη γωνιά της κούκλας του νηπιαγωγείου κούκλες διαφορετικού φύλου και πιο συγκεκριμένα 3 κούκλες Barbie (μία πριγκίπισσα, μια νεράιδα και μια απλή γυναίκα) και 3 κούκλες Action Man.
- Στη *δεύτερη φάση της παρέμβασης*, η ερευνήτρια τοποθέτησε στη γωνιά της κούκλας του νηπιαγωγείου 8 κούκλες διαφορετικού υλικού, δηλαδή γαντόκουκλες-υφασμάτινες και πλαστικές-με ήρωες από το παραμύθι

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

Κοκκινοσκουφίτσα. Πιο συγκεκριμένα, υπήρχαν 4 γαντόκουκλες με πλαστικό κεφάλι με τις μορφές: γιαγιά, κακός λύκος, κυνηγός και κοκκινοσκουφίτσα και 4 γαντόκουκλες υφασμάτινες με τις ίδιες μορφές.

- Στην *τρίτη και τελευταία φάση της παρέμβασης* τοποθετήθηκαν στη γωνιά της κούκλας του νηπιαγωγείου κούκλες διαφορετικότητας. Οι κούκλες αυτές, ήταν υφασμάτινες γαντόκουκλες, τις οποίες κατασκεύασε η ίδια η ερευνήτρια. Έτσι λοιπόν φτιάχτηκαν 4 κούκλες με μορφές παιδιών-ανθρώπων σε διαφορετικές φυλές και κάποιες σωματικές ελλείψεις. Μία κούκλα με μορφή λευκής φυλής, μία κούκλα με μορφή μαύρης φυλής, μία κούκλα με μορφή ΑμΕΑ (και πιο συγκεκριμένα με κομμένο το αριστερό άνω άκρο από τον αγκώνα και κάτω) και τέλος μία κούκλα με μορφή Ρομά.

3.4. Αποτελέσματα

A. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

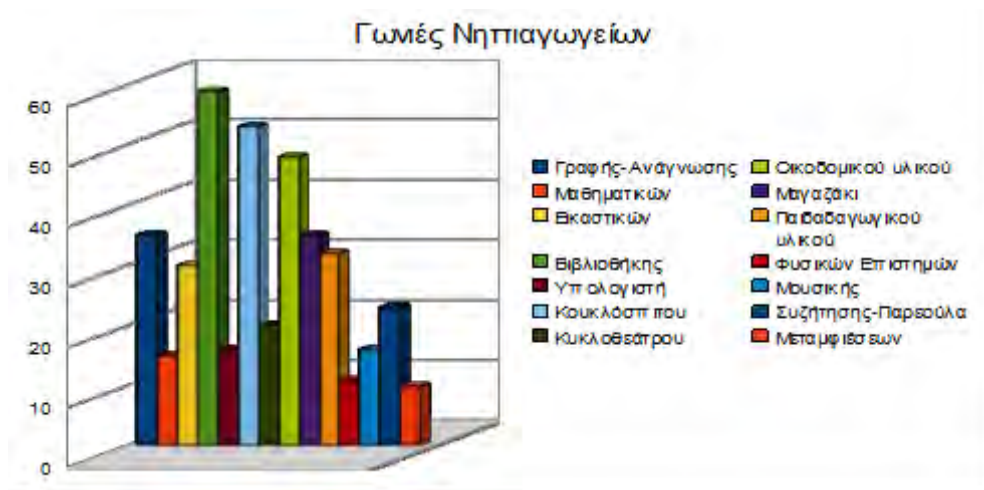
1. **Περιοχή στην οποία ανήκει το Νηπιαγωγείο:** Παρατηρώντας το διάγραμμα 1, ο αριθμός των νηπιαγωγείων από τα οποία συγκεντρώθηκαν τα ερωτηματολόγια είναι 70. Τα 48 από αυτά είναι από πόλη (Λάρισα και Βόλο) και τα υπόλοιπα 22 από χωριά των αντίστοιχων νομών.

Διάγραμμα 1: Από ποιες περιοχές επιλέχθηκε το δείγμα της έρευνας;

2. **Γωνιές που υπάρχουν στο χώρο του Νηπιαγωγείου:** Όσον αφορά αυτή την ερώτηση και διάγραμμα 2, οι απαντήσεις των νηπιαγωγών ομαδοποιήθηκαν και έτσι προέκυψαν οι εξής γωνιές: γραφής- ανάγνωσης, μαθηματικών, εικαστικών, βιβλιοθήκης, υπολογιστή, κουκλόσπιτου, κουκλοθεάτρου, οικοδομικού υλικού, μαγαζάκι, παιδαγωγικού υλικού, φυσικών επιστημών, μουσικής, παρεούλα και μεταμφιέσεων και μεταξύ αυτών η γωνιά του κουκλόσπιτου έρχεται δεύτερη στην ύπαρξή των.

Διάγραμμα 2: Ποιες γωνιές έχουν τα νηπιαγωγεία;

3. **Μορφές που έχουν οι κούκλες στη γωνιά κούκλας ή κουκλόσπιτου:** Οι απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί που αποτελούν το δείγμα της έρευνας έχουν ομαδοποιηθεί με: περισσότερα μορφές μωρών, ελάχιστα λιγότερο οι γαντόκουκλες στη συνέχεια με μορφές ζώων, ακόμη λιγότερες οι κούκλες Barbie, λίγες με διαπολιτισμικές μορφές και ελάχιστες οι χειροποίητες κούκλες. Στην ομάδα ζώα ανήκουν τα πλαστικά και τα λούτρινα ζώα, στην ομάδα μωρά ανήκουν τα πλαστικά μωρά, στις γαντόκουκλες ανήκουν οι κούκλες με μορφές ζώων και μορφές ηρώων παραμυθιών. Στην ομάδα χειροποίητες κούκλες περιλαμβάνονται οι κούκλες από άχρηστα υλικά και οι πάνινες, στη κατηγορία Barbie ανήκουν οι κούκλες Barbie, τα playmobile και οι action man. Τέλος στην ομάδα διαπολιτισμικές ανήκουν οι κούκλες με ανθρώπινες μορφές όλων των φυλών.

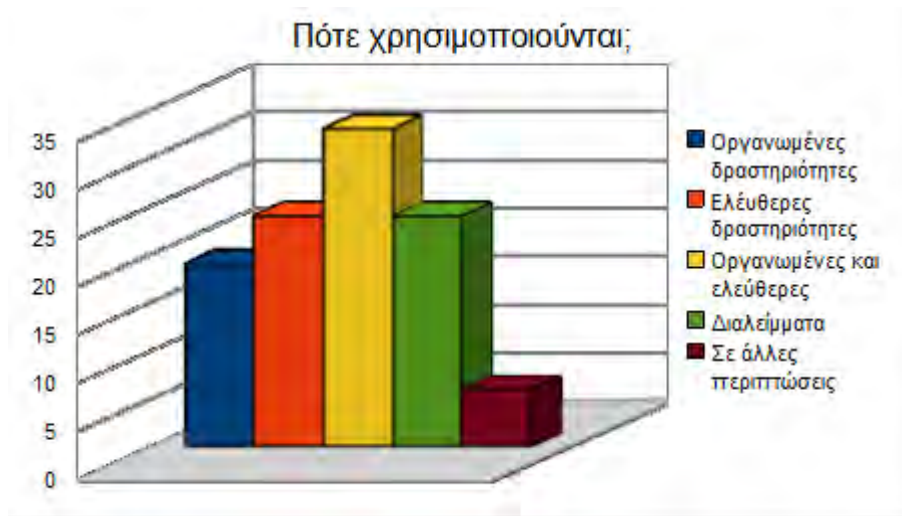
Διάγραμμα 3: Τι μορφές έχουν οι κούκλες στη γωνιά της κούκλας;

4. **Πότε χρησιμοποιούνται οι κούκλες που έχετε στο νηπιαγωγείο σας:** Κατά το διάγραμμα 4 οι νηπιαγωγοί χρησιμοποιούν τις κούκλες σε διάφορες δραστηριότητες όπως: στις περισσότερες περιπτώσεις τις χρησιμοποιούν σε οργανωμένες και ελεύθερες δραστηριότητες, με ελάχιστη διαφορά έρχονται στα διαλείμματα και στις ελεύθερες δραστηριότητες, κατόπιν έρχονται σε οργανωμένες δραστηριότητες και σε ελάχιστες περιπτώσεις τις χρησιμοποιούν σε άλλες.

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

Διάγραμμα 4: Πότε χρησιμοποιούνται οι κούκλες;

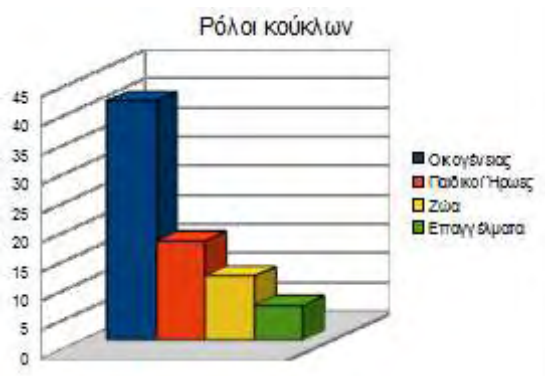

5. *Τα νήπια παίζουν με τις κούκλες στο διάλειμμα;* Παρατηρώντας το διάγραμμα 5^α διαπιστώνεται ότι στα διαλείμματα τα παιδιά παίζουν αρκετά με τις κούκλες. Επίσης το διάγραμμα 5β διαγράφει ότι στα διαλείμματα τα παιδιά παίζουν με τις κούκλες με αρχικές προτιμήσεις σε ρόλους οικογένειας, κατόπιν παιδικών ηρώων, στη συνέχεια ρόλων ζώων και τέλος με ρόλους επαγγέλματα.

Διάγραμμα 5^α: Πόσο παίζουν τα παιδιά με τις κούκλες στο διάλειμμα;

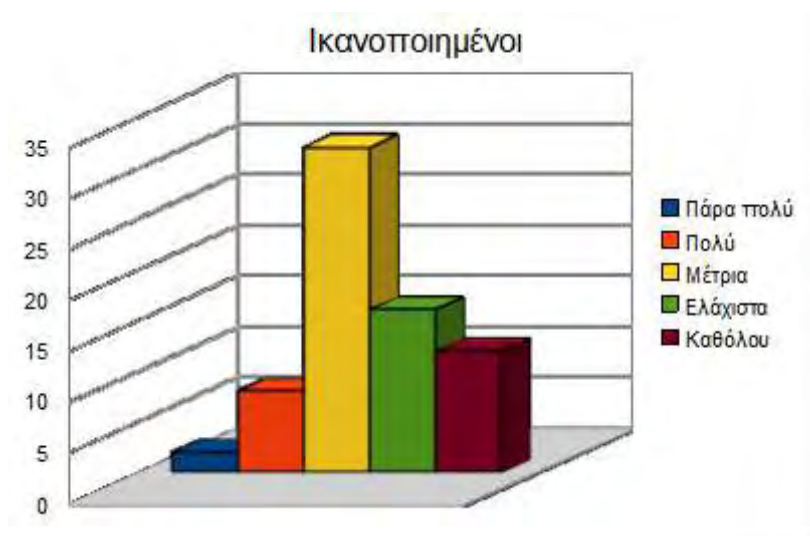

Διάγραμμα 5β: Τι ρόλους παίζουν με τις κούκλες τα παιδιά;

6. **Πόσο ικανοποιημένοι είναι με τις κούκλες που υπάρχουν στο σχολείο:** Το διάγραμμα 6 παρουσιάζει ότι το 44% των νηπιαγωγών υποστηρίζει πως είναι μέτρια ικανοποιημένοι με τις κούκλες που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στο σχολείο τους. Το 23% είναι ελάχιστα ικανοποιημένοι, το 18% δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι, το υπόλοιπο 12% είναι πολύ ικανοποιημένοι ενώ μόλις το 3% του δείγματος είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο με τις κούκλες.

Διάγραμμα 6: Πόσο ικανοποιημένοι είναι με τις κούκλες που υπάρχουν στο σχολείο;

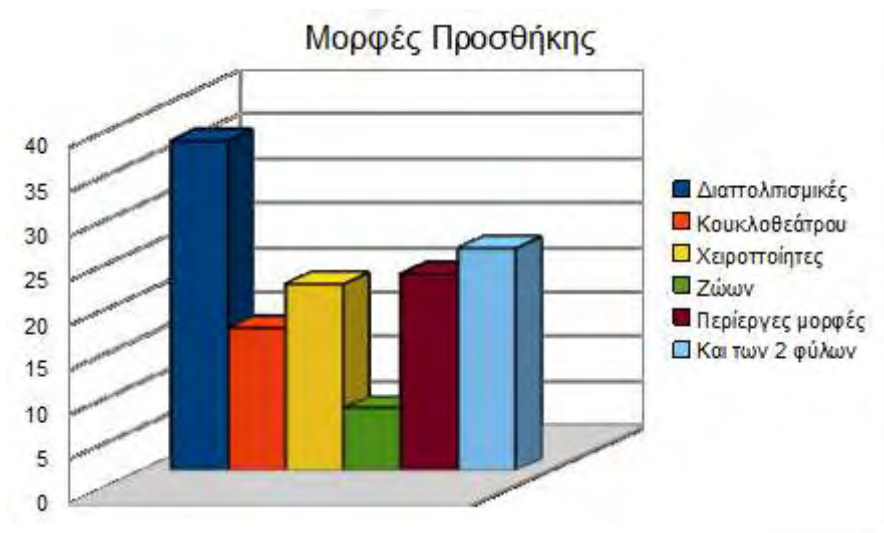
7. **Ποιες μορφές κουκλών θα αφαιρούσαν και ποιες μορφές που θα πρόσθεταν:** Το διάγραμμα 7^α δείχνει ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί του δείγματος θα αφαιρούσαν κούκλες πλαστικά μωρά το 41% του δείγματος, κατόπιν κούκλες Barbie- playmobile- action man σε ποσοστό 37%, ενώ σε μικρότερα ποσοστά θα αφαιρούσαν τα πλαστικά ζώα (17%) και τα λούτρινα ζώα(11%).

Διάγραμμα 7^α Ποιες μορφές κουκλών θα αφαιρούσαν;

Επίσης το διάγραμμα 7β παρουσιάζει ότι όλοι οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν σε αυτή την ερώτηση και τα αποτελέσματα δείχνουν πως αν τους δινόταν η ευκαιρία θα προσθέτανε: σε ποσοστό 53% με διαπολιτισμικές κούκλες, το 36% του δείγματος θα προσθέτανε κούκλες και των δύο φύλων, σε ποσοστό 32% με κούκλες με περίεργες μορφές οι οποίες θα είναι ελκυστικές για τα παιδιά, σε ποσοστό 30% χειροποίητες κούκλες(υφασμάτινες ή από άχρηστα υλικά), σε ποσοστό 23% κούκλες κουκλοθεάτρου στις οποίες περιλαμβάνονται γαντόκούκλες, δακτυλόκούκλες και μαριονέτες, και ένα ποσοστό 10% του δείγματος κούκλες με μορφές ζώων

Διάγραμμα 7β: Τι μορφές κούκλών θα πρόσθεταν στο χώρο του νηπιαγωγείου

B. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ

Παρέμβαση 1η: Κούκλες των δύο φύλων

1^η μέρα παρατήρησης. Τα παιδιά ανακάλυψαν τις κούκλες μετά από παρότρυνση της Ν να δούνε τι καινούριο υπάρχει στη τάξη τους. Ένα αγόρι, ο Κ, ήταν αυτό που πρώτο ξεκίνησε να ασχολείται με αυτές. Τις ξεγύμνωσε και τις επεξεργαζόταν. Κατονόμαζε τα διάφορα σημεία του σώματος και των ανδρών και των γυναικών. Έπειτα και άλλα αγόρια πλησίασαν στη γωνιά και άρχισαν να ασχολούνται και αυτά με τις κούκλες. Τους φαινόταν πολύ περίεργο το στήθος των γυναικών και χαζογελούσαν κοιτώντας τα γεννητικά όργανά τους. Μετά από αρκετή ώρα τα κορίτσια άρχισαν να αγγίζουν τις κούκλες και να παίζουν μαζί τους. Ένα κορίτσι, η Δ, το οποίο έχει ηγετικές τάσεις δεν άφησε σε άλλα δυο κορίτσια να παίζουν με τις κούκλες και εκείνα πήραν τα πλαστικά ζωάκια και έκαναν τα κατοικίδια ζώα των κούκλων. Έπαιζαν μόνο με τις κούκλες γυναίκες. Προς το τέλος των ελεύθερων δραστηριοτήτων τα αγόρια ξαναέπαιζαν με τις κούκλες. Αλλά αυτή τη φορά μόνο με τους άνδρες, τους οποίους εκγύμναζαν με διάφορες ασκήσεις ώστε να είναι δυνατοί και να έχουν ωραίο σώμα. Κάποια από τα θέματα των παιχνιδιών που είχαν είναι: ανθρώπινο σώμα, μάχη, φίλες, γάμος, οικογένεια.

2^η μέρα παρατήρησης. Τα αγόρια ήταν αυτά που ξεκίνησαν να παίζουν με τις κούκλες. Έπαιζαν ότι οι κούκλες είναι αθλητές που προπονούνται και έπειτα έκαναν καράτε. Όμως η Ν πήρε τις κούκλες από δύο αγόρια, τον ΜΙ και τον Α, διότι έκαναν φασαρία, φώναζαν δηλαδή με το παιχνίδι τους, και αυτά δυσαρεστήθηκαν. Τα υπόλοιπα αγόρια που πήραν τις κούκλες ασχολούνταν για ώρα με το πως να τις ντύσουν. Όταν τα κορίτσια πήραν στα χέρια τους τις κούκλες ξεκίνησαν με το να κάνουν μπαλέτο. Έπειτα η Χ που είχε τη νεράιδα είπε στα υπόλοιπα να κάνουν ότι ζητούν τη βοήθειά της αλλά και μετά αυτή ήταν που έλεγε για άλλη μια φορά τι ρόλους θα δώσουν στις κούκλες τους. Συμμετείχε και ένα αγόρι στο παιχνίδι τους το οποίο έκανε τον μπαμπά και με τον άλλο κούκλο το αγόρι που ήθελε να παντρευτεί τη κοπέλα του. Για άλλη μια φορά η Ν διέκοψε το παιχνίδι τους επειδή έπρεπε να μαζευτούν στη παρεούλα. Εκεί όμως συνέβη κάτι που με ενόχλησε διότι με αυτό η Ν έδωσε άλλη διάσταση στις κούκλες. Τιμώρησε τον Κ ο οποίος έκανε φασαρία, λέγοντάς του να πάει να παίξει με τις κούκλες. Αυτός πήρε δύο κούκλους, τους ξέντυσε, τους έκανε να φιλιούνται και να χαϊδεύει

ο ένας τον άλλο ερωτικά. Κάτι το οποίο μου προκάλεσε ανησυχία για το τι μπορεί να συμβαίνει με αυτό το παιδάκι και σκέφτηκα πως θα πρέπει να παρακολουθώ από εδώ και πέρα πιο προσεκτικά τι ρόλους δίνει στις κούκλες και τι βγάζει μέσα από το παιχνίδι του. Τα θέματα που αναπτύχθηκαν είναι: γυμναστική(καράτε, μπαλέτο), ζευγάρι- γάμος.

3^η μέρα παρατήρησης. Σήμερα μόνο τα αγόρια έπαιζαν με τις κούκλες και μόνο προς το τέλος των ελεύθερων δραστηριοτήτων πήρε ένα κορίτσι, η Μ, μια κούκλα-γυναίκα και αφού την έντυσε και επεξεργάστηκε τα κοσμήματά της, έκανε πως είναι βασίλισσα. Σε αντίθεση με τα αγόρια που έκαναν γυμναστική στους κούκλους. Τους διέκοψε η Ν για να κάνουν μια εργασία, όμως μετά συνέχισαν το παιχνίδι τους. Χτυπούσαν για λίγο μια κούκλα-γυναίκα αλλά μετά την έντυσαν με ανδρικά ρούχα, την πήρε ένα αγόρι, ο Α, που ήθελε και αυτό να συμμετέχει στο παιχνίδι τους και όλα μαζί δημιούργησαν μια ομάδα tae kwo do και ο ΜΙ που ξέρει tae kwo do επειδή κάνει μαθήματα, έλεγε στους υπόλοιπους τι ασκήσεις να κάνουν. Άρα τα σημερινά θέματα που θίχτηκαν είναι: γυμναστική και πριγκίπισσα.

4^η μέρα παρατήρησης. Κανένα κορίτσι δεν άγγιξε σήμερα τις κούκλες. Ο Κ είχε μαζί ένα κούκλο, αλλά απλά το κρατούσε δεν έπαιζε κάτι συγκεκριμένο. Όταν τον άφησε και μετά από προτροπή της Ν, και άλλα αγόρια ασχολήθηκαν με τις κούκλες. Πήραν και άνδρες και γυναίκες και έκαναν πως είναι ζευγάρια. Ο Κ πήρε μια κουτάλα από το κουκλόσπιτο και τη μετέτρεψε στο κο Κουτάλα και έπαιξε και αυτός με τα υπόλοιπα παιδιά. Βέβαια έκανε πως είναι ο κακός που επιτίθεται στα ζευγάρια και οι άντρες προστάτευαν τις γυναίκες τους αλλά μετά όλοι μαζί έκαναν ανατομία στο σώμα μιας κούκλας-γυναίκας. Ονόμασαν πολλές φορές το αιδού και όταν το έλεγαν έριχναν και γελάκια. Στη συνέχεια ένα άλλο παιχνίδι που ανέπτυξαν ήταν να χτίσουν σπίτι με τα τουβλάκια ώστε η κάθε μία κούκλα να έχει το δωμάτιο της και να ζούνε όλοι μαζί. Βέβαια για άλλη μια φορά η Ν διέκοψε πολύ σύντομα το παιχνίδι τους και η απογοήτευση ήταν ζωγραφισμένη στα πρόσωπα των παιδιών, αλλά δε μπορούσαν να κάνουν και αλλιώς. Θέματα παιχνιδιού είναι τα: ανθρώπινο σώμα, ζευγάρι, οικογένεια.

5^η μέρα παρατήρησης. Τα αγόρια πήραν πρώτα τις κούκλες. Γύμνασαν τους κούκλους κάνοντάς τους διάφορες ασκήσεις σε διάφορα σημεία της τάξης. Μάλωναν μεταξύ τους για λίγο, επειδή τους επιτέθηκε ο κος Τηγάρι (ο Κ) αλλά

μετά από παρατήρηση της Ν σταμάτησαν. Ο Κ ακόμη είχε στα χέρια του μια κούκλα- γυναίκα(την απλή κούκλα γυναίκα) καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, χωρίς όμως να παίζει μαζί της, απλά τη κρατούσε. Όσον αφορά τα κορίτσια, η Μ έπαιξε μόνη της με τη νεράιδα. Μετά η Δ πήρε τη βασίλισσα και έναν κούκλο, είπε και σε ένα άλλο κορίτσι να πάρει ένα ζευγάρι κούκλων και προσπαθούσαν να τις αλλάξουν ρούχα. Δεν άφηνε σε κανένα άλλο κορίτσι να παίζει μαζί τους. Σε κάποια στιγμή συμμετείχα και εγώ στο παιχνίδι τους θέλοντας να τις βοηθήσω να ντύσουν τις κούκλες, με ερωτήσεις που τις έκαναν για το πως ντύνονται και αυτές. Το παιχνίδι τους διακόπηκε όμως για πολλοστή φορά από τη Ν.

6^η μέρα παρατήρησης. Για άλλη μια φορά τα αγόρια ξεκίνησαν το παιχνίδι τους με τις κούκλες- άνδρες. Έκαναν τους πολεμιστές, πήραν και τα πλαστικά ζώα και έτσι έπαιζαν περισσότερα από τρία αγόρια μαζί. Μετά από αυτό, πήγανε στο κουκλόσπιτο και έβγαλαν και τα τρόφιμα και έκαναν πως τρώνε και ότι ξαφνικά ένα παιδί έπαθε αλλεργία και πήγαν στο νοσοκομείο. Δύο από τα κορίτσια έφεραν κούκλες από το σπίτι τους και επειδή η μία ήταν γοργόνα (Δ) έκαναν πως οι υπόλοιπες την ψαρεύουν., και μιλούσαν γενικά για ψάρια και το ψάρεμα. Έπειτα έπαιζαν τη μαμά με τις κόρες της αλλά πολύ σύντομα έπρεπε να μαζέψουν τις κούκλες προκειμένου να μαζευτούν στη παρεούλα.

7^η μέρα παρατήρησης. Κανένα παιδί δεν έπαιξε με τις κούκλες, μονάχα ο Κ κρατούσε μια κούκλα στα χέρια του. Αυτή τη φορά η κούκλα ήταν άνδρας αλλά και πάλι απλά τη κρατούσε χωρίς να παίζει μαζί της.

8^η μέρα παρατήρησης. Τα αγόρια ήταν αυτά που για άλλη μια μέρα ασχολήθηκαν με τις κούκλες. Τις έντυνα, τις ξέντυναν και τις έκαναν γυμναστική. Ενώ έκαναν εργασία τις είχαν μαζί τους και αφού τελείωσαν έδωσαν μάχη μεταξύ τους. Τα κορίτσια δε τις άγγιζαν καθόλου.

9^η μέρα παρατήρησης. Τα ίδια αγόρια που παίζουν κάθε μέρα με τις κούκλες, έπαιζαν και σήμερα. Αρχικά πήρανε και τα πλαστικά ζώα αλλά και τις κούκλες και έδιναν μάχη. Μετά όμως έπαιζαν τους άθλους του Ηρακλή. Ένα αγόρι (ΜΑ) έλεγε κάποιους από τους άθλους και τα υπόλοιπα τον αναπαριστούσαν. Μπήκε και ένα κορίτσι (Μ) στη παρέα τους και όλα μαζί γύμναζαν με διάφορες ασκήσεις τις κούκλες. Κάποια η στιγμή η Ν πρότεινε στα παιδιά να πάνε ένα ταξίδι με τις

κούκλες και να της πούνε ποιο προορισμό επέλεξαν. Όμως κανένα από τα παιδιά δεν έκανε αυτό που τους ζητήθηκε αλλά συνέχισαν να γυμνάζουν τις κούκλες. Ο Κ που συνήθως κρατά μια κούκλα στα χέρια του, πήρε τη κουτάλα από το κουκλόσπιτο και άρχισε να χτυπά τις υπόλοιπες κούκλες, μάλλον επειδή δεν έπαιζε και αυτός μαζί τους.

10^η μέρα παρατήρησης. Τελευταία ημέρα παρατήρησης σήμερα για αυτή τη κατηγορία κούκλων. Η Ν ανακοίνωσε σε όλη τη τάξη πως ήταν η τελευταία ημέρα που βρισκόταν στη τάξη αυτές οι κούκλες αλλά πάλι τα κορίτσια δε τις πλησίασαν. Αντίθετα, τα αγόρια τις πήραν, τις ξέντυσαν και άρχισαν να τις κάνουν γυμναστική. Επειδή έβγαζαν δυνατές κραυγές, η Ν είπε να σταματήσουν αλλά αυτά προτίμησαν να αλλάξουν απλά παιχνίδι. Έτσι άλλα δυο παιδιά πήρανε το τηγάνι και το καπάκι, τα έδωσαν ζωή και όλα μαζί πολεμούσαν μεταξύ τους. Επειδή έβλεπα πως και άλλα αγόρια ήθελαν να συμμετάσχουν στο παιχνίδι τους, συζήτησα μαζί τους και πρότεινα να δώσουν και στα υπόλοιπα παιδιά για λίγο τις κούκλες ώστε να παίξουν και αυτά. Και έτσι έγινε. Έδιναν μάχη και αγωνίζονταν προσθέτοντας στοιχεία και από ένα κινούμενο σχέδιο που παρακολουθούν στη τηλεόραση και ονομάζεται Ben 10. Ο Κ πάλι όταν μαζεύτηκαν στη παρεούλα, πήρε έναν κούκλο και τον κρατούσε, χωρίς να παίζει μαζί του.

Ο παρακάτω πίνακας 1 παρουσιάζει τις προτιμήσεις των παιδιών και πιο συγκεκριμένα, με ποιες κούκλες και τι ρόλους αλλά και τι θέματα ανέπτυξαν στο παιχνίδι τους τα αγόρια και τα κορίτσια. Γίνεται φανερό πως τα αγόρια ασχολήθηκαν πολύ περισσότερο με τις κούκλες και με πολύ περισσότερα θέματα από ότι τα κορίτσια. Η εξερεύνηση του σώματος, ιδιαίτερα των γυναικών και η γυμναστική είναι τα θέματα με τα οποία ασχολήθηκαν πιο πολύ τα αγόρια, ενώ η οικογένεια, τα ζευγάρια και οι φίλες είναι τα αγαπημένα θέματα των κοριτσιών.

Πίνακας 1- Κούκλες διαφορετικού φύλου

	ΑΓΟΡΙ	ΚΟΡΙΤΣΙ	ΡΟΛΟΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ	ΘΕΜΑΤΑ
ΚΟΥΚΛΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	7	6	Αγόρι: αθλήτριες όπου τα με την αλλαγή ρούχων τις έπαιζαν κάνοντάς τους γυμναστική, επεξεργασία σώματος, γυναίκες-σύζυγοι Κορίτσι: Φίλες-γειτόνισσες, χορεύτριες-μπαλαρίνες, πριγκίπισσες, βασίλισσες, γοργόνα και οι υπόλοιπες κούκλες οι ψαράδες	Εξερεύνηση σώματος ιδιαίτερα τα αγόρια(2), φιλία-δηλαδή πως είναι φίλες και κάνουν διάφορα πράγματα μαζί(2), μπαλέτο, γάμος-ζευγάρια(5), αλλαγή ρούχων(5), ψάρεμα
ΚΟΥΚΛΕΣ ΑΝΔΡΕΣ	7	4	Αγόρι: Μαχητές- πολεμιστές, αθλητές που κάνουν καράτε αλλά και προπόνηση με διάφορες ασκήσεις, ερωτικοί ρόλοι, χτίστες, σύζυγοι όταν έπαιζαν τα ζευγάρια ή την οικογένεια, γιατρός όταν έπαιζαν πως έπαθε δηλητηρίαση ένας από τους άντρες Κορίτσι: σύζυγοι όταν έπαιζαν τα ζευγάρια ή την οικογένεια, βασιλιάς	Γυμναστική με διάφορες ασκήσεις(5), μάχη(6), προπόνηση καράτε(2) γάμος-ζευγάρια-οικογένεια(5) ,αλλαγή ρούχων (5), χτίσιμο σπιτιού ώστε κάθε κούκλα να έχει το δικό της δωμάτιο, άθλοι του Ηρακλή, δηλητηρίαση

Παρέμβαση 2^η: Κούκλες με διαφορετικό υλικό

1^η μέρα παρατήρησης. Τα κορίτσια είναι αυτά που σήμερα ασχολήθηκαν πρώτα με τις κούκλες. Πήραν αρχικά τις πλαστικές κούκλες και δραματοποίησαν το γνωστό παραμύθι "Κοκκινοσκουφίτσα". Μόλις είδαν τις υφασμάτινες όμως θέλησαν να παίξουν με αυτές. Έτσι έπαιζαν το αντρόγυνο με την υπηρέτρια (υφασμάτινη γιαγιά). Ο πλαστικός λύκος επιτέθηκε στη γάτα(υφασμάτινος λύκος), κατοικίδιο της οικογένειας. Άλλα κορίτσια στη συνέχεια πήραν τις πλαστικές κούκλες και δραματοποίησαν για άλλη μια φορά το παραμύθι. Όμως και τα αγόρια δραματοποίησαν το παραμύθι όχι όμως μόνο με τις πλαστικές αλλά και με τις υφασμάτινες. Προσπαθούσαν ακόμη, για ώρα να μάθουν πως να τις κρατούνε σωστά και τους έδειξε ένα αγόρι(MI), το οποίο φάνηκε να έχει ευχέρεια στη χρήση αυτών των κούκλων. Αργότερα όμως έδωσαν μάχη οι δύο λύκοι, δίνοντας στον

υφασμάτινο λύκο το ρόλο της γάτας. Ήξεραν πως η γάτα έχει 7 ζωές και έτσι κέρδιζε αυτή.

2^η μέρα παρατήρησης. Ένα αγόρι, ο Κ, πήγε στη γωνιά όπου βρισκόταν όλες οι κούκλες, τις έπαιρνε μία μία στα χέρια του, τις κατονόμαζε και μετά με το πλαστικό λύκο ξεκίνησε να κυνηγά ένα κορίτσι. Τρία αγόρια(ΜΙ, ΜΑ, Α) στη συνέχεια πήγανε στις κούκλες και αφού ζήτησαν και τη δική μου συναίνεση για το αν τις κρατούν σωστά, πήρανε τους δύο λύκους και ξεκίνησαν να κυνηγούν το πλαστικό κυνηγό. Μετά από αυτό τους το παιχνίδι, πήρανε και τα υπόλοιπα αγόρια της τάξης τα πλαστικά ζώα και έπαιζαν όλα μαζί. Το παιχνίδι τους σχετιζόταν με το ζωολογικό κήπο και τα διάφορα ζώα που υπήρχαν εκεί και πως ο πλαστικός κυνηγός ήταν ο φύλακάς τους που τα προστάτευε και τα φρόντιζε. Όμως μετά από παρέμβαση της Ν, όπου ζήτησε να ασχοληθούν με μια εργασία τους, τις άφησαν. Στη συνέχεια όμως, όταν ένα αγόρι πήρε στα χέρια του το πλαστικό λύκο, έτρεξαν και άλλα παιδιά και άρπαξαν τις κούκλες και άρχισαν να παίζουν όλα μαζί. Πολύ σύντομα όμως, η Ν είπε να μαζευτούν στη παρεούλα και έτσι απογοητευμένα τις άφησαν. Αξίζει να σημειωθεί πως κανένα κορίτσι, εκτός από ένα, τη Μ, που συνηθίζει να παίζει μόνο με τα αγόρια και όχι με τις συμμαθήτριάς της, δεν άγγιξε τις κούκλες.

3^η μέρα παρατήρησης. Σήμερα στη τάξη υπήρχε μια καινούρια κούκλα, ένα ρομπότ, την οποία είχαν αφήσει κάποιες φοιτήτριες που ήρθαν και αυτές στο συγκεκριμένο νηπιαγωγείο για μία εργασία. Έτσι μόλις ήρθαν τα πρώτα παιδιά, δυο κορίτσια, ασχολήθηκαν με αυτή. Πολύ σύντομα όμως, ασχολήθηκαν με τις γαντόκουκλες και πιο συγκεκριμένα με την υφασμάτινη γιαγιά και την υφασμάτινη κοκκινοσκουφίτσα, οι οποίες ήταν αδερφές και είχαν επισκέψεις από τη πλαστική κοκκινοσκουφίτσα και το γατάκι της(υφασμάτινος λύκος). Το παιχνίδι τους όμως κράτησε για πολύ λίγο. Δύο αγόρια μόλις είδαν πως η γωνιά ήταν άδεια, πήγαν και πήρανε τους δυο λύκους και άρχισαν να παλεύουν μεταξύ τους. Για άλλη μια φορά όμως η Ν έκανε παρέμβαση προκειμένου να τις αφήσουν διότι έκαναν πολύ φασαρία. Έτσι πέρασε αρκετή ώρα όπου κανένα παιδί δε πλησίαζε τις κούκλες. Ένα αγόρι ζητούσε για αρκετή ώρα τη βοήθειά μου σε μια ζωγραφιά του και έτσι σκέφτηκα να μην τον βοηθήσω εγώ αλλά η κυρία Αγαθή(πλαστική γιαγιά). Ενθουσιάστηκε πάρα πολύ με τη παρουσία της κούκλας για βοηθό του και μόλις με είδαν και τα υπόλοιπα παιδιά, έτρεξαν και πήραν τις κούκλες. Τα παιδιά βέβαια ήταν για άλλη μια φορά μόνο

αγόρια, πέντε για την ακρίβεια. Τα κορίτσια απλά μας κοιτούσαν από μακριά πως παίζαμε. Μου άρεσε πολύ που τα αγόρια, έδωσαν στη κούκλα τους διαφορετικό όνομα και χαρακτηριστικά- ιδιότητες από τις δικές τους. Επιπλέον μιλούσαν όπως ήταν και το στόμα της κάθε κούκλας, π.χ. Το παιδί που είχε τη κοκκινোসκουφίτσα μιλούσε γλυκά και με ψιλή φωνή ενώ ο κυνηγός με βραχνή, σοβαρή φωνή. Το παιδί με το πλαστικό λύκο, ο Κ, έλεγε πως ήθελε και αυτό να παίζει μαζί μας και πως δεν είναι κακός και ας φαίνεται άγριος... Βέβαια εκεί όπου είχαμε ξεκινήσει όλοι μαζί το παιχνίδι μας, η Ν μας διέκοψε διότι έπρεπε λείει να κάνουν πρόβα για τη γιορτή της 25ης πριν έρθουν οι φοιτήτριες, οπότε σταματήσαμε. Όλα όμως ζήτησαν να συνεχίσουμε αύριο. Δεν ξέρω αν έκανα καλά που ξεκίνησα εγώ το παιχνίδι αλλά δε μπορούσα να βλέπω πως κανένα παιδί δε πλησίαζε τις κούκλες.

4^η μέρα παρατήρησης. Τα παιδιά που έπαιζαν χθες με τις κούκλες, με το που ήρθαν στο σχολείο πήγαν και τις πήραν και ζήτησαν και από εμένα να ξαναπαίξω μαζί τους, αλλά τους είπα πως προτιμώ να τα βλέπω να παίζουν. Έτσι με τον υφασμάτινο λύκο και τους κυνηγούς συνέχισαν το χθεσινό παιχνίδι τους. Το παιδί με το πλαστικό κυνηγό έφυγε για να πάει σε μάχη και εκεί τελείωσε και το παιχνίδι τους. Όταν ξαναήρθε πήρε τη πλαστική γιαγιά και ένα άλλο παιδί πήρε τις δύο κοκκινোসκουφίτσες και έκαναν πως είναι κόρες, οι οποίες μάλωναν μεταξύ τους και επειδή δε μπορούσε η μαμά(πλαστική γιαγιά)να τις σταματήσει, βοήθησε ο κος Λύκος(πλαστικός) ο οποίος τις πήγε και στο νοσοκομείο επειδή είχαν χτυπηθεί πολύ άσχημα. Ένα άλλο παιδί έπαιξε το μπαμπά(πλαστικό κυνηγό) και όλα μαζί έπαιζαν για αρκετή ώρα. Ήρθε στη παρέα τους και άλλο αγόρι με τον υφασμάτινο λύκο και έκανε τη γάτα. Οι αδερφές έβριζαν τη μαμά επειδή τις έβαλε τιμωρία αλλά ο μπαμπάς τις μάλωνε. Επιπλέον ο μπαμπάς με το λύκο και τη γάτα έπιναν μαζί το καφέ τους και μιλούσαν για το ποδόσφαιρο. Εκτός όμως από τα αγόρια, ασχολήθηκαν και κάποια κορίτσια με τις γαντόκουκλες. Ένα κορίτσι,(η Α) το οποίο είναι απόμακρο από τις υπόλοιπες συμμαθήτριάς της, πήρε μόνη της τον υφασμάτινο λύκο και την υφασμάτινη κοκκινোসκουφίτσα και έπαιξε το παραμύθι.

5^η μέρα παρατήρησης. Μετά από προτροπή της Ν στην Α να παίζει με τις κούκλες, ήρθε στη γωνιά με τις κούκλες. Καθόταν και τις κοιτούσε και ζήτησε από μένα να παίξουμε μαζί. Έτσι πήρε την υφασμάτινη Κοκκινোসκουφίτσα και εγώ τη πλαστική γιαγιά και ήρθε και ο ΜΙ με τον υφασμάτινο λύκο και αρχίσαμε να λέμε πως ήταν το

Σαββατοκύριακο που πέρασε. Ήρθε και ο Κ με το πλαστικό λύκο, λέγοντας: «Δεν είμαι κακός», «Πάρτε με και εμένα στο παιχνίδι σας», και συμμετείχε και αυτός. Και η Ε όμως συμμετείχε στο παιχνίδι παίρνοντας στα χέρια της, τη πλαστική Κοκκινোসκουφίτσα και έλεγε πως πέρασε και αυτή το Σαββατοκύριακο της. Μετά άλλαξαν τις κούκλες και έπαιξαν ότι είναι στο σπίτι και επειδή μόλις ξύπνησαν πρέπει να πλύνουν τα δόντια, και ρωτούσε η μία την άλλη κάθε πότε τα πλένει. Ήρθε και ο Κ στη παρέα τους με το πλαστικό λύκο, και ζήτησε να φάει κάτι και αυτές του μαγειρεύαν διάφορα υλικά. Φώναζαν και το κυνηγό όμως(ΜΙ) για να είναι δίπλα τους και να τις προστατέψει σε περίπτωση που ο λύκος τους επιτεθεί. Το παιχνίδι τους αυτό σταμάτησε πολύ απότομα επειδή η Ε θέλησε να ζωγραφίσει. Ο Κ με το ΜΙ, έχοντας το πλαστικό λύκο και το πλαστικό κυνηγό αντίστοιχα, συνέχισαν για λίγο ακόμα το παιχνίδι τους δίνοντας μάχη μεταξύ τους.

6^η μέρα παρατήρησης. Σήμερα μόνο ο Κ ασχολήθηκε με τις κούκλες, και πιο συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων αλλά και μετά στη παρεούλα, κρατούσε στα χέρια του τον υφασμάτινο λύκο. Δεν έπαιζε μαζί του, μόνο τη κρατούσε. Κανένα από τα υπόλοιπα παιδιά δεν έπαιξαν.

7^η μέρα παρατήρησης. Οι κούκλες που χρησιμοποιήθηκαν σήμερα από τα παιδιά ήταν: η πλαστική Κοκκινোসκουφίτσα, ο πλαστικός Λύκος και η πλαστική Γιαγιά. Τις γυναικείες κούκλες, τις πήρε η Ε, και έπαιζε πως είναι γιαγιά και εγγονή, και της λέει παραμύθια για να κοιμηθεί. Τα παραμύθια που είπε η γιαγιά στην εγγονή ήταν η Κοκκινোসκουφίτσα και τα 7 Κατσικάκια. Με τα πλαστικό λύκο έπαιξε ο Κ, ο οποίος καθώς έφτιαχνε πάζλ, κρατούσε τη κούκλα στα χέρια του.

8^η μέρα παρατήρησης. Σήμερα τα παιδιά ασχολήθηκαν αρκετά με τις κούκλες. Το παιχνίδι τους είχε διάφορα θέματα. Πρώτα πήγαν τα κορίτσια (Μ και Ε) στη γωνιά με τις κούκλες και πήραν την υφασμάτινη Κοκκινোসκουφίτσα και τον υφασμάτινο Λύκο, υποδύθηκαν ότι είναι φίλοι και συζητούσαν για διάφορα θέματα όπως, ο καιρός, το αγαπημένο τους φαγητό, για το μήνα Μάρτη. Ήρθε και ο Α στη παρέα τους, ο οποίος φορούσε ένα γάντι το οποίο το μετέτρεψε σε κούκλα, τον Μπάτμαν. Έπειτα έφυγε η Ε με τη Κοκκινোসκουφίτσα και προστέθηκε στο παιχνίδι τους ο Μ με το πλαστικό Λύκο και ο Κ με τον πλαστικό Κυνηγό και έπαιξαν πως πήγαιναν εκδρομή, στον Άγιο Ιωάννη στο Πήλιο, και συζητούσαν μεταξύ τους για το τι βλέπουν. Έλεγαν και σε εμένα που ακριβώς πήγαιναν, που είναι το μέρος αυτό αλλά και πως πήγαιναν.

Αφού έφθασαν στο προορισμό τους σταμάτησαν το παιχνίδι. Τότε τρία άλλα κορίτσια πήραν τις κούκλες, και πιο συγκεκριμένα τη πλαστική Γιαγιά, τον υφασμάτινο Λύκο και την υφασμάτινη Κοκκινোসκουφίτσα. Απλά τις κρατούσαν καθώς ζωγράφιζαν κάτι που τους είπε η Ν, αλλά μόλις τελείωσαν τις ζωγραφιές κράτησαν τον Λύκο και οι άλλες δύο πήραν κάτι πλαστικά δελφίνια που είχαν φέρει από το σπίτι τους και μιλούσαν όλα μαζί για το πώς είναι η ζωή τους στη θάλασσα και στο βουνό αντίστοιχα, τι τρώνε και γενικά για το πώς περνούν εκεί που μένουν. Πολύ γρήγορα προστέθηκαν και άλλα κορίτσια στο παιχνίδι τους, η Ο, η οποία πήρε τη πλαστική Γιαγιά, η ΜΑ με την Barbie που είχε φέρει από το σπίτι της. Τότε άφησε και η Δ το δελφίνι και πήρε μια κούκλα- μινιατούρα της Πεντάμορφης και έπαιζαν όλες μαζί. Πήραν τα τουβλάκια και άρχισαν να χτίζουν η κάθε μία το σπίτι της και ήταν γειτόνισσες. Βέβαια παρατήρησα πως δεν αφήναν στην Ο να παίρνει άλλα τουβλάκια ώστε να «χτίσουν» όλες σπίτια, δε τις το είπαν με ωραίο τρόπο όμως και έτσι η Ο στενοχωρήθηκε. Η Ν βλέποντας τις αντιδράσεις, ζήτησε να αφήσουν τις κούκλες και να μαζευτούν σιγά σιγά στη παρεούλα. Και έτσι τελείωσε το παιχνίδι τους.

9^η μέρα παρατήρησης. Το σημερινό παιχνίδι με τις κούκλες, άργησε να ξεκινήσει. Τα παιδιά δε τις πλησίαζαν γιατί ήταν απασχολημένα με κάποιο φύλλο εργασίας που είχε μοιράσει η Ν.. Όταν τελείωσαν όμως πρότρεπε στα παιδιά να παίξουν με τις κούκλες. Έτσι κάποια κορίτσια(Ο,Ε,Α) πήραν τις τέσσερις υφασμάτινες κούκλες και δραματοποίησαν το γνωστό παραμύθι Κοκκινোসκουφίτσα. Η Ε είχε δύο κούκλες, τη Κοκκινোসκουφίτσα και τη Γιαγιά, ενώ τα υπόλοιπα από μία. Όταν τελείωσαν το παραμύθι, άφησαν τις κούκλες. Την υπόλοιπη ημέρα κανένα άλλο παιδί δεν έπαιξε με τις κούκλες.

Στο παρακάτω πίνακα 2 πολύ εύκολα διαπιστώνει κανείς πως τα παιδιά με τη συγκεκριμένη κατηγορία κούκλων, ασχολήθηκαν με τη δραματοποίηση του γνωστού παραμυθιού, αφού αμέσως κατάλαβαν ποιες μορφές είναι. Και τα αγόρια και τα κορίτσια έπαιζαν με τις κούκλες αν και τα αγόρια ήταν για μια ακόμα φορά αυτά που έπαιζαν περισσότερο. Το παιχνίδι τους αφορούσε την οικογένεια, τη μάχη αλλά και τα ζώα.

Πίνακας 2- κούκλες με διαφορετικό υλικό

ΚΟΥΚΛΑ	ΑΓΟΡΙ	ΚΟΡΙΤΣΙ	ΡΟΛΟΙ ΠΑΙΧΝΙΧΙΟΥ	ΘΕΜΑΤΑ
Κοκκινোসκουφίτσα Ύφασμα	5	3	Αγόρια: κόρη της γιαγιάς, φίλη με το λύκο και συζητούν για διάφορα θέματα	Δραματοποίηση παραμυθιού(3), αδερφές-οικογένεια, χειρισμός εμπύχωσης
			Κορίτσια: : Αδερφή με τη γιαγιά, σύζυγος του κυνηγού, αδερφή κοκκινোসκουφίτσας, φίλη του λύκου	
Κοκκινোসκουφίτσα Πλαστικό	5	2	Αγόρια: Κόρη της γιαγιάς, εγγονή	Δραματοποίηση παραμυθιού(3), φίλες,
			Κορίτσι: φίλη της γιαγιάς και της κοκκινোসκουφίτσας, αδερφή της κοκκινোসκουφίτσας, εγγονή	
Λύκος Ύφασμα	6	4	Αγόρια: Γάτα, μαχητής, φίλος της κοκκινোসκουφίτσας(4)	Δραματοποίηση παραμυθιού(3),μάχη(2), κατοικίδιο
			Κορίτσι: Γάτα, φίλος της κοκκινোসκουφίτσας,	
Λύκος Πλαστικό	6	1	Αγόρια: Μαχητής, φίλος του κυνηγού και πάνε εκδρομή	Δραματοποίηση παραμυθιού(3), μάχη(2), περιγραφή ταξιδιού που πήγαν εκδρομή, περιγραφή ζωής στο βουνό
			Κορίτσι: λύκος	
Κυνηγός Ύφασμα	4	3	Αγόρια:	Δραματοποίηση παραμυθιού(2), ζευγάρι-οικογένεια
			Κορίτσι: άνδρας της Κοκκινোসκουφίτσας	
Κυνηγός Πλαστικό	4	4	Αγόρια: Φύλακας ζωολογικού κήπου, μπαμπάς των κοκκινোসκουφίτσων και σύζυγος της γιαγιάς, φύλακας που προστατεύει την	Δραματοποίηση παραμυθιού(3), ζωολογικός κήπος, περιγραφή εκδρομής

			οικογένεια από το λύκο, φίλος του λύκου, μαχητής με το λύκο	
			Κορίτσι:	
Γιαγιά Ύφασμα	6	5	Αγόρι: Υπηρέτρια	Δραματοποίηση παραμυθιού(2), αδερφές- οικογένεια
			Κορίτσι: αδερφή της κοκκινোসκουφίτσας	
Γιαγιά Πλαστικό	6	3	Αγόρι: Σύζυγος, γιαγιά, μαμά των δύο κοκκινোসκουφίτσων,	Δραματοποίηση παραμυθιού(3), οικογένεια, διήγηση παραμυθιών στην εγγονή
			Κορίτσι: γιαγιά, γειτόνισσα	

Παρέμβαση 3^η: Κούκλες διαπολιτισμικότητας- διαφορετικότητας

1^η μέρα παρατήρησης. Την πρώτη μέρα δειλά δειλά κάποια παιδιά, πλησίασαν τις κούκλες αυτής της κατηγορίας. Ήταν ένα κορίτσι, η Α, που ήρθε πολύ νωρίς στο σχολείο και έτσι αφού με είδε να τις αφήνω, πλησίασε. Τις κοιτούσε, πήρε στα χέρια της, τη γαντόκούκλα που είχε τη μορφή παιδιού Ρομά μα μόλις ήρθαν και άλλα παιδιά στη τάξη, τις άφησε. Μετά από λίγο ο ΚΥ και ο Α επεξεργάζονταν τις κούκλες και ιδιαίτερα τη μαύρη και ο ΚΥ τη φόρεσε. Είπε: «Πήρα τη πιο τρομερή!». Ο Α πήρε τη λευκή κούκλα και ήρθε και η Μ στη παρέα τους, παίρνοντας στα χέρια της τη κούκλα ΑμΕΑ. Της είπε ο ΚΥ: «Θες να είμαι ο κακός;» και αυτή του απάντησε: «Γιατί κακός; Μια χαρά παιδί είσαι!» και τότε πετάχτηκε ο Α και είπε: «Ναι είσαι κακός, γιατί είσαι μαύρος, σαν αυτούς που πουλάνε πράγματα στη παραλία!». Όταν ήρθε ο Κ στο σχολείο, έτρεξε προς το μέρος που ήταν οι κούκλες και πήρε στα χέρια του τη μαύρη κούκλα και απλά τη κρατούσε.

2^η μέρα παρατήρησης. Η Δ και η Ε πλησίασαν στη γωνιά όπου βρισκόταν οι κούκλες, τις πήραν στα χέρια τους, τις επεξεργάστηκαν και τις άφησαν. Κανένα άλλο παιδί δεν ασχολήθηκε με τις κούκλες.

3^η μέρα παρατήρησης. Ο Α πήρε τη λευκή κούκλα και πήγε να παίξει με τα υπόλοιπα αγόρια που έπαιζαν με κάτι κουκλάκια-τερατάκια που είχαν φέρει από το

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

σπίτι τους. Έπαιξαν ότι έδιναν μάχη. Από τα υπόλοιπα παιδιά ο Κ πήρε τη μαύρη κούκλα και τη κρατούσε στο χέρι του ενώ ζωγράφιζε.

4^η μέρα παρατήρησης. Η Ε με το που ήρθε στη τάξη πήγε στις κούκλες και άρχισε να παίζει με την μαύρη κούκλα, πηγαίνοντας στα υπόλοιπα κορίτσια τα οποία ζωγράφιζαν και έλεγε: «Πουλιά πολύ ωραία γυαλιά, σε καλή τιμή». Και έτσι ξεκίνησε μια συζήτηση για το αν αγοράζουν και τι από τους μαύρους, πλανόδιους πωλητές. Κανένα από τα αγόρια δεν έπαιξε με τις κούκλες γιατί βοηθούσαν τη Ν στη προετοιμασία υλικού για κάποια από τις δραστηριότητες που θα αναπτυσσόταν μετά.

5^η μέρα παρατήρησης. Κανένα από τα παιδιά δεν έπαιξε με τις κούκλες σήμερα.

6^η μέρα παρατήρησης. Η Δ και η Ο πήγαν στις κούκλες και σχολίαζαν τα ρούχα τους. Η Δ έκανε αρνητικά σχόλια για τη κούκλα Ρομά λέγοντας πως τα ρούχα της μοιάζουν με κουρέλια αλλά η Ο που είχε καταλάβει τι κούκλα είναι αυτή, της απάντησε πως δεν έχουν πολλά λεφτά και για αυτό φοράει τέτοια παλιά ρούχα. Ο Κ πήρε τη μαύρη κούκλα και άρχισε να κυνηγά τα υπόλοιπα παιδιά και ιδιαίτερα δύο αγόρια που τον κοροϊδεύαν που παίζει με αυτή τη κούκλα, γιατί είναι μαύρη και μυρίζει άσχημα.

7^η μέρα παρατήρησης. Η Ν με το που έφταναν τα παιδιά στη τάξη τους έδινε να φτιάξουν πασχαλινό καλαθάκι. Ο Κ όμως δεν ήθελε και έτσι πήρε στα χέρια του δύο κούκλες: τη κούκλα Ρομά και τη μαύρη και έλεγε η μαύρη: «Δε μου αρέσει το σχολείο. Είσαι τυχερός που δε πηγαίνεις και όλη μέρα κάνεις βόλτες και παίζεις.» Ρομά: «Δε παίζω, αλλά βοηθώ το πατέρα μου. πηγαίνω μαζί του για να τον βοηθώ. Θα ήθελα πάρα πολύ να πηγαίνω και εγώ σχολείο για να μάθω πολλά πράγματα.» Μαύρη: «Είναι βλακεία το σχολείο, η δασκάλα όλο σε μαλώνει και δε μπορείς να παίζεις συνέχεια.» Ρομά: « Εμένα θα μου άρεσε. Σε ζηλεύω» και τότε η Ν τον φώναξε για να κάνει την εργασία του.

8^η μέρα παρατήρησης. Σήμερα από την αρχή του προγράμματος τα παιδιά ήταν απασχολημένα στο να φτιάξουν πασχαλινά κουλουράκια και έτσι δεν έπαιξε κανένα παιδί με τις κούκλες. Τις επόμενες μέρες τα παιδιά ήταν πολύ απασχολημένα με άλλες δραστηριότητες με αποτέλεσμα να μην τους δίνεται ο χρόνος για τις κούκλες

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

Όπως προαναφέρθηκαν αλλά και από τον Πίνακα 3 διαπιστώνεται ότι με αυτή τη κατηγορία κούκλων τα παιδιά ασχολήθηκαν πιο πολύ με την επεξεργασία του σώματός τους και των ρούχων τους, παρά με το να παίζουν μαζί τους και να αναπτύξουν διάφορα θέματα. Στο παιχνίδι που έκαναν η μαύρη κούκλα είχε τη κυρίαρχη θέση και έβγαλαν τα βιώματά τους και τις αντιλήψεις που έχουν για τους μαύρους ανθρώπους, για παράδειγμα έκαναν τους μικροπωλητές με τη κούκλα αυτή. Αλλά και τα αρνητικά που είπαν για τη κούκλα αυτή, όπως το ότι είναι κακή επειδή είναι μαύρη και ότι μυρίζει επειδή είναι μαύρη αλλά και τα αντίστοιχα σχόλια για τη κούκλα Ρομά, για παράδειγμα το ότι φορά κουρέλια, δείχνουν τις αντιλήψεις που έχουν τα παιδιά για αυτούς τους ανθρώπους. Κάποια όμως από τα υπόλοιπα παιδιά, προσπάθησαν να εξηγήσουν πως είναι όλοι καλοί και ίδιοι, απλά διαφέρει ο τρόπος που ζούνε, όπως παρουσιάστηκε στο παιχνίδι που έκανε ένα αγόρι μεταξύ μαύρης και Ρομά κούκλας. Τέλος και σε αυτή τη παρέμβαση, ο Κ κρατούσε απλά μια κούκλα, και πιο συγκεκριμένα τη μαύρη, χωρίς να παίζει μαζί της, αλλά τον συντρόφευε στις δραστηριότητες.

Πίνακας 3- Κούκλες διαπολιτισμικότητας –διαφορετικότητας

	ΑΓΟΡΙ	ΚΟΡΙΤΣΙ	ΡΟΛΟΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ	ΘΕΜΑΤΑ
ΛΕΥΚΗ ΚΟΥΚΛΑ	1	3	Αγόρι: Μαχητής, Κορίτσι:	Εξερεύνηση σώματος
ΚΟΥΚΛΑ ΑμΕΑ	1	4		Εξερεύνηση σώματος
ΜΑΥΡΗ ΚΟΥΚΛΑ	4	3	Αγόρι: μαθητής, κνηγός των υπόλοιπων παιδιών Κορίτσι: πλανόδιος πωλητής	Εξερεύνηση σώματος
ΚΟΥΚΛΑ ΡΟΜΑ	3	4	Αγόρι: φίλος του μαθητή Κορίτσι:	Εξερεύνηση σώματος, επεξεργασία ρούχων, περιγραφή της ζωής των Ρομά

3.4. Συμπεράσματα- Συζήτηση- Προτάσεις

Όπως προκύπτει από το θεωρητικό μέρος της εργασίας αυτής αλλά και από το ερευνητικό μέρος, η κούκλα παίζει σημαντικό ρόλο στην ομαλή ανάπτυξη του παιδιού και όπως καθορίζει και το Αναλυτικό Πρόγραμμα αλλά και ο Οδηγός της Νηπιαγωγού, έχει θέση και στο σχολείο. Οι κούκλες είναι ένα μαγευτικό εργαλείο στα νήπια και όταν το παιδί βρίσκει ευκαιρίες να ασχοληθεί μαζί τους, και μέσα από το παιχνίδι του με αυτές αλλά και με δραστηριότητες που αναπτύσσονται με αυτές ή για αυτές, μπορεί να αναπτυχθεί συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά.

Οι στόχοι της παρούσας έρευνας επιτεύχθηκαν μέσα από τη παρατήρηση και τα ερωτηματολόγια. Γνωρίσαμε ποιες κούκλες υπάρχουν στα ελληνικά νηπιαγωγεία, σε ποια γωνιά βρίσκονται αλλά και αν παίζουν τα νήπια με αυτές και τι ρόλους τις δίνουν καθώς και τι θέματα παιχνιδιού αναπτύσσουν.

Από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν μέσα από τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τις εκπαιδευτικούς, διαπιστώνει κανείς ότι η γωνιά της κούκλας ή κουκλόσπιτου είναι δεύτερη σε σειρά οργάνωσης στους χώρους των νηπιαγωγείων και πως οι μορφές των κούκλων που έχουν στη τάξη τους είναι για τη πλειοψηφία, κούκλες μωρά. Και αυτό γιατί βρίσκονται στη γωνιά του κουκλόσπιτου. Υπάρχουν βέβαια και κούκλες κουκλοθέατρου, αλλά και αυτές με τη σειρά τους, επειδή βρίσκονται στο κουκλοθέατρο δεν αξιοποιούνται από τα παιδιά σε καθημερινή βάση και κυρίως κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων και του διαλείμματος, όπου τα παιδιά είναι ελεύθερα να παίζουν με ότι θέλουν και να εκφραστούν ελεύθερα. Έτσι δε τους δίνεται η ευκαιρία να εκφραστούν μέσα από τις κούκλες και εξωτερικεύσουν ότι μπορεί να κρύβουν μέσα τους. Με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να μη βλέπουν τι μπορεί να βασανίζει-προβληματίζει το παιδί.

Όπως φαίνεται και στο θεωρητικό μέρος οι κούκλες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια τάξη και κατά τις ελεύθερες δραστηριότητες αλλά και σε οργανωμένες δραστηριότητες και μάλιστα με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Από τα αποτελέσματα της έρευνας όμως, διαπιστώνεται πως πολύ λίγο χρησιμοποιούνται οι κούκλες σε οργανωμένες δραστηριότητες, στα διαλείμματα και σε άλλες περιπτώσεις. Οι πιο πολλοί εκπαιδευτικοί απάντησαν πως οι κούκλες χρησιμοποιούνται στις ελεύθερες δραστηριότητες από τα παιδιά, χωρίς όμως να παρατηρούν οι ίδιοι τι παιχνίδι παίζουν τα παιδιά με αυτές. Αυτό φάνηκε και σε άλλη

απάντηση τους, όταν ρωτήθηκαν για τους ρόλους που δίνουν τα παιδιά στις κούκλες όταν παίζουν στο διάλειμμα με αυτές.

Κάτι ακόμα που προκύπτει από το πρώτο μέρος της παρούσας έρευνας έχει να κάνει με τις κούκλες που θα πρόσθεταν στο σχολείο τους οι εκπαιδευτικοί, αν τους δινόταν η ευκαιρία. Στη πλειοψηφία τους, θα πρόσθεταν τις εξής κούκλες: διαπολιτισμικές, κούκλες και των δύο φύλων και κούκλες χειροποίητες τις οποίες μπορεί να κατασκεύαζαν και μαζί με τα παιδιά. Αυτό μαρτυρά πως έχουν στο μυαλό τους, τα θετικά που μπορούν να προσφέρουν στα παιδιά τους αυτές οι μορφές κούκλων. Γιατί η παρουσία τους μπορεί να αποτελέσει το κίνητρο για γραφή, για ανάγνωση, για αφήγηση, για κοινωνικές εκδηλώσεις, για ανίχνευση πληροφοριών, για κάλυψη αδυναμιών, για αντικατάσταση προσώπων, για σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, για θέματα υγείας και υγιεινής διατροφής, σχέσεων και συνηθειών, για θέματα προσέγγισης πολιτισμού, ιστορίας, λογοτεχνίας, μυθολογίας, μαθηματικών, φυσικών εννοιών, κ.ά. (Άλκηστις, 1992· Μαγουλιώτης 2009). Άρα η υπόθεση της ερευνήτριας πως οι κούκλες μπορούν να αποτελέσουν ένα εξαιρετικό εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών επιβεβαιώνεται.

Πολλοί ερευνητές (Λάζος, 2002· Gardner, 2010) υποστηρίζουν πως οι κούκλες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συμβολικά παιχνίδια και σε παιχνίδια ρόλων. Μέσα από τις παρεμβάσεις στο νηπιαγωγείο κάτι τέτοιο επιβεβαιώθηκε. Τα παιδιά παίζανε με τις κούκλες υποδυόμενα διάφορους ρόλους και με όλες τις κατηγορίες κούκλων που βρέθηκαν στη τάξη τους. Οι ρόλοι ήταν στερεότυποι ρόλοι χαρακτήρα, ήταν κάποιες φορές και πρακτικοί μα πάνω από όλα ήταν και οικογενειακοί. Όλες οι κούκλες κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων χρησιμοποιήθηκαν από τα παιδιά αναπτύσσοντας διάφορα θέματα παιχνιδιού, επιβεβαιώνοντας τη δεύτερη υπόθεση της ερευνήτριας, ότι η κούκλα γίνεται ερέθισμα για την έκφραση των ελεύθερων δραστηριοτήτων. Κατά τη διάρκεια αυτών των δραστηριοτήτων με τους ρόλους που έδιναν τα παιδιά στις κούκλες, όπως φαίνεται και στους τρεις πίνακες των αποτελεσμάτων της παρατήρησης, έβγαζαν διάφορα συναισθήματα, γνώσεις για διάφορα πράγματα αλλά και τις προκαταλήψεις που έχουν για κάποιους ανθρώπους, όπως φαίνεται και στη τρίτη παρέμβαση (πίνακας 3).

Γενικά κατά τη διάρκεια της έρευνας φάνηκε τι σχέσεις μπορεί να αναπτύξει το παιδί με τη κούκλα, πως μπορεί να την χειριστεί, να μιλήσει μαζί της αλλά και να τη

παρατηρήσει. Η πλειοψηφία των παιδιών που συμμετείχε στην έρευνα, και κατά κύριο λόγο τα αγόρια, φάνηκαν να διασκεδάζουν την επαφή τους με την κούκλα. Είτε αυτή παρίστανε τα δύο φύλα, είτε ήρωες παραμυθιού με διαφορετικά υλικά ή παρουσίαζε χαρακτηριστικά διαφορετικότητας, τα παιδιά απόλαυσαν το παιχνίδι τους και δεν ασχολήθηκαν καθόλου με τις κούκλες μωρά που υπήρχαν από την αρχή της σχολικής χρονιάς στη τάξη τους.

Στις περιπτώσεις που οι κούκλες παρίσταναν και τα δύο φύλα, προκαλούσαν το ενδιαφέρον και των κοριτσιών και των αγοριών. Έτσι τα μεν κορίτσια ασχολούνταν αρχικά με την εμφάνιση των κούκλων και μετά τους απέδιδαν διάφορους ρόλους γυναίκας. Τα δε αγόρια επιδίδονταν στην πάλη μεταξύ των κούκλων-αντρών και, όταν προσέγγιζαν κούκλα-γυναίκα την ανίχνευαν, για να γνωρίσουν τα σωματικά χαρακτηριστικά του άλλου φύλου, έδιναν γυναικείους ρόλους αλλά και κάποιες φορές, χωρίς να νοιάζονταν για το αν ήταν γυναίκα η κούκλα, βάζοντάς της ανδρικά ρούχα τη χρησιμοποιούσαν στο παιχνίδι τους, όπου έδιναν μάχη ή έπαιζαν καράτε. Επιβεβαιώνονται δηλαδή, όσα αναφέρει ο Vygotsky για το παιχνίδι των παιδιών, πως δε τους νοιάζει τόσο το αντικείμενο που έχουν στα χέρια τους, στη προκειμένη φάση αν είναι γυναίκα, αλλά ότι μπορούν να το μετατρέψουν σε παιχνίδι, αφού είναι άνθρωπος η μορφή της συγκεκριμένης κούκλας και με τη προσθήκη ενός ανδρικού ρούχου μπορεί να γίνει άνδρας. Επιπρόσθετα όπως αναφέρει και ο Αντωνιάδης (1994), αλλά όπως φάνηκε και στις παρεμβάσεις, τα αγόρια έδειχναν μέσα από το παιχνίδι τους με κούκλες και των δύο φύλων, την αρμονική συνύπαρξή τους. Όλα αυτά μπορεί κανείς να τα δει και στο πίνακα 1 όπου παρουσιάζεται συνοπτικά το παιχνίδι των παιδιών με αυτή τη κατηγορία κούκλων.

Οι κούκλες με διαφορετικά υλικά προκάλεσαν με τον ίδιο τρόπο, το ενδιαφέρον των παιδιών. Πρώτα από όλα το ενδιαφέρον τους επικεντρώθηκε στη μορφή που παρίσταναν και ειδικά στην ανακάλυψη του τρόπου που μπορεί να τις χειριστούν για να τις ζωντανέψουν και αυτό ήταν το μεγάλο μέλημα των παιδιών. Ο ενθουσιασμός που εξέφρασαν όταν οι κούκλες ζωντάνεψαν στα χέρια των παιδιών με τη φωνή και τους ρόλους που τους έδιναν, ήταν πολύ μεγάλος. Οι κούκλες τύπου γαντόκουκλας ήταν εύχρηστες από τα παιδικά χέρια γι' αυτό τις εμπύχωναν με άνεση. Πρώτη φορά τα περισσότερα από τα παιδιά αυτού του δείγματος ερχόταν σε επαφή με αυτό το είδος κούκλας, όμως εξοικειώθηκαν πολύ γρήγορα με τη χρήση τους αφού κάποιο

παιδί που ήξερε πως παίζονται και βοήθησε να μάθουν και τα άλλα. Οι κούκλες αυτής της παρέμβασης θύμιζαν ήρωες γνωστών παραμυθιών και έτσι τα νήπια επινοούσαν παραμύθια ή ιστορίες που τους περιείχαν. Και αυτή η κατηγορία κούκλων ώθησε τα παιδιά σε γλωσσικές και θεατρικές δραστηριότητες τις οποίες μπορεί να εκμεταλλευτεί ο εκπαιδευτικός και να σχεδιάσει ανάλογα τα θέματα των οργανωμένων δραστηριοτήτων. Και αγόρια και τα κορίτσια ασχολήθηκαν με τις κούκλες αυτές, και για άλλη μια φορά η δεύτερη υπόθεση επιβεβαιώνεται, αφού κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων προκάλεσαν ερέθισμα για παιχνίδι και έκφραση ιδεών και συναισθημάτων. Τέλος, όπως αναφέρθηκε και στο ερευνητικό μέρος, τα κορίτσια προτίμησαν λίγο περισσότερο τις υφασμάτινες κούκλες από ότι τις πλαστικές, σε αντίθεση με τα αγόρια που τις χρησιμοποίησαν το ίδιο. Όταν τα κορίτσια ερχόταν σε επαφή με τις υφασμάτινες τις κρατούσαν στην αγκαλιά τους, αποδεικνύοντας πως ισχύουν όσα έχουν γραφτεί για το ότι τα κορίτσια είναι πιο συναισθηματικά και τους νοιάζει το υλικό να είναι μαλακό και τρυφερό.

Οι διαπολιτισμικές κούκλες, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν στη τρίτη παρέμβαση, δεν αξιοποιήθηκαν από τα παιδιά με την ίδια συχνότητα και με τις υπόλοιπες κούκλες. Αποτέλεσαν ερέθισμα για την έκφραση ελεύθερων δραστηριοτήτων και στα γλωσσικά τους παιχνίδια φάνηκαν οι αντιλήψεις και οι απόψεις αλλά και τα συναισθήματα που έχουν για τους διαφορετικούς από αυτά ανθρώπους. Ασχολήθηκαν αρκετά με το σώμα και τα ρούχα που είχαν οι κούκλες και όχι τόσο με το να παίζουν μαζί τους.

Γίνεται αντιληπτό μέσα από τη παρατήρηση που έγινε στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, πως τα αγόρια και τα κορίτσια δεν παίζουν ακριβώς το ίδιο με τις κούκλες. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί πιστεύουν πως τα κορίτσια είναι αυτά που ασχολούνται περισσότερο με τις κούκλες, όμως οι παρεμβάσεις της ερευνήτριας στο νηπιαγωγείο μαρτυρούν άλλα πράγματα. Άρα μήπως φταίνε οι κούκλες που υπάρχουν σήμερα στα νηπιαγωγεία και οι οποίες είναι μάλλον μόνο για τα κορίτσια; Μήπως θα έπρεπε να υπάρχουν και άλλες μορφές κούκλων; Και αν ναι ποιες; Επιπρόσθετα διαπιστώθηκε μέσα από τη παρούσα έρευνα πως τα παιδιά εκφράζουν οτιδήποτε τα προβληματίζει μέσα από το παιχνίδι τους με τις κούκλες. Άρα μήπως οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν όλα αυτά τα θέματα που βγάζουν τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι τους για το σχεδιασμό θεματικών προσεγγίσεων; Αυτά τα ερωτήματα θα μπορούσαν να απαντηθούν σε ποια επόμενη έρευνα.

Γ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγουρίδης, Σ.** (2003-6-15). «Εθεμελίωσεν την γην...», π. Επτά Ημέρες (εφ. Η Καθημερινή), σ.18.
- Αναστασόπουλος, Χ.**(1992) *Για μια νέα θεώρηση πάνω στο κουκλοθέατρο*, Ηράκλειτος, Αθήνα.
- Αυγητίδου, Σ.**(2000). *Το παιχνίδι, σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις*, μετφ Γολέμη Α. , Τυπωθήτω, Αθήνα.
- Αυδίκος, Ε.** (1996). *Το παιδί στην παραδοσιακή και σύγχρονη κοινωνία*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Βοσνιάδου, Σ.**(1999). *Κείμενα Εξελικτικής Ψυχολογίας: Σκέψη(τόμος Β)*, Gutenberg- Ψυχολογία, Αθήνα.
- Βοσνιάδου, Σ.**(2007). *Εισαγωγή στη Ψυχολογία: Βιολογικές, Αναπτυξιακές και Συμπεριφοριστικές Προσεγγίσεις(τόμος Α)*, Gutenberg- Ψυχολογία, Αθήνα.
- Brown, B.**, (2008). *Equality in action, a way forward with Persona Dolls*, Trenhtam Books, USA.
- Γαλανοπούλου, Α., Δρακοπούλου, Μ., Κακοζέα, Λ., Καμπάνη, Δ., Κασδαγλή, Λ., Κεκίσογλου, Ε.** (1985). *Ελληνικός Πολιτισμός*, Γνώση, Αθήνα.
- Γερμανός, Δ.**(1998). *Χώρος και διαδικασίες αγωγής*, Gutenberg, Αθήνα.
- Γερμανός, Δ.**(2006). *Οι τοίχοι της γνώσης: Σχολικός χώρος και Εκπαίδευση*, Gutenberg, Αθήνα.
- Γιάνναρης, Γ.**(1995). *Θεατρική αγωγή και παιχνίδι*, Γρηγόρης, Αθήνα.
- Clodd, E.** (1921). *Animism: Religions, Ancient and Modern*, Constable & Co, London.
- Cohen ,L., Manion, L., Morrison, K.** (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Cohen ,D., Stern, V., Balaban, N.** (2000). *Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών*, Gutenberg, Αθήνα.
- Cole, M., & Cole, S., R.**, (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών, γνωστική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή και μέση παιδική ηλικία*, Β' τ. , μετφ. Μ. Σολμάν, Τυπωθήτω, Αθήνα.

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

- Cradock, H.C.** (1997), *Η Αλίκη και οι κούκλες της*, μτφρ. Η. Διαμαντούρου, Άμμος, Αθήνα.
- Δαράκη, Π.** (1992). *Κουκλοθέατρο*, Gutenberg, Αθήνα.
- Delreux, H.** (1987). *Κούκλες και μαριονέτες*, Gutenberg, Αθήνα.
- Δημητράτου, Β.**(2005). *Ο μαγικός κόσμος του κουκλοθεάτρου: Κούκλες και έργα*, Πατάκη, Αθήνα.
- Δημητρόπουλος, Ε.Γ.** (2004), *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας*, Ελλην, Αθήνα.
- Eaton W.O Von Barge & Keats, J.G.** (1981). *Gender understanding and dimensions of preschooler toy choice: Sex- stereotypes versus activity level*, in Canadian Journal of behavioral science.
- Ευαγγέλου, Ι.** (1991). *Αισθητικές απομυθοποιήσεις*, Δωδώνη, Αθήνα.
- Feldman, S., R.** (2009). *Εξελικτική Ψυχολογία. Δια Βίου Ανάπτυξη*, τόμος Α, Gutenberg, Αθήνα.
- Fthenakis, W.** (2003). *Auf den Anfang kommt es an. Bildung und Erziehung in der Tageseinrichtungen mit Kindern unter sechs Jahre*, IFP: Bildung, Erziehung, Betreuung von Kindern in Bayern, 8Jg. Heft ½.
- Gardner, H.** (2010). *Frames of Mind Η θεωρία των Πολλαπλών Τύπων Νοημοσύνης*, μετφρ. Π. Γεωργίου, Μαραθιά, Αθήνα.
- Garvey, K.** (1990). *Το παιχνίδι, η επίδρασή του στην εξέλιξη του παιδιού*, μτφ. Σταυροπούλου,Σ., Κουτσομπός, Αθήνα.
- Goleman, D.** (1998). *Η συναισθηματική νοημοσύνη*, μτφρ. Α. Παπασταύρου, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Hof, B.**(1982). *Hände hoch! Ideen für das Puppenspiel!*, Rororo Rotfuchs, Hamburg (Germany).
- Ζωγράφος, Θ., Αξαιοπούλου, Α., Μπέσσας, Δ., Μπέσσα, Ε.**(2007). *Εικαστικά Γ' & Δ' Δημοτικού(διδασκτικό πακέτο)*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα.
- Jennings, Sue & Minde, Ase.** (1996). *Μάσκες της ψυχής, Εικαστικά και θέατρο στη θεραπεία*. Μτφρ. Γ. Σκαρβέλη & Ν. Αναγνωστοπούλου, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Κακανά, Λ.**(1994). *Θεωρία και Μεθοδολογία Δραστηριοτήτων στην Προσχολική Αγωγή*, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Kamii, C., & Devries, R.** (1979). *Η θεωρία του Jean Piaget και η προσχολική αγωγή*, μετφ. Ε. Βασιλειάδου, Δίπτυχο, Αθήνα.

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

- Καψάλης, Γ.Α.** (1995). *Παιδαγωγική Ψυχολογία*, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Κιτσαράς, Γ.** (2001). *Προσχολική Παιδαγωγική*, Αθήνα.
- Κιτσαράς, Γ.** (2004). *Προγράμματα: Διδακτική Μεθοδολογία Προσχολικής Αγωγής Με Σχέδια Εργασίας*, Αθήνα.
- Κοντογιάννη, Α.** (1992). *Κούκλο-θέατρο σκιών*, Άλκηστις, Αθήνα.
- Κοντογιάννη, Α.** (2000). *Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Κουτσοβάνου, Ε.** (1998). *Μορφές και τρόποι εργασίας στο νηπιαγωγείο*, Οδυσσέας, Αθήνα.
- Κουτσοβάνου, Ε.** (2000). *Η μέθοδος Montessori και η Προσχολική Εκπαίδευση. Σύγχρονες Προοπτικές*, Οδυσσέας, Αθήνα.
- Κόφφας, Α.** (1989). *Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα.
- Κυριαζοπούλου- Βαληνάκη, Π.** (1997). *Νηπιαγωγική*, Βλάσση, Αθήνα.
- Λαζαρίδου, Α.** (2007-4-1). *Αναλύοντας την Μπάρμπι*, εφ. Το Βήμα, σελ.5.
- Λάζος, Χ.** (2002). *Παίζοντας στο χρόνο*, Αίολος, Αθήνα.
- Μαγουλιώτης, Α.** (2001). *Ιστορία κουκλοθεάτρου*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος.
- Μαγουλιώτης, Α.** (2009). *Κούκλες: στη κοινωνία, στις τέχνες, στην εκπαίδευση*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος.
- Μαγουλιώτης, Α.** (2011). *Κούκλες: αυθόρμητες εκφράσεις των παιδιών του Νηπιαγωγείου*, στο Πρακτικά συνεδρίου για τα 20 χρόνια Τ.Θ.Σ. Πανεπιστημίου Αθηνών, 26-30/1/2011, Αθήνα (υπό δημοσίευση).
- Μακρυνιώτη, Δ.** (2000), *Το παιχνίδι στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου*, στο Γκουγκουλή, Κ, Κούρια, Α(επιμ.), *Παιδί και Παιχνίδι στη νεοελληνική κοινωνία (19^{ος} και 20^{ος} αιώνας)*, Καστανιώτη, Ίδρυμα ερευνών για το παιδί.
- Malchiodi, A. C.** (2009). *Κατανοώντας τη ζωγραφική των παιδιών*, μτφρ. Χρ. Ξενάκη, Λ. Παπαδοπούλου, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Man, J., Schuller, C., Roy, G., Rodgers, N.** (2004). *Εξωτικοί τόποι*, μτφρ. Β. Παπακριβόπουλος, Κοχλίας, Αθήνα.
- Ματθαίου, Σ., Οικούντα, Ε.** (1996). *Όταν οι κούκλες ζωντανεύουν*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

- Ματσαγγούρας, Η.**(1982). *Ψυχοπαιδαγωγικά Θέματα Προδημοτικής και Πρωτοδημοτικής Αγωγής*, Φελέκη, Αθήνα.
- Μαυροειδής, Γ.**(1989). *Ανάγκες του νηπίου*, στην *Παιδαγωγική και Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ.1, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Mead, G.H.** (2001). *Το ιστορικό της γένεσης του εαυτού*, στο Μακρυγιάννη, Δ.(επιμ.), *Παιδική Ηλικία*, Νήσος, Αθήνα.
- Montessori, M.**(1967). *The discovery of the child*, IN:Fides, Notre Dame.
- Μουχινά, Β. Σ.**(1990). *Παιδική Ψυχολογία*, Ελληνικά Γράμματα, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα.
- Μπαμπινιώτης, Γ.** (1998). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα.
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ.**(1995). *Κοινωνικοποίηση. Η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου*, Gutenberg, Αθήνα.
- Ντολιοπούλου, Έ.** (2000). *Σύγχρονα προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας*, Gutenberg, Αθήνα.
- Ξωχέλλη, Π.** (1985). *Το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος*, Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Πανταζής, Σ.** (2002). *Η Παιδαγωγική και το Παιχνίδι- Αντικείμενο στο Χώρο του Νηπιαγωγείου*, Gutenberg, Αθήνα.
- Παρασκευόπουλος, Ι.** (1993). *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*, Αθήνα
- Πλουτάρχου-Kleist, Η.Υ., Eco, U., Baudelaire, C., Chesterton, G.K.** (1996). *Κούκλες και Παιχνίδια*, Άγρα, Αθήνα.
- Πολίτη, Α.** (2007-10-21). *Μανεκέν από πλαστικό*, π. Έψιλον, (εφ, Ελευθεροτυπία), σ. 99-106.
- Πούχγερ, Β.** (2000). *Είδωλα και ομοιώματα*, Νεφέλη, Αθήνα.
- Πυργιωτάκης, Ι.** (2000). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Rambert, M.**(xx). *Η συναισθηματική και ηθική ζωή του παιδιού*, Δίπτυχο, Αθήνα.
- Ράπτης, Ν., Σ.** (1974). *Η ανάπτυξις της διανοήσεως*, Μπουκομάνης, Αθήνα.
- Σακκής, Δ., & Τσιλιμένη, Τ.**(2007). *Ιστορικοί τόποι και περιβάλλον*, Καστανιώτη, Αθήνα.
- Segal, R.** (2004). *Myth: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, Oxford.

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

- Stern, A.**(1992). *Κατανόηση της παιδικής τέχνης*, Δίπτυχο, Αθήνα.
- Stöcklin-Meier, S.**(1980). *Sprechen und Spielen*, Ravensburger, Germany.
- Τσιαντζή, Μ. Σ.**(1995). *Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική στα Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*, Gutenberg, Αθήνα.
- Τσιαντζή, Μ. Σ.**(1996). *Αγωγή της Προσχολικής Ηλικίας*, Gutenberg, Αθήνα.
- Thyssen, S.**(2001) *Το παιχνίδι και η ανάπτυξη της σκέψης στην προσχολική ηλικία*, στο Αυγητίδη, Σ.(επιμ. Εισ.) *Το παιχνίδι, σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις*, μτφ. Γολέμη, Α., Τυπωθήτω Δαρδανός, Γ., Αθήνα.
- Tylor, E., B.** (1904d). *Primitive Culture, Vol. I*, Murray, London.
- Tyrrell, J.**(2003). *Η δύναμη της φαντασίας στα πρώτα χρόνια της μάθησης*, μτφ Κάκουρου, Μ., Σαββάλας, Αθήνα.
- Vygotsky, L.S.,** (1999). *Ο ρόλος του παιχνιδιού στην ανάπτυξη*, στο Βοσνιάδου, Σ. *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας, Σκέψη(β' τόμος)*, Gutenberg, Αθήνα.
- Wittenbuch, W.** (1995). *Grundschule, Texte und Bilder zur Gerschichte einer jungen Schulstufe*, Agentur Dieck, Heinsberg.
- Φράγκος, Χ.** (1964). *Πρόσωπα κα πράγματα στην αγωγή των παιδιών της προσχολικής ηλικίας*, Θεσσαλονίκη.
- Φράγκος, Χ.** (1984). *Ψυχοπαιδαγωγική*, Gutenberg, Αθήνα.
- Χαραλαμπόπουλος, Γ.** (1984). *Θεωρία της παιδείας*, Αθήνα.
- Χουϊζίνγκα, Γ.** (1989). *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι*, μτφ. Ροζάνης, Σ.-Λυκιαρδόπουλος, Γ., Γνώση, Αθήνα.
- Χριστιάς, Ι.** (1994). *Εισαγωγή στην επιστήμη της αγωγής. Αντικείμενο-Κατευθύνσεις- Μεθοδολογία- Θεωρία*, Γρηγόρης, Αθήνα.

Δ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο παράρτημα παρουσιάζονται τα εργαλεία της έρευνας όπως είναι: το ερωτηματολόγιο, τα φύλλα παρατήρησης και οι φωτογραφίες των κουκλών που χρησιμοποιήθηκαν στις παρεμβάσεις της.

1^ο Το ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΤΠΕ Ακαδ. Έτος 2010-11

Φοιτήτρια: Αλεξανδρίδου Ελένη

Επόπτης καθηγητής: Απ. Μαγουλιώτης

Το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί είναι μέρος της διαδικασίας μιας έρευνας, στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας- ερωτηματολογίου θα μας βοηθήσουν όλους για μια καλύτερη εικόνα πάνω στο θέμα της κούκλας στο χώρο του Νηπιαγωγείου.

1. Περιοχή στην οποία ανήκει το νηπιαγωγείο: (σημειώστε με X)

α. Πόλη

β. Χωριό

2. Μπορείτε να αναφέρετε ποιες γωνιές έχετε (σήμερα) στο χώρο του νηπιαγωγείου σας;

α.....

β.....

γ.....

δ.....

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ε.....

στ.....

ζ.....

3. Αν έχετε γωνιά κούκλας ή κουκλόσπιτου, μπορείτε να γράψτε τι μορφές έχουν οι κούκλες σας;

α.....

β.....

γ.....

δ.....

ε.....

στ.....

ζ.....

4. Αν έχετε κούκλες στο νηπιαγωγείο, μπορείτε να αναφέρετε πότε τις χρησιμοποιείτε; (σημειώστε με Χ σε μία ή περισσότερες απαντήσεις)

α. Μόνο κατά τις ελεύθερες δραστηριότητες

β. Μόνο στις οργανωμένες δραστηριότητες

γ. Κατά την διάρκεια των ελεύθερων και των οργανωμένων δραστηριοτήτων

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

δ. Στα διαλείμματα

ε. Σε άλλες περιπτώσεις (να αναφέρετε ποιές)

5. Τα νήπια παίζουν στα διαλείμματα με τις κούκλες; (σημειώστε με Χ σε μία από τις παρακάτω)

α. ΝΑΙ

β. ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, τι ρόλους δίνουν στις κούκλες ή και στον εαυτόν τους όταν παίζουν μ' αυτές; (μπορεί να αναφέρετε κάποιους)

.....

.....

.....

.....

.....

6. Πόσο ικανοποιημένοι είσατε με τις κούκλες που υπάρχουν (σήμερα) στο νηπιαγωγείο σας; (σημειώστε με Χ σε μία απάντηση)

α. Πάρα πολύ β. Πολύ γ. Μέτρια δ. Ελάχιστα ε. Καθόλου

7. Αν σας δίνονταν κάποια ευκαιρία να αλλάξετε τις κούκλες τι μορφές θα αφαιρούσατε και τι θα προσθέτατε; (Ποιο κάτω μπορείτε να αναφέρετε κάποιες περιπτώσεις)

α. Θα αφαιρούσατε κούκλες με μορφές.....

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

.....

.....

β. Θα προσθέτατε κούκλες με μορφές

.....

.....

Σας ευχαριστώ θερμά για τη συμμετοχή σας

2^ο ΦΥΛΛΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ- ΠΤΠΕ Ακαδ. Έτος 2010-2011

Φοιτήτρια: Αλεξανδρίδου Ελένη

Επόπτης καθηγητής: Απ. Μαγουλιώτης

α. ΦΥΛΛΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΜΕ ΚΟΥΚΛΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥ ΦΥΛΟΥ

	ΑΓΟΡΙ	ΚΟΡΙΤΣΙ	ΡΟΛΟΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ	ΘΕΜΑΤΑ
ΚΟΥΚΛΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ				
ΚΟΥΚΛΕΣ ΑΝΔΡΕΣ				

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ

ΑΓΟΡΙ	
ΚΟΡΙΤΣΙ	

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ- ΠΤΠΕ Ακαδ. Έτος 2010-2011

Φοιτήτρια: Αλεξανδρίδου Ελένη

Επόπτης καθηγητής: Απ. Μαγουλιώτης

β. ΦΥΛΛΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΜΕ ΚΟΥΚΛΕΣ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΚΟΥΚΛΑ	ΑΓΟΡΙ	ΚΟΡΙΤΣΙ	ΡΟΛΟΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ	ΘΕΜΑΤΑ
Κοκκινোসκουφίτσα Υφασμα				
Κοκκινোসκουφίτσα Πλαστικό				
Λύκος Υφασμα				
Λύκος Πλαστικό				
Κυνηγός Υφασμα				
Κυνηγός Πλαστικό				
Γιαγιά Υφασμα				

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

Γιαγιά Πλαστικό				
-----------------	--	--	--	--

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

ΑΓΟΡΙ	
ΚΟΡΙΤΣΙ	

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ- ΠΤΠΕ Ακαδ. Έτος 2010-2011

Φοιτήτρια: Αλεξανδρίδου Ελένη

Επόπτης καθηγητής: Απ. Μαγουλιώτης

γ. ΦΥΛΛΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΜΕ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΟΥΚΛΕΣ

	ΑΓΟΡΙ	ΚΟΡΙΤΣΙ	ΡΟΛΟΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ	ΘΕΜΑΤΑ
ΛΕΥΚΗ ΦΥΛΗ				
ΚΟΥΚΛΑ ΑμΕΑ				
ΜΑΥΡΗ ΦΥΛΗ				
ΜΟΡΦΗ ΡΟΜΑ				

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

ΑΓΟΡΙ	
ΚΟΡΙΤΣΙ	

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ΚΟΥΚΛΕΣ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

ΚΟΥΚΛΕΣ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

Η κούκλα στο χώρο του Νηπιαγωγείου και οι προτιμήσεις των παιδιών

ΚΟΥΚΛΕΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ- ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ

